ürün

SOSYALİST DERGİ

eylül
1975 15

yıl: 2 cilt: 3

enternasyonalizm ve TİP

• günümüzde demokratik devrim

kapitalist olmayan kalkınma
TOPLUMSAL İLERLEME YOLU
K.Vietnamda TOPRAK REFORMU

AYLIK DERGİ ● EYLÜL 1975 ● YIL : 2 ● SAYI : 15

İÇİNDEKİLER

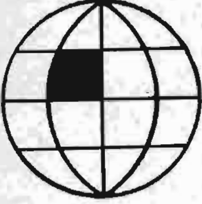

Sahibi : Ural ATEŞER ● Yazı İşleri Müdürü : Selçuk UZUN ● Yönetim Yeri : Divanyolu, Klodfarer Cad. No: 38/2, İSTANBUL ● Yazışma ve Havale Adresi: P.K. 41 Sirkeci İSTANBUL ● Genel Dağıtım : **İSTANBUL DAĞITIM,** Cağaloğlu Yokuşu, Kemaliye Han, No: 4/14, İSTANBUL ● Ankara Dağıtımı : **ANKARA DAĞITIM,** Bayındır Sokak 38/3 Kızılay/ANKARA ● Abone Şartları : Yıllık 100, Altı Aylık 50 Lira. Dış Ülkeler için iki katıdır ● Dizgi-Tertip-Baskı: BAŞARAN MATBAASI ● Kapak Baskı : EVREN OFSET

Onbeş aydır yayınını sürdüren **ÜRÜN**, düzenli dağıtım yapılabilen yörelerde, istikrarlı bir okuyucu kitlesine sahip olmuştur ve hatta bu yörelerde okuyucu sayısı artmaktadır. Ancak anadolunun büyük bir kesiminde düzenli dağıtım olanaklarına sahip değiliz. ÜRÜN'ün genel dağıtımcısı olan İST - DA, Dergiyi bu yörelerdeki kitapçı - bayi'ye ödemeli paketler halinde, PTT kanalıyla göndermektedir. Sayısı ikiyüz civarında olan bu tür kitapçı - bayi'ye genel dağıtımcımız tarafından gönderilen ödemeli - paketler de, özellikle son aylarda, kitapçı - bayi'nin eline geçmemektedir. Bunların birçoğunun dağıtımcımıza başvurmaları üzerine öğrenmekteyiz ki; dergi paketlerinin kitapçı - bayi'nin eline geçmesi, bazı yerlerde, bizzat PTT görevlileri tarafından da engellenmektedir. Anadolu'nun birçok yöresindeki ÜRÜN okuru da, dergimize mektup göndererek, ÜRÜN'ü bulamadıklarını yazmaktadırlar.

Bu durumda, yurt içindeki ve yurt dışındaki ÜRÜN okurlarına, ÜRÜN'E ABONE OLMALARINI VE ÇEVRELERİNDE ABONE KAMPANYASI AÇMALARINI ÖNERİYORUZ.

ürün

Türkiye faşizminin cinayetler halkasına, bir yenisi eklendi geçtiğimiz ay. Barış, demokrasi, toplumsal ilerleme ve sosyalizm yolundaki mücadelesinde her türlü baskıya devrimci onurla göğüs geren **HARUN KARADENİZ,** faşizmin şimdiye kadarki cinayetlerinden farklı bir şekilde **katledildi.**

Harun'un ölümü basit bir ölüm değildi. Yakalandığı hastalığın tek tedavi yönteminin erken müdahale olduğu bilinmesine rağmen; Harun, tedavi edilmesi gerektiği günlerde, faşizmin cinayet planının bir uygulaması olarak, toplama kamplarında, işkencehanelerde tutuldu. Yurt dışında tedavi edilmesi gerektiğini bildiren yetkili sağlık raporlarına rağmen, yurtdışına çıkması engellendi. Türkiye'deki ve yurt dışındaki demokratik kuruluşların baskısıyla yurt dışına çıkması sağlandığında ise, artık vakit çok geçmişti. Sonuçta, önü alınamıyan hastalık vücudu sarmış; geçtiğimiz ay, faşizmin cinayet planı noktalanmış ve Harun ölmüştü.

Cinayet tatbikatının ayrıntılarını, Harun'un son ana kadar dirençle hazırladığı ve günlük bir gazetede yayımlanan seri yazısında buluyoruz. Bulamadığımız şeyler ise, daha da düşündürücü olmalı, tüm sosyalistler ve ilericiler için... Yalnız Harun'un değil, faşizmin tüm cinayetlerinin sorumlularının; yani burjuvazinin elli iki senelik uygulamalarında kullandığı «görevlilerin» yargılanmalarıyla ilgili bir habere raslamak mümkün değildir. Aksine, bu «görevliler» ödüllendirilmekte ve yeni «operasyonlar» için «vazifelerinde» hazır bekletilmektedir. Bundan dolayı da Harun'un öldürülmesiyle bir halka daha eklenen faşizmin cinayetlerinin sorumluluğunu, «rejim» taşımaktadır. Rejimi «koruma» adına, burjuvazinin ve o'nun ortağı olan uluslararası tekellerin çıkarlarını koruyanlar bu sorumluluğun dışında değildir; ta ki, hiç olmazsa, sorumlu «görevliler» den hesap sorulmaya başlansın.

Bu durumda ortaya çıkan tablo gayet açıktır: bir sosyalist, rejiminin adına «demokrasi» denilen bir ülkede, demokrasi boğucuları tarafından kademeli bir şekilde öldürülüyor ve bu «demokratik rejimli» ülkede, faşizm boğucuları ödüllendiriliyor. Ve bu kadar «demokratik» bir ülkenin başbakanı, katıldığı Helsinki Konferansı'nda, kendi ülkesindeki rejim kadar «demokratik», ancak bir tek ülke bulabiliyor : faşist İspanya; faşist «görevlilerin» ödüllendirildiği, rütbele-

rinin yükseltildiği ikinci bir Avrupa ülkesi... Konferans sonrasında ise, «Kıbrıs meselesinden dolayı» itildiğimiz «yalnızlık» tan, Yunanistan'ın Avrupa kamu oyunca «desteklenmesinden», v.s. yakınmalar yüze çıkmakta.

Dünya Sosyalist Sistemi, kapitalist ülkelerin işçi sınıfının gelişen mücadelesi ve kapitalist olmayan yoldaki ulusal kurtuluş devrimlerinin müştereken oluşturdukları yeni dünya dengesi şartlarında; ileri demokrasi için mücadele verilen kapitalist avrupa kamu - oyu karşısında; üyesi bulunduğu kapitalist - emperyalist sistemde tek benzeri İspanya olan bir Türkiye; daha koyu bir faşist yönetimin sorumlularının mahkemede yargılandığı, Komünist Parti'sinin legal mücadelesini sürdürebildiği bir Yunanistan'a göre; sadece «Kıbrıs meselesinden dolayı» değil, fakat her alanda «yalnızlığa» itilecektir.

— **Demokrasi adına, demokrasinin boğulduğu,**

— **Demokrasi mücadelesi yürütenlerin öldürüldükleri; fakat demokrasi boğucularının, rejimin temel direkleri sayıldığı,**

— **İşçi sınıfı Partisi'nin legal mücadelesinin önlendiği,**

bir ülke; daha ileri bir demokrasi mücadelesinin verildiği bir Avrupa kamu oyu ve hatta bütün dünya kamu oyu karşısında, elbette «yalnız» kalacaktır. Böyle bir ülkenin, yeryüzünde kendine yakın bulacağı ülkeler, olsa olsa, ya faşist İspanya yada monarko - faşist Suudi Arabistan gibi ülkeler olacaktır.

Sonuç olarak, şu gerçekleri bir kez daha hatırlatmakta yarar görüyoruz :

— **Kurtuluş savaşının Londra Konferansı dönemecinden itibaren başlıyan ve Mustafa Suphi ve arkadaşlarının öldürülmesi, Çerkez Ethem kuvvetlerinin kan ve ateşle boğulması; Halk İştirakiyun Fırkasının kapatılması ve temsilcilerinin tevkif edilmeleri ile somutlaşan rejimin, periyodik «tevkifatlarla» ve kıyımlarla, elli iki yıldan beri sürdürdüğü uygulamaların bir halkasıdır Harun'un ölümü.**

— **Sözü o kadar edilen, ama, ne anlama geldiği açıkça belirlenmeyen, «çağdışı kalma» sözcüğünün altında yatan gerçek, anlatmaya çalıştığımız şekildedir.**

— **Türkiye İşçi Sınıfı Partisi'nin legal mücadele olanaklarına sahip olacağı; barış, demokrasi, toplumsal ilerleme ve sosyalizm mücadelesini yürütenlerin, faşizm tarafından katledilemiyeceği ileri demokrasi için verilen her mücadele; Türkiye sosyalistlerini, işçi sınıfını ve emekçi kitleleri aydınlığa götürecek yolun kilometre taşları olacaktır.**

ürün

enternasyonalizm ve TİP(*)

«Enternasyonalizmi yalnızca kâğıt üzerinde yaşatan kişileri ve örgütleri, enternasyonalistler arasında sayamayız.»

(Lenin, **Toplu Eserler**, C. 21)

Çetin ANT

Sunuş

Ürün'ün 13. sayısında yeralan «Demokratik Devrim ve Türkiye Sosyalist Hareketinde İki Sapma» başlıklı yazı, (ulusal) demokratik devrimle ilgili, TİP ve MDD çizgilerinin «ayrıntılı» eleştirisine hasredilmiş olmasına karşın, yine de bazı ciddi eksiklikleri taşıyor. Kuşkusuz, bu sorunla sınırlandırılmış olması halinde bile, konunun, bir derginin hacmi ve sınırları içinde her zaman bazı eksiklikleri kalacaktır. Fakat bu eksiklikleri gidermek, can-alıcı noktalarda tartışmayı sürdürmekle ancak belli bir ölçüde karşılanabilir. Burada yapılmaya çalışılacak şey de bundan ibarettir.

Hemen belirtmek gerekir ki, yazımızın belirli sınırları vardır

(*) **ÜRÜN** okuyucularından Çetin ANT'ın, **ÜRÜN**'ün 13. sayısında yayımlanan, Ali SAĞLAM'ın «Demokratik Devrim ve Türkiye Sosyalist Hareketinde iki Sapma» başlıklı yazısı üzerine, dergimize gönderdiği yazıyı aynen yayımlıyoruz.

ve bu bakımdan «... İki Sapma»dan farklı bir alana sahiptir. Önce, bu yazı yalnızca TİP'le ilişkilidir. Bu, MDD'yi sevimli bulduğumuzdan dolayı değil elbette; MDD'nin ve ünlü «teorisyeni»nin tarihsel miadını tamamladığından dolayı... İkinci olarak, yazı, TİP'in bütün hataları yada olumlu yanları üzerinde durmak gibi bir görevi üstlenmiyor. Üçüncüsü, ele alınan konu, eski-TİP için de irdelenebileceği ve hemen aynı sonuçlara ulaşabileceği halde, özellikle yeni-Tip çizgisi gözönünde tutulmuştur. Dördüncüsü, TİP'in enternasyonalist bir yaklaşım içinde olup-olmadığı, dünya devrim hareketinde son derece acil önem taşıyan iki anahtar-sorunla belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için, kuşkusuz, başka «anahtarlar» da seçilebilirdi.

Son olarak, okur şu noktayı da hatırında tutmalıdır ki, biz, enternasyonalist bir temelden hareket etmeye çalışan, uluslararası işçi sınıfı hareketine büyük saygı duyan, dünya devrim sürecinin ve bu süreçte yeralan güçlerin (sırasıyla dünya sosyalist sistemi, kapitalist ülkeler işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketleri) daha geniş eylem birliği yapması için savaşan kişileriz —yani, **a priori** bir seçimi zaten yapmış durumdayız. Ve bu anlamda olmak üzere, tarafsız falan olmadığımız gibi, kimseye de böyle birşey önermiyoruz.

—I—

İşçi sınıfı mücadelesinin uluslararası ve ulusal strateji ve taktiklerinin belirlenmesinde ve geliştirilmesinde, proleter enternasyonalizmi, günümüzde her zamankinden daha büyük olanaklar sağlamaktadır.

Bilimsel sosyalizmin kurucuları Marks ve Engels, proleter enternasyonalizminin temellerine işaret ederek, şöyle demişlerdi :

«Bütün ülkelerin işçilerinin durumu aynı, çıkarları aynı ve düşmanları aynı olduğundan dolayı, onlar, birlikte savaşmalı ve tüm ulusların burjuvazisinin kardeşliğini tüm ulusların işçilerinin kardeşliği ile karşılamalıdırlar.» (1)

Lenin, Marks ve Engels tarafından temellendirilen enternasyonalizm ilkelerine yüksek değer vermiş ve bunları yaratıcı bir tarzda geliştirmiştir. Eylem alanındaki enternasyonalizmi somutlaştıran Lenin, şu noktayı vurgulamıştır: «Yalnız bir tür gerçek enternasyonalizm vardır ve bu, kendi ülkesindeki devrimci mücadele ve devrim hareketinin gelişimi için bütün kalbiyle çalışmak ve istis-

---

(1) Marks/Engels, Reden über Polen, **Werke**, Bd. 4, S. 418

nasız **her** ülkede **bu mücadeleyi,** bu ve **yalnız bu** çizgiyi (propagandayla, sempatiyle ve maddi yardımla) desteklemektir.» (2)

Enternasyonalizm, uluslararası işçi sınıfı hareketinin bütün ulusal müfrezelerinin savaş birliği, militan dayanışması olarak, herbir ulusal müfrezenin uluslararası deneyim ile silâhlanmasını mümkün kılar. İşçi sınıfı partileri enternasyonalist ilkeleri yalnızca bu nedenle yüksek tutmazlar. Bununla birlikte; günümüzdeki uluslararası durumun kapsamlı bir çözümlemesi, uygun savaş yöntemlerinin belirlenmesi, hatalı yaklaşım ve konsepsiyonların yoldaşça tartışma havası içinde giderilmesi, güçlerin en etkin noktalarda odaklaştırılması, mümkün en geniş bağlaşmaların kurulması, vb. için gerekli fikir ve eylem alışverişi bakımından da enternasyonalist uygulamalar geniş perspektifler açmaktadır.

«Herbir ülkedeki işçi sınıfının, köylülerin, orta sınıfın, aydınların ve ulusal - demokratik güçlerin karşılaştıkları devrimci olanaklar ve bir ülkedeki sosyal değişimin içeriği, ölçüsü ve temposu **uluslararası** faktörler olmuştur. Bu yüzden, herhangi bir halkın herhangi bir devrimci başarısı derhal bir uluslararası rezonans oluşturmakta, dahili ve uluslararası ilişkiler sistemini sarsmaktadır, (ve) bununla birlikte, aynı zamanda, tek tek ülkelerin devrimci potansiyeli kaçınılmaz bir tarzda başka halkların devrimci potansiyeli ile bağlanıyor ve dünya sosyalist sistemi örneğinin gücü bunu birkaç kat artırıyor.» (3)

İşçi sınıfı partileri yürüttükleri mücadelenin, sosyalizm ve emperyalizm arasındaki global karşılaşmanın bir parçası olduğunu bilirler. Ulusal ile uluslararası, özel ile genel arasındaki diyalektiği, pratik ve teorik çalışmalarında somutlaştırırlar.

Enternasyonalist geleneği sürdürmek yada bunu bir kenara bırakmak, ulusal görevleri uluslararası görevlere karşı çıkarmak yada bunları diyalektik olarak kaynaştırmak, ulusal darkafalılık yada proleter enternasyonalizmi... işte, bunlardan biri oportünizme, diğeri de Marksizme açılan yoldur.

Enternasyonalizm, yalnızca kararlar kaleme almakla, deklarasyonlar yayınlamakla, şuraya buraya lafta kalan «övgüler» yağdırmakla gerçekleştirilemez. Lenin, sık sık, enternasyonalizmi kağıt üzerinde yaşatan kişi ve örgütlerin enternasyonalist sayılamayacağını söylerdi. Bir bakıma enternasyonalizm, genelle özelin kaynaştırılmasıdır. Bu noktanın biraz açımlanmasında yarar var.

---

(2) Lenin, **Toplu Eserler,** C. 24, s. 75

(3) Kosolapov, **Sosyalist Teorinin Sorunları,** s. 16

Uluslararası komünist ve işçi hareketi, çeşitli dönemlerde çeşitli ve bazen de farklı stratejiler uygulayagelmiştir. Bu, son derece doğaldır. «Şeylerin ve bunların karşılıklı - ilişkilerinin sabit değil, fakat değişken olarak kavrandığı bir yerde, bunların zihindeki imgelerinin, idelerin de aynı şekilde değişim ve dönüşüme tabi olacakları; bunların katı tanımları içine hapsedilmiş değil, fakat tarihi ve mantıki oluşum süreçleri içinde gelişecekleri kendiliğinden anlaşılır.» (4) Stratejinin tanımı bizzat böyle bir değişkenliği içerir; strateji soyut, değişmez, dondurulmuş birşey olmadığı gibi, hergün, hatta her yıl değişen birşey de değildir. Lenin, ünlü Ne Yapmalı'sında, her 24 saatte bir strateji değiştirenlere ciddi gözle bakılamayacağını belirtmiştir. Bu anlamda strateji, uluslararası ve ulusal arenadaki aşamanın niteliğiyle, güçler dizilişindeki global bir değişiklikle paralel olarak değişen parametrik bir değişkendir.

«Bir partinin yada tüm hareketin stratejisi ile, genellikle, bütün bir tarihsel (stratejik) aşama için, sözkonusu aşamanın ana görevlerinin başarılmasını amaçlayan temel politik çizgi anlaşılır.» (5) Lenin'in de işaret ettiği gibi, «...ilk olarak, çeşitli 'evreler'in (ve tek tek ülkeler tarihindeki tek olayların değil) temel ayırıcı özelliklerini hesaba katarak, taktiklerimizi doğru olarak geliştirebiliriz; yalnızca, belli bir evre'nin temel özellikleri (hakkında doğru - çn) bilgi, şu yada bu ülkenin özgül özelliklerinin anlaşılması için temel olarak hizmet edebilir.» (6)

Hemen anlaşılabileceği üzere, belli bir evre hakkında «saptanan» stratejik çizgi yanlışsa, bunu yürütmek için uygulanan taktikler kendi içlerinde ne kadar tutarlı olurlarsa olsunlar, işçi sınıfı militanları ve hatta işçi sınıfı bağlaşıkları için, acı deneyimler ve dersler dışında, hiçbir şeye yarayamazlar. Taktiğin gerçekten kullanılabilir olması, gerçekten devrimci hareketi ilerletici bir faktör oluşturması, «saptanan» stratejinin doğru yada yanlış oluşuyla doğrudan bağlanmıştır. Bir parti yanlış bir strateji izlemekteyse, önerdiği taktikler **soyut olarak** ne kadar tutarlı, «teori»nin lafzına ne kadar uygun olursa olsun, sonuç tam ve nihai bir bozgun olacaktır; fakat bunun tersi her zaman doğru olmayabilir —yani, doğru bir strateji izleyen bir parti, bazı zamanlarda taktik hatalar yapmaktaysa, bunun daima tam ve nihai bir bozgunla sonuçlanacağını iddia etmek yanlıştır. Ancak bu, yalnızca geçici («bazı zamanlarda») bir olgu olarak düşünülebilir, çünkü strateji ve tak-

---

(4) Engels, (**Kapital** C. III'e) **Önsöz,** Kapital, C. III, Progress Y., s. 13 - 4 (Odak Y., s. 26 - 7)

(5) Zagladin ve başkaları, **Dünya Komünist Hareketi,** s. 33

(6) Lenin, **Toplu Eserler,** C. 21, s. 145

tik arasnda canlı bir ilişki vardır. Ve gerçekten sürekli, kronik bir taktik-hata sözkonusu ise, bu partinin «saptadığı» stratejinin uluslararası ve ulusal duruma ne derece uygun düştüğü, uluslararası genel çizgiyle hangi ölçülerde bağlandığı, vb. ciddi bir irdelenme konusu teşkil etmelidir.

Görüldüğü gibi, stratejik sorunların doğru konulması ve stratejik çizginin doğru saptanması, işçi sınıfı ve hatta bütün demokratik güçler açısından yaşamsal önem taşımaktadır. «Strateji ve taktiğin önemi, bugün ölçüsüz derecede artıyor. Yeni güçler devrimci harekete katılıyor. Bugün dünyada, kendi kurtuluşu için savaşmayan ezilen bir ulus pek yoktur. Bu, Leninizmin strateji ve taktiklerinin pratik kullanılma alanını genişletiyor. Yaşamın devrimci dinamikleri, zaruri olarak, devrimci mücadele deneyiminin özetlenmesini ve, bir bütün olarak dünyada ve tek tek ülkelerdeki sınıf güçlerinin değişimine uygun olarak stratejik ve taktik ilkelerin geliştirilmesini gerektiriyor.» (7)

İşçi sınıfı hareketinin stratejik çizgisinin saptanması nasıl gerçekleşir? Bu kimlerin ödevidir?

Uluslararası strateji uluslararası ve ulusal sahnede görülen güçlerin dizilişine ve dağılımına, ana darbenin yönüne, karşı-güçlerin konumuna, mevcut ve potansiyel bağlaşmaların karakterine, vb. bağlı olarak sözkonusu tarihsel aşamadaki görevlerin saptanması olduğu için, bunun tek bir ülkenin sınırlarını aşacağı açıktır.

Özellikle şimdiki koşullarda, yani sosyalizmin uluslararası çapta zafer kazanmış, güçlü bir dünya sosyalist sisteminin oluşmuş ve dünya olaylarının akışını belirleyecek konumlar almış, uluslararası temel çelişkinin sosyalizm ve emperyalizm arasındaki karşılaşmada somutlaşmış, dünya sosyalist sistemi —kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi— ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki canlı ilişkilerin tek bir devrimci dalga oluşturarak emperyalizmin bütün bunalımlarını daha da derinleştirmiş olduğu bir tarihsel dönemde, herbir ulusal müfrezenin eylemlerinin dünya-çapındaki gelişimlerle sıkıca bağlanmış olduğunu söylemek için bilgin olmaya hiç te gerek yok.

1969 yılında Moskova'da toplanan Uluslararası Komünist ve İşçi Partileri Toplantısı'nın onayladığı Ana Belge'nin de belirttiği gibi, «...her Komünist partisinin güttüğü siyasetin etkinliği bunların kendi ülkelerindeki başarılarına olduğu kadar, diğer parti-

(7) Tropkin, «Marksist - Leninist Sosyalist Devrim Teorisinin Daha da Geliştirilmesi», **SBKP'nin Devrimci Teoriyi Geliştirmesi** başlıklı derleme içinde, s. 166

lerin başarılarına ve aralarındaki dayanışma derecesine de bağlıdır. Her Komünist partisi, eylemlerinden, kendi işçi sınıfı ve halkı önünde, aynı zamanda da uluslararası işçi sınıfı önünde sorumludur. Her Komünist ve İşçi partisinin ulusal sorumluluğu ve uluslararası sorumluluğu birbirinden ayrılamaz.» ([8])

Öte yandan, uluslararası durumun son derece karmaşık, girift bir nitelik kazandığı da bilinen bir şeydir. Kapitalizmin eşitsiz gelişim yasası, ülkelerin, sosyalizme farklı biçimlerde ve farklı zamanlarda geçebileceğini ifade eder. Bu yasanın belirlediği ekonomik ve politik gelişim düzeyindeki, devlet iktidarının karakterindeki([9]), ülkelerin sınıfsal yapısındaki ve sınıf güçlerinin dizilişindeki, kitlelerin tarihsel gelenekleri ve politik deneyimlerindeki, proletaryanın örgütlenme düzeyi ve politik olgunluğundaki, nüfusun ulusal ve etnik bileşimi, ulusal ve etnik ilişkilerin karakteri, sömürgeci ve yarısömürgeci kalıntıların varlığı gibi ulusal özelliklerdeki, egemen burjuvazinin gücü ve «ustalığındaki», vb. farklılıkların yanısıra, doğal ve jeopolitik farklılıkların da varlığı bütün ülkelerin sosyalizme aynı zamanda ve aynı biçimde (uniform) geçemeyeceklerini göstermektedir.([10]) Ve bu, gelecekte, bugünkünden çok daha fazla gelişecek olan bir süreçtir.

Ancak bütün bunlar, sosyalist devrimle ilişkin ortak yasaların olmadığı anlamına gelmez. 1957 Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Toplantısının Deklarasyonu, bu yasaları şöyle formüle etmişti : «...şu yada bu biçimde bir proleter devrimini gerçekleştirirken ve şu yada bu biçimde proletarya diktatoryası kurarken, nüvesini Marksist-Leninist partinin oluşturduğu işçi sınıfıyla, çalışan kitlelerin öncülüğü; işçi sınıfının köylülüğün geniş kitleleri ve çalışan halkın öteki kesimleri ile bağlaşması; kapitalist mülkiyetin tasfiyesi ve temel üretim araçlarında kamu mülkiyetinin kurulması; ziraatin tedricen sosyalist yeniden-kurulması; sosyalizm ve komünizm kuruculuğunu, çalışan halkın yaşam standartını yükseltmeyi amaçlayan, ulusal ekonominin planlı gelişimi; ideoloji ve kültür alanında sosyalist devrimin sürdürülmesi ve işçi sınıfına, çalışan halka ve sosyalizm davasına bağlı kalabalık bir aydınlar-tabakasının (intelligentsia'nın) yaratılması; ulusal baskının kaldırılması ve halklar arasında eşitlik ve kardeşçe dostluğun kurulma-

---

([8]) Karş. : **«Zirve Konferansı»**, s. 72

([9]) Burjuva devlet mekanizmasının, son çözümlemede bir burjuva diktatoryası olmasına karşın, biçim olarak hayli farklı görünümler aldığı bilinir: cumhuriyet, asker - polis diktatoryası, anayasal monarşi, faşist despotizm, vb.

([10]) Bkz. N. V. Tropkin, **age.**, s. 158 - 9

sı; iç ve dış düşmanların saldırısına karşı sosyalizmin kazanımlarının savunulması; sözkonusu ülkenin işçi sınıfının başka ülkeler işçi sınıfıyla dayanışması, yani proleter enternasyonalizmi.» ([11])

Bu durum, yani sosyalist devrime (ve yalnızca sosyalist devrime değil, aynı zamanda ve başka bakımlardan, ulusal-kurtuluş devrimlerine de) ait hem ortak (esasla ilgili), hem de farklı biçimle ilgili yasaların varlığı, işçi sınıfı hareketi için genel bir stratejik çizginin saptanmasını olanaksızlaştırmaz, yalnızca daha çetin bir görev haline getirir.

«Dünya komünist hareketinin günümüzdeki strateji ve taktiklerinin esas amacı, emperyalizme karşı, barış, demokrasi, ulusal kurtuluş ve sosyalizm için mücadelede daha belirgin zaferlere ulaşmak üzere, günümüzün üç ana devrimci gücünü —sosyalist topluluk, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketi— güçlendirmek ve birleştirmek için elverişli koşullardan yararlanmaktır.» ([12])

Geçmişte, Enternasyonaller (1864-1872 I. Enternasyonal, 1889-1914 II. Enternasyonal, 1919-1943 III. —Komünist— Enternasyonal) tarafından yerine getirilen genel stratejik çizgi saptamak görevi, günümüzde başka biçimlerde uygulanabilir ve uygulanmaktadır.

Bununla birlikte, örneğin Üçüncü Enternasyonal'in, çalışmalarıyla ortaya koyduğu stratejik talimatları, üyelerinden, soyut, doğmatik, kalıp olarak uygulamalarını istediğini sanmak tamamen yanlıştır. Komünist Enternasyonal Programı'ndan alınan şu alıntı, bu sanıyı yıkmaya yeter :

«Emperyalizm döneminde daha da vurgulanmış bir hale gelen kapitalizmin eşitsiz gelişimi, kapitalizm tiplerinin çeşitliliğine (variety), farklı ülkelerde kapitalizmin olgunluğunun farklı aşamalarına ve devrimci sürecin özgül koşullarının çeşitliliğine yol açmıştır. Bu durum, proletaryanın çok (farklı) derecede hızla ve yolla ([13]) iktidara geleceğini, bazı ülkelerin, proletarya diktatoryasına yolaçan belirli geçiş aşamalarından geçmeleri ve **değişik sosyalist kuruculuk biçimleri** uygulamaları gerektiğini tarihsel olarak kaçınılmaz yapmaktadır.» ([14])

İkinci Dünya Savaşı sonlarına kadar dünyada bir sosyalist sistemin değil de, esasta tek bir sosyalist ülkenin varlığı, emperya-

---

([11]) **Barış, Demokrasi ve Sosyalizm İçin Mücadele,** s. 14
([12]) Tropkin, **age.,** s. 167
([13]) «... by a majority of ways and degrees of rapidity...»
([14]) **Komünist Enternasyonal Programı,** 1929, s. 39

lizmin taşıdığı çelişkilerin üçüncü genel bunalımına nazaran daha farklı bir mahiyet göstermesi, uluslararası durumun daha farklı bir karmaşıklık düzeyinde bulunması, devrimci partilerin nicelik ve nitelik olarak ciddi bazı değişimler geçirmeleri, kardeş partilerin insiyatiflerinin daha da geliştirilmesi zorunluluğu, vb. yeni bir biçimin pratiğe sokulmasını gerektiriyordu.

Kardeş partilerin gereken zamanlarda uluslararası danışma toplantılarında biraraya gelerek, uluslararası durumu ve kendi iç sorunlarını kollektif olarak değerlendirmeleri ve uygun savaş yöntemlerini çizmeleri yada geliştirmeleri, bu duruma en uygun düşen biçimi oluşturmaktadır. Bu biçim, uluslararası işçi-sınıfı hareketinin resmi tek bir merkezinin bulunmadığı şimdiki koşullara gerçekten uygundur. Bu toplantılar karşılıklı saygı, hak eşitliği, yoldaşça tartışma, içtenlik ve kardeşçe dayanışma havası içinde çalışmalar yürüterek, proleter enternasyonalizminin günümüzdeki en belirgin örneklerini vermektedir.

1957, 1960 ve 1969 yıllarında toplanan uluslararası toplantılar, uluslararası olayların kapsamlı bir çözümlemesini yaparak, bütün işçi sınıfı hareketinin ve bu hareketin ulusal müfrezelerinin izleyeceği stratejik çizgiyi belirlemiştir. Bu «stratejik yada genel çizgi, (...) Parti'nin yada tüm hareketin temel politik gidişatını belirler.» ([15]) Enternasyonalizm, Marksizm-Leninizmin ayrılmaz bir karakteri olduğundan dolayı, enternasyonalist olmak, yani, şimdiki somut durumda 1957, 1960 ve 1969 Toplantılarının kararlarına uymak, bir partinin, bir grubun yada bir kişinin gerçekten devrimci olup-olmadığını belirleyecek bir niteliktir. Fakat bu, elbette ki, statik ölçüler içinde alınmamalıdır. Her kardeş parti, 1969 Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Toplantısı Ana Belge'sinde de işaret edildiği gibi, «Marksist-Leninist prensiplere dayanarak ve uluslararası konkre (somut, ç) şartları gözönünde bulundurarak, politikalarını kendi başlarına hazırlar, sosyalizme barışçı veya barışçıolmayan yoldan geçilmesini, duruma göre kendisi kararlaştırır, ülkesinde sosyalizm kuruculuğunun biçim ve metodlarını kendisi tayin eder.» ([16]) Elbette, bazı sorunlarda kardeş partiler arasında görüş ayrılığı doğabilir, fakat bunlar yoldaşça fikir alışverişiyle, görüşmeler yoluyla ve yapıcı eleştiriyle giderilebilir.

Kardeş partilerin hayli farklı koşullarda çıkardıkları «özel» yaklaşımlar, uluslararası toplantılarda, yaratıcı bir tarzda sentez edilerek, genel, uluslararası yaklaşımlar elde edilir ve bunlar, ulus-

---

([15]) Zagladin, vd., age, s. 35
([16]) Karş.: «Zirve Konferansı», s. 73

lararası genel stratejik çizgiyi oluştururlar. Bu sonuncusu, hiçbir şekilde, «özel» yaklaşımların eklektik bir karması yada aritmetik bir toplamı değildir. Hareketin genel çizgisi, herbir ülkenin somut koşullarıyla bağlanarak, özel biçimler altında uygulanır. Burada, «özel» içinde, teorinin evrenselliğinden gelen bir genellik; genel içinde, biçimlerin farklılığını hesaba katan ve gerçeklik kazanırken de bunları yansıtan bir özel'lik saklıdır. Genel stratejik çizginin oluşum diyalektiği işte böyledir.

Sonuç olarak, «işçi sınıfı partileri»nin gerçekten bir işçi sınıfı partisi olmaları, bu genel çizgiye olan yaklaşımlarıyla sıkıca bağlıdır.

Sağ revizyonistler, özeli genelin karşısına ve üstüne çıkararak, öz olarak yeni bir «sosyalizm modeli» yaratmakla hareketin genel çizgisini reddederlerken; «Sol» revizyonistler ve doğmatikler, kendi özgüllüklerini mutlaklaştırmaya, evrenleştirmeye ve böylelikle, «en iyi» halde bile (!) yalnızca kendi durumlarına uyan yaklaşımları başka ülkelere dayatmaya çalışırlar.(17) Görüldüğü gibi, aralarında esasta bir **differentia specifica** yoktur, yalnızca «yaklaşım» biçimleri birbirlerinden farklıdır.

—II—

Şimdi şunu sormak yerinde olacaktır: İçinde bulunduğumuz dönemde, uluslararası komünist ve işçi hareketinin genel çizgisi nasıl özetlenebilir?

Uluslararası devrimci hareketin şimdiki stratejik çizgisi, daha birçok şeyin yanısıra, 1969 Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Toplantısı'nın Ana Belge'sinde geliştirilmiş ve somutlaştırılmıştır. **Çağımızın Bugünkü Aşamasında Emperyalizmle Savaşın Ödevleri; Komünist ve İşçi Partileriyle Bütün Anti-Emperyalist Güçlerin Eylem Birliği** başlığını taşıyan bu belge, sözkonusu stratejinin son derece yoğunlaştırıldığı bir platform oluşturduğu için, bunun açımlanmasında başka yardımcı kaynaklara başvurulmasında da yarar vardır.

Fakat bu, hem yazının hem de açıkcası bizim boyumuzun çapını aşan bir şeydir. Bu yüzden biz, burada, **yalnızca birkaç nokta**

---

(17) Özel karakteristikler de taşıyan Maocu oportünistlerin, birçok şeyin yanısıra, kendilerine özgü bazı konsepsiyonları mutlaklaştırmaya çalıştıkları da bilinir. Aslında bu konsepsiyonlar, Çin pratiğinde de yenilgiye uğramışlardır.

(TİP çizgisinin eleştirisi için anahtar görevini görecek olan birkaç nokta) ile ilgilenmek ve bu noktalar üzerinde kısaca durmakla yetineceğiz.

O halde, sorun çok kısa olarak şöyle konulabilir: Uluslararası devrimci hareketin devrim teorisi ve pratiğiyle ilgili genel stratejisi ile, TİP yaklaşımı arasında bir paralellik olabilir mi? Bu, daha birçok bakımdan olduğu gibi, devrim mücadelesinde güçlerin dizilişi ve ikinci olarak, sosyalist devrime geçiş biçimleri bakımından da irdelenebilir. Bunun için önce, uluslararası devrimci hareketin bunlarla ilgili çözümlemesini kısaca belirtmek gerekiyor.

1969 Toplantısı, soruna yaklaşırken iki kategori içinde hareket ediyordu: 1) Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki devrimci hareketin acil görevleri ve devrim sorunu, 2) Az gelişmiş kapitalist ülkelerdeki devrimci mücadele.

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki devrimci mücadele, kapitalizmin derinleşen bunalımlarına paralel olarak gelişmektedir. Yeni bazı olgular (bilimsel-teknolojik devrim, kapitalist entegrasyon, vb.) da, bu bunalımların daha bir derinlik ve genişlik kazanmalarını sağlıyor. «Kapitalist sistemin istikrarsızlığı artmıştır. Birçok ülkede sosyal ve siyasal krizler patlak veriyor. Bu bunalımlar sırasında geniş emekçi yığınlar, derin ve kesin değişikliklerin zorunlu olduğu bilincine varıyorlar.» ([18]) Kapitalizmin, bunalımları önlemek çabaları, bu yoldaki yeni düzenlemeleri bu sürecin önüne geçmekten yoksundur. «Kapitalizmin kendisini yeni koşullara uydurmak girişimleri, bir sosyal sistem olarak onun istikrar bulmasına yol açmıyor. Kapitalizmin genel bunalımı derinleşmeye devam ediyor. Devlet-tekel gelişimi kapitalizmin bütün çelişkilerinin kızışmasıyla, anti-tekel mücadelede bir yükselişle sonuçlanıyor. Bu mücadelenin öncü gücü, nüfusun bütün emekçi kesimlerini artarak toparlayan bir güç olan işçi sınıfıdır. İşçi sınıfının ve çalışan kitlelerin geniş çaplı eylemleri, temel sosyal değişikliklere, işçi sınıfının çalışan halkın öteki kesimleriyle bağlaşarak, iktidarının kurulmasına yol açabilecek olan güçlü sınıf muharebelerini müjdeliyor.» ([19])

İleri kapitalist ülkelerdeki mücadele, yalnızca emek - sermaye arasında cereyan etmiyor; «...aynı zamanda ulusun pek büyük bir çoğunluğunun çıkarlarıyla finans oligarşisinin çıkarları arasındaki çelişkinin derinleşmesi» ([20]) de sürüp gidiyor.

([18]) Karş.: «**Zirve Konferansı**», s. 34
([19]) SBKP MK Raporu Üzerine, SBKP 24. Kongre Kararı, **SBKP 24. Kongresi**, s. 214 - 15
([20]) Karş.: «**Zirve Konferansı**», s. 33

Böylesi bir durumda, emperyalizme ve tekellerin iktidarına karşı geniş bir anti - tekel cephenin kurulabilmesi için, bütün nesnel koşulların varlığından sözedilebilir. Gerçekten de, «köylülerin, şehir orta tabakasının ve aydınların çıkarının işçi sınıfınınkine yaklaşması ve aralarındaki artan işbirliği, tekel egemenliğinin sosyal temelini daraltıyor, iç çelişkilerini keskinleştiriyor ve geniş halk yığınlarının tekellere, emperyalizme karşı savaşa hazır olmasını kolaylaştırıyor.» ([21])

«**Gelişmiş kapitalist ülkelerin** kardeş partileri şimdi, anti - tekel yada ileri demokrasi aşamasını tümüyle mümkün, bazı hallerde de zorunlu olarak seçiyorlar (tefrik ediyorlar). Örneğin, 1968'de Fransız Komünist Partisi tarafından onaylanan Manifesto, bu demokrasinin; modern bir burjuva devlet olmayan ve, tekel iktidarının yıkılmış ve işçi sınıfının etkin katılımı ve öncü rolüyle yeni, demokratik yönetimin kurulmuş olduğu bir geçişsel devlet biçimini temsil ettiğini açıklıyor. Bu sistem, henüz kelimenin doğrudan (tam) anlamıyla, sosyalizm değildir. Sosyalizme geçiş, işçi sınıfında ve onun bağlaşıklarında daha büyük politik bilinçlilik, işçi sınıfı ve demokratik hareketler arasında daha sıkı birlik gerektirecektir. Bütün bu görevlerin, akabinde sosyalist bir rejim halinde gelişecek olan ileri demokrasi rejiminin gelişiminde başarılabileceği belirtiliyor.» (22)

Gelişmiş kapitalist ülkeler devrimcileri, Sağ ve «Sol» unsurlardan farklı olarak, köklü ekonomik ve sosyal istemler için mücadeleyi, sosyalizm uğrundaki mücadelenin bir parçası olarak görmekle birlikte; bunların gerçekleştirilmesini hiç de sosyalist devrim olarak nitelemiyorlar. Parça, bütüne bağlı olmakla beraber, bütüne özdeş değildir!

Bir tek süreç olan bu iki ana aşama (demokratik yada anti - tekel ve sosyalist) arasında Çin Duvarı çekmek ne kadar yanlış ise, bunları birbirine karıştırmak, özdeşleştirmek de o ölçüde yanlış olacaktır.

Azgelişmiş kapitalist ülkelerdeki devrimci ve ilerici güçlerin emperyalizme, faşizme ve gericiliğe karşı mücadelesi yoğunlaşıyor. «Kimi ülkelerde bu hareket anti - kapitalist bir öz kazanmıştır.» ([23]) Gerek ulusal - kurtuluş mücadelesi vermiş, gerekse vermekte olan ülkeler halkları, ancak güçlerini birleştirmekle, bütün anti - emperyalist güçleri savaş alanında toparlamakla, dünya sosyalist sistemi başta olmak üzere bütün uluslararası ilerici kamuoyunun desteğini

---

([21]) Karş.: **age.,** s. 47 - 8
([22]) Zagladin, vd., **Dünya Komünist Hareketi,** s. 165
([23]) **«Zirve Konferansı»** nda bu cümle tamamen yanlış çevrilmiştir (Bkz. s. 51)

kazanmakla başarıya ulaşabileceklerini ve bunu pekiştirebileceklerini giderek daha iyi anlıyorlar.

Bu ülkelerde, henüz genç olan proletaryadan ayrı olarak, geniş köylü kitleleri, şehir küçük - burjuvazisi ve orta tabakalar, bürokrasinin alt ve orta kademeleri ve özellikle ordudaki ilerici unsurlar büyük devrimci potansiyeller taşıyorlar. İşçi sınıfı öncüleri, bu potansiyeli güce dönüştürmek için yeni yaklaşım yöntemleri arıyor, buluyor ve uyguluyorlar.

Kardeş partiler, 1969 Uluslararası Toplantısı'nın şu stratejik talimatını daima hatırda tutmaktadırlar: «Ulusal gelişme ve sosyal ilerleme sorunlarını çözebilmek, yeni - sömürgeciliğin sızmasına etkili surette karşı koyabilmek için; halk yığınlarını aktifleştirmek, proletarya ve köylülerin rolünü arttırmak, emekçi gençliği, üniversite öğrencilerini, aydınları, şehirdeki orta tabakaları, ordudaki demokratik çevreleri, bütün yurtsever ilerici güçleri birleştirmek lâzımdır.» (24) Kardeş partiler kendi ideolojik ve örgütsel bağımsızlıklarını ısrarla korumak ve geliştirmekle birlikte, anti - emperyalist, anti - faşist güçlerin ortak eylemini güçlendirmek için mümkün herşeyi yapıyorlar. Onlar, ulusal - kurtuluş hareketinin öncü savaşçılarıdır.

Azgelişmiş kapitalist ülkelerde devrim sorununu incelerken, bu ülkeleri iki alt - kategoride toplamak uygun olacaktır: «Latin Amerika ülkelerinin çoğu gibi, **orta düzeyde gelişmiş** ülkelerde Komünist partiler, anti - emperyalist, anti - feodal ve demokratik devrimlerin uyandırılmasında özgül geçişsel rejimlerin ortaya çıkarılması olanağını öngörüyorlar. Latin Amerika Komünist partilerinin program belgelerinde böylesi rejimlere verilen karakteristik tarafından belirlenen bu (rejimler - çn), daha büyük yada daha küçük ölçüde, 1905 Devrimi sırasında Lenin'in öngörmüş olduğu gibi, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatoryasına benziyorlar.» (25)

İkinci olarak, «kapitalist gelişimin **alt bir düzeyinde olan** ülkelerde, yani, sosyalist devrime yaklaşımın açık olarak çok daha fazla zaman alacağı eski sömürgelerde ve bağımlılarda, esas olarak da Asya ve Afrika'da, tarihsel pratik, bir sosyalist yönelim durumu gibi bir geçişsel biçim ortaya çıkarmıştır.

«Bu biçim, ilk olarak, Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nde ortaya çıktı ve tarihsel olarak denendi; onun deneyimi göstermiştir ki, kapitalist - Olmayan yol boyunca ilerleyen bir devlet, sosyalist ku-

---

(24) Karş.: **age,** s. 54 - 5

(25) Zagladin, vd., **age,** s. 165 - 6

ruculuğa geçiş için ekonomik ve sosyo - politik koşulları yaratabilir. Bu, aynı zamanda şunu da gösteriyor ki, yalnızca, böyle bir devletin başı, genç ve sayıca az olmasına karşın, etkin ve militan bir işçi sınıfı tarafından yönetilen gerçek demokratik güçler tarafından çekiliyorsa, bu olanak gerçekleşebilir.» ([26])

Her iki durumda da, sosyalist devrime geçiş veya yaklaşım biçiminin zorunlu olduğu görülmektedir. Lenin de, «proletarya devrimine geçiş veya yaklaşım biçimlerinin aranması» ([27]) gereğine işaret etmişti. Bu biçimlerin, en azından, kapitalist - olmayan biçimler oldukları açıktır. Bu noktada son derece önemli bir olgu olan kapitalist - olmayan yol üzerinde, konumuz dışında kaldığı için, duramıyoruz. Fakat şurası belirtilmelidir ki, «kapitalist - olmayan kalkınmanın, derhal sosyalizm kuruculuğu ile denk olmadığı olgusu, her türlü şüphenin dışındadır...» ([28]) Bu, Leninci yaklaşıma tümüyle uygundur. Lenin, büyük sermaye egemenliğinin yıkılmış olduğu ve tekellere karşı, demokrasi için mücadelede ortaya çıkabilecek devrimci - demokratik bir devleti düşünerek, bu aşamayla ilgili olarak şöyle diyordu: bu, «**henüz** sosyalizm olmayacaktır, fakat **pek,** kapitalizm de olmayacaktır. Bu, **sosyalizme doğru** muazzam bir **adım** olacaktır.» ([29])

Böylelikle, ülkemiz için de ([30]) geçerli olduğu su - götürmez bir gerçek olan, uluslararası hareketin genel çizgisinin, devrim teori ve pratiğiyle ilgili şu iki özelliği vurgulanabilir: sosyalist devrim için yolları açacak olan bir geçişsel aşama (örneğin, ileri - demokrasi aşaması) zorunludur ve, bunun gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi için bütün ilerici, yurtsever unsurları toplayacak geniş bir anti - emperyalist, anti - faşist cephenin kurulması gerekir.

— III —

TİP'in bu sorunlarla ilgili yaklaşımları nasıldır? Bunu cevaplandırmak için, (yeni) TİP Programına bir göz atmak gerekiyor. Program, devrim sorununda son derece çelişkilidir. Sözkonusu belge bir tarafta, «devrim gündeme geldiğinde» bunun sosyalist devrim olacağını söylerken; başka bir tarafta, «... içinde bulunduğumuz dönemde, demokratikleştirme sürecini hızlandırıp geliştirme, demok-

---

([26]) Zagladin, vd., **age.,** s. 166
([27]) Lenin, **Toplu Eserler,** C. 31, s. 91
([28]) Ulyanovsky, **Sosyalizm ve Yeni Bağımsız Uluslar,** s. 55
([29]) Lenin, **age,** C. 25, s. 360
([30]) **International Affairs** dergisinin (no. 2, 1964) yaptığı bir listeye göre Türkiye (Hindistan, Brezilya, vb. ile birlikte), orta düzeydeki kapitalist ülkeler arasında yer almaktadır.

ratik hak ve özgürlükleri koruyup genişletme, toplumu demokratikleştirme, kısacası, demokrasi için verilen mücadele ve ülkeyi emperyalizmin boyunduruğundan kurtarma görevi ve mücadelesi gündemdedir» ([31]) demekte; bir yanda, «Bağımsızlık, demokrasi ve kitlelerin yaşam düzeylerini yükseltme mücadelelerini kendi başına, bağımsız ve **öncelikle** çözüme ulaştırılabilecek mücadeleler olarak görüp yürütmek ... (hatalıdır)» ([32]) diye yazarken, öte yanda, «... güncel ve ivedi sorun politik alanda ülkenin demokratikleştirilmesidir» (33) diye yazmaktadır (biz çizdik - ÇA).

Fakat TİP Programı'nı kaleme alanların, burada bir çelişki göremediklerini ve göremeyeceklerini de belirtmek gerekir. Çünki onlar, sosyalist devrimin gerçek içeriği konusunda oldukça belirsiz konsepsiyonlara sahip olmaları bir yana, sosyalist devrime geçiş yolları ile bizzat bu devrimi özdeşleştirmek eğilimini de taşıyorlar. Bu nedenledir ki Program, bir yanda, «gündemde olan sosyalist devrim» den sözederken; öte yandan da, «demokratik hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi ve yaşamda belirmesi (-nin) ... **aynı zamanda sosyalizmin de yolunu açacağı**» nı ([34]) vurguluyor (biz çizdik). Sosyalizmin yolunun açılması sözkonusu ise, ki böyledir, sosyalist devrimin gündemdeki acil görev olduğu söylenemez —yok, «sosyalist devrimin gündemde olması» veri ise, «sosyalizmin yolunun açılması» ndan bahsedilemez, zira bu yollar (bir önceki aşamada) açılmış demektir.

141, 142, 146 gibi, işçi sınıfı Partisinin serbestçe (legal olarak) çalışmasını engelleyen ve öteki demokratik kuruluşların başı üzerinde sallanan faşist yasaların işlediği; ekonomik, politik, sosyal ve kültürel alanlarda demokratikleşmenin bulunmadığı; emperyalizmin daha hâlâ askeri, siyasi, ekonomik, kültürel, teknolojik, vb. yönleriyle ülkede varlığını etkin olarak sürdürdüğü; devlet mekanizmasında faşist ve gerici unsurların cirit attığı, saldırgan faşist - bozuntusu örgütlerin hemen hergün «emniyet görevlilerine yardımcı olarak» olay çıkarttığı; kırsal alanda, hâlâ, feodalizm kalıntılarına rastlanabildiği; işçi sınıfının ve öteki çalışanların en olağan ekonomik ve sendikal haklarının bile son derece kısıtlı olduğu koşullarda, bu yolların açılmış olduğu çok şüphelidir!

Hakim üretim biçiminin emperyalizme bağımlı, az gelişmiş bir **kapitalizm** olması olgusu, **a priori** bir tarzda, sosyalist devrimin acil görev olduğu, yani belirli geçişsel aşamalardan geçmeksizin «doğrudan sosyalizme geçme» nin gündemin ilk sırasında yer aldığı görü-

---

([31]) **TİP Programı,** (teksir metin), s. 3
([32]) **age,** s. 15
([33]) **age,** s. 16
([34]) **age,** s. 16

şüne temel sağlamaktan uzaktır. Kapitalizmin gelişmişlik derecesi, geçişsel aşamaların varlığını değil, ancak bu aşamalardaki bağlaşmaların temelini etkiler. Eğer böyle olmasaydı, gelişmiş kapitalist ülkeler için geçişsel aşamaların sözkonusu olamayacağı açıktı. Fakat, hepsi de bize göre, hayli gelişmiş kapitalist ülkeler olan Fransa, İtalya, İngiltere, vb. gibi ülkeler Komünist ve işçi partileri, şu yada bu tarzda çeşitli geçişsel aşamaların zorunluğunu onaylıyorlar.

TİP çizgisi, uluslararası durumla ilgili bu genel yaklaşımı, «kabul eder» (en azından, sessiz kalır) görünürken; Türkiye için, «yeni» bir yaklaşım yaratmakta, yeni - Amerika'lar keşfetmeye kalkışmakta, genel stratejik çizgiye ters düşmektedir. Bu yüzden, TİP'in «enternasyonalizmi», kâğıt üzerinde kalan bir «enternasyonalizm» dir.

Biz, bazı Sol - sekter, doğmatik unsurların TİP saflarında yer aldığını bilmekle birlikte; pekçok TİP üyesinin, acil görev olarak, gündemin 1. sırasına sosyalist devrimi yerleştirmek çabası karşısında (en azından) sessiz kalışının ve geçişsel aşamaları görmezlikten gelmesinin nedeninin, onların, sosyalist bir gelecek için duydukları (ve bizim de katıldığımız) içten özlem olduğunu kabul ediyoruz. Fakat bu, nesnel olarak, hiçbir şeyi değiştirmez. «Sosyalist bir gelecek için duyulan özlemin, ne ulaşılan aşamaya ilişkin görüşleri, ne de yenilmesi gereken güçlükleri gölgelemesine izin verilmemelidir.» ([35])

Vurguladığımız ikinci özellik, yani devrim mücadelesinde bütün ilerici güçlerin geniş bir anti - emperyalist, anti - faşist cephede toparlanması ve savaş düzenine sokulması bakımından da TİP çizgisini irdelemek gerekmektedir.

Okuyucu, TİP çizgisinin, geçişsel aşamalara karşı aldığı olumsuz tutumdan, aynı çizginin bu sorunla ilgili olarak da yine olumsuz bir tutum takınacağını anlayabilir. Zira bu iki sorun, birbiriyle sıkıca bağlıdır.

Fakat bunu TİP Programı'ndan da çıkarmamız mümkündür.

TİP çizgisi, uluslararası çizginin somut bir yansıması olan Ulusal Tek Cephe olgusunu sulandırmak için, herşeyden önce, sınıfsal güçlerin çözümlemesini çarpıtıyor. Burada hemen bir parantez açarak şunu belirtelim ki, TİP Programı, «burjuvazi» derken, büyük - burjuvaziyi değil, **genel olarak** burjuvaziyi kasdetmektedir ([36]). Ve TİP çizgisi, «burjuvazinin **hiçbir** kesiminin bu bütünleşmeden (emperyalizme bütünleşme -ÇA) kopamayacağı ve kopmak istemeyece-

---

([35]) J. Woddis, **Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi —I—**, s. 10

([36]) «Türkiye'de egemen sınıf bütünüyle burjuvazidir... Burjuvazinin iktidarında başı çeken büyük burjuvazidir.» (**TİP Programı**, s. 7)

ğini» ([37]) öne sürmektedir (biz çizdik). Yazımızın II. Bölümünde aktardığımız alıntılar bile, bu savın uluslararası çizgiyle ne kadar çeliştiğini ortaya koymaktadır. Uluslararası genel stratejik çizgiye uygun olarak, ülkemizde de, işçi sınıfı ve burjuvazi arasındaki çelişmenin dışında, ilerici ve gerici güçler, ulusal ve işbirlikçi güçler, anti - emperyalist ve pro - emperyalist güçler arasındaki çelişkilerin giderek daha da sertleştiğini söylemek için bütün esaslar vardır.

Büyük burjuvazinin emperyalizmle bütünleşme sürecinin gelişmesiyle birlikte, küçük - burjuvazinin ve orta - burjuvazinin geniş kesimlerinin direnişi de artıyor. İşçi sınıfı, devrimci mücadelenin öncü gücü olarak, ulusal burjuvazinin bu konumunu anti - emperyalist, anti - faşist savaş platformunda hesaba katmak zorunda olduğunu biliyor. «... Ulusal burjuvazinin devrimci bir harekete ve geniş bir ulusal anti - emperyalist cepheye katılabilmesi mümkündür. Bununla birlikte, Komünistler, ulusal burjuvazinin farklı kesimlerinin ve gruplarının devrimci potansiyellerinin farklı ülkelerde aynı olmadığını daima hatırda tutuyorlar.» ([38])

«... Marksistler, ulusal burjuvaziye; onun bir sınıf olarak genelde çelişkili karakterini ve, onun çeşitli grup ve kesimlerinin sermayelerinin miktarına ve uygulama alanına (sanayi, mali ve ticari), politik duygularına, vb. bağlı olan tutumlarını hesaba katarak, farklı bir yaklaşım yapıyorlar.» ([39])

Ulusal - burjuvazinin rolünü abartarak tavizci tutumlar takınan Sağ revizyonistlerle (ör. «MDD» kliği) olduğu kadar; ulusal burjuvaziyi tümden reddeden, anti - emperyalist birliği baltalayan «Sol» revizyonistlerle de savaşan kardeş partiler, ulusal burjuvazinin bu iki - yanlı görünümüne dikkati çekiyorlar.

Lenin, bağlaşmalarla ilgili olarak şöyle diyordu: «Daha güçlü bir düşman (burjuvazi) ancak, düşman cephe içinde ne kadar ufak olursa olsun en küçük bir ayrılığı, çeşitli ülke burjuvaları arasındaki çıkar çelişkisini, burjuvazinin çeşitli kolları arasındaki çelişkileri en dikkatli, en yaratıcı ve hünerl biri çabayla ve ne kadar dengesiz, geçici, kararsız olursa olsun bu konuda en ufak bir ittifak ve kitle dayanışması olanağından yararlanılarak dize getirilebilir.» ([40])

TİP çizgisi anti - emperyalist, anti - faşist savaşta küçümsenemeyecek potansiyeller taşıyan küçük - burjuvazi ve orta burjuvazi-

---

([37]) **TİP Programı,** s. 7
([38]) Zagladin, vd., **age,** s. 311
([39]) **age,** s. 311-2
([40]) Lenin, **Toplu Eserler,** C. 31, s. 70-1

nin geniş kesimlerini bir kalemde emperyalizmle bütünleştirirken, cephe sorunu gibi, Marksizm'in klasiklerinde önemli bir yer tutan böylesi bir konuya nasıl yanaşıyor?

Bu yaklaşım, herşeyden önce, tam bir karışıklık içindedir, gökkuşağının bütün renklerini taşımaktadır.

Ve asıl önemlisi, Parti'yi «cepheleştirmek» gibi büyük bir keşifte bulunmaktadır. Bu keşif, pekçok şeyin yanısıra, şu savlarda da ifadesini buluyor :

a) Sosyalizme yolları açmak (yani ülkemiz koşullarında, işçi sınıfı partisinin -Partimizin- öncülüğünde eylem yürüten ulusal tek cephenin bu önemli görevi), «sosyalist devrim» adını alıyor!

b) Devrimci konumlar sağlaması ve bu konumlarda **istikrarlı** bir mücadele yürütmesi **bir bütün olarak** olanaksız olan ulusal burjuvazi tümden reddediliyor; böylelikle, **caeteris paribus,** anti - emperyalist mücadelede elde yalnızca küçük - burjuvazi (ki bazen bu bile «boykot» ediliyor) ve işçi sınıfı kalıyor!

c) Birleşik (anti - emperyalist) eylem, «sosyalist niteliği koruyan» ([41]) bir eylem olarak lanse ediliyor. Elbette burada oyun - bozanlık edip, 1969 Uluslararası Toplantısı'nın şunu vurguladığını söylemeyeceğiz: «Komünistler, büyük sayıdaki çeşitli anti - emperyalist akım ve hareketler arasında, **bu hareket ve akımların bağımsızlığını ve orijinalliğini gözönünde bulunduracak ve buna saygı göstererek,** daha büyük karşılıklı bir anlayışa varılması için...» ([42]) çalışmaktadırlar. (biz çizdik)

Ne yazık ki (tabii, TİP açısından «ne yazık ki») bu keşif, simyacıların keşiflerinden daha fazla bir değer taşımıyor. Ve geçerliliği de ancak onlarınki kadardır.

Görülüyor ki, TİP çizgisi, bu ikinci özellik bakımından da genel çizgiye pek uygun düşmemektedir.

Bu yazıda gösterilmeye çalışan şeyler nelerdi? Kısaca şunlar: 1. Enternasyonalist gelenekle ve bunun günümüz uygulamasıyla ilgili birkaç not; 2. TİP çizgisinin eleştirisi için anahtar görevini görecek iki nokta, yani, sosyalist devrime ilişkin geçişsel aşamalar ve anti - emperyalist, anti - faşist cephelerin zorunluluğu üzerine enternasyonalist çözümleme (genel stratejik çizgi) hakkında kısa bil-

---

([41]) **TİP Programı,** s. 20

([42]) Karş.: **«Zirve Konferansı»,** s. 70

gi; 3. TİP çizgisinin, bu iki noktadaki yaklaşımının belirlenmesi ve (gerçekten son derece önemli olan bu iki sorun üzerine) TİP «enternasyonalizmi» nin irdelenmesi.

Vardığımız sonuçlar, TİP açısından pek iç - açıcı görünmüyor.

Bununla birlikte, (özellikle sıradan) pekçok militanın içten devrimciler olduklarını, fakat bilgi yetersizliği, deneyim yoksunluğu, uluslararası işçi sınıfı hareketi konusundaki gerçekçi enformasyonun son derece az ve yetersiz oluşu, vb. nedeniyle Sol - sekter eğilimlere kapılabilme tehtidiyle karşı karşıya bulunduklarını biliyoruz.

Fakat uzun devrim mücadelesinde, işçi sınıfının ve onun, yarım yüzyıldan fazladır güç koşullarda mücadele sürdüren Partisinin kararlı tutumunun ve eleştirilerinin de yardımıyla; bu içten militanların enternasyonalist saflara kazanılabileceğini, barış, demokrasi, ulusal kurtuluş, sosyal gelişim ve sosyalizm savaşında daha güçlü ve belirgin bir yer alabileceklerini ve, sürdürülen mücadelenin işçi sınıfının Partisi öncülüğünde zafere ulaşacağını belirtmek için gereken bütün temeller vardır.

günümüzde demokratik mücadele

Ahmet ŞANLI

Genel demokratik eylemlerin, toplumsal ilerleme ve dönüşüm için verilen mücadeledeki payı ve önemi giderek artmaktadır. Bunun bir nedeni, emperyalist gelişmenin özellikleri dolayısıyla, demokrasi mücadelesinin, bugün hergünden fazla sosyalizm mücadelesine yaklaşmş olması; diğer nedeni demokratik mücadeleye katılan toplumsal güçlerin çeşit ve sayıca artmış olması, toplumsal tabanın genişlemiş bulunmasıdır.

Burjuva Demokrasisinin Sınıf Özü

«Demokrasi», eski Yunancada, «halk tarafından yönetim» anlamına gelir. Halkın toplumsal kararlara katıldığını, kararların azınlığın çoğunluğa başeğmesi ile alındığını ve tüm vatandaşların eşit ve özgür olduğunu varsayan bir politik sistemdir.

Nevar ki, diğer tüm toplumsal-politik biçimler gibi, demokrasi de soyut bir kavram olmayıp, belirli ve somut bir sınıfsal öze sahiptir. Bu özü kavramak için, demokrasinin tarihsel gelişimini ve onun bir toplumsal-ekonomik yapıdan diğerine geçişe ve sınıf mücadelesinin yapısı ve yoğunluğuna olan doğrudan bağımlılığını gözönüne almak gereklidir.

Bireysel özgürlük, vicdan özgürlüğü, halk egemenliği, seçme hakkı, parlamento, anayasa, söz, basın ve örgütlenme özgürlüğü gibi hak ve kurumlar, insanlığın yüzyıllar süren mücadeleleriyle elde edilmiştir ve insanlığın sahip olduğu en önemli değerler arasındadır. Nevar ki uzlaşmaz sınıflara sahip bir toplumda bu hak ve kurumlar, çalışkan halk kitlelerine kısıtlanmıştır. Meyveleri hakim sınıflarca toplanır.

Demokrasinin her çeşidi, son tahlilde üretime hizmet eder ve dolayısıyla uygulandığı toplumdaki üretim ilişiklerince belirlenir. Yani her demokrasinin bir ekonomik ve bir de politik temeli vardır.

Burjuva demokrasisinin ekonomik temeli **üretim araçlarının özel mülkiyetidir.** Özel mülkiyet, **özel mülkiyete sahip olanlar için,** demokrasinin toplumsal-ekonomik güvencesidir. Serma-

yenin gücünün otoritenin her türünden üstün olduğu burjuva ülkelerinde, demokrasi, burjuvazinin sınıf egemenliğinin bir biçimidir.

Burjuva demokrasinin politik temeli, **burjuvazinin diktatörlüğüdür.** Dolayısıyla, kapitalist toplumda, demokrasi, egemen sınıf, yani üretim araçlarına sahip olanlar için, çalışanların daha fazla hak ve gerçek kurtuluş özlemlerini bastırmak özgürlüğüdür.

Burjuvazi belli bir süre, feodal senyörlere karşı kendi egemenliğini kurmak için, oldukça geniş tabanlı demokrasiyi savundu ve kullandı. İşte o dönem, eşitlik, özgürlük, kardeşlik sloganları atıldı; günümüz burjuva demokrasisinin temelleri atıldı. Burjuva anayasaları yazıldı, parlamento ve benzeri temsili kurumlar kuruldu, burjuva çıkarlarıyla sınırlı da olsa, politik hak ve özgürlükler kitlelerin baskısıyla kabul edildi.

Kapitalizm ve burjuva demokrasisi, feodalizme göre tarihi bir ilerleme olmakla beraber, ekonomik köleliğin biçimini değiştirmekten, ona parlak bir kılıf geçirmekten ötede birşey yapmamış, özünü değiştirmemiştir.

Kitlelerin, burjuva demokrasisini kendi çıkarlarına kullanacakları belli olur olmaz, burjuva toplumu, çalışanların elinden demokratik kurum ve özgürlükleri kullanmanın maddi olanağını almıştır. Burjuva devlet mekanizması, bütünüyle kitlelerin politik eylemlerini bastırmaya ve ulusal yaşamın dirimsel sorunlarında karar sahibi olmalarını önlemek üzere yollar bulmaya yönelmiştir. Emekle sermaye arasındaki çelişki derinleştikçe, egemenliğini sürdürmek isteyen burjuvazi, çalışanların hak ve özgürlüklerini her gün daha çok kısmaya devam etmiştir. Bu süreç, tekelci kapitalist döneme geçişte daha da yoğunlaşmıştır.

Tekelci kapitalist (emperyalist) ekonominin üst yapısı, demokrasiden politik gericiliğe geçiş olmuştur. Serbest rekabet dönemindeki burjuva demokrasisi, tekelci dönemde, yerini politik gericiliğe bırakmıştır. Emperyalizmin çabası demokrasiyi ortadan kaldırarak yerine gericiliği koymaktır. Bu anlamda emperyalizm genel olarak demokrasinin, demokrasinin her çeşidinin inkârıdır denilebilir.

Ekonomik ve politik iktidarın tekellerin elinde toplanması ve burjuva devletin toplumsal yaşamın tüm alanlarına artan oranda müdahale etmesi, kaçınılmaz olarak, demokratik hak ve özgürlüklerin, özellikle kitlelerin çıkarları açısından kullanılabilecek olanların, ortadan kaldırılmasını sağladı. Bu durum çok çeşitli biçimlerde kendini göstermektedir.

Parlamenter kurumların, mahalli idarelerin ve bağımsız yasama organlarının güç ve etkinlikleri kısıtlanırken; tekelci ka-

pital tarafından daha büyük bir kolaylıkla kontrol edilen yürütme organlarının, güç ve etkinlikleri artırıldı.

Fransız ve Amerikan tipi başkanlık sistemleri, kanun kuvvetinde kararname özlemleri ve uygulamaları, serbest rekabet demokrasinin kuvvetler ayırımı ilkesine göre kurulmuş bağımsız yargı organının etkisizleştirilme ve yürütmenin güdümüne sokulma (Güvenlik ve Sıkıyönetim Mahkemeleri) çabaları, bu gelişimin çeşitli görünümleridir.

Emperyalist burjuvazi anayasaları değiştirerek, varolan anayasalara aykırı yasalar çıkartarak, sosyalistlerin ve diğer ilericilerin tüm toplumsal ve politik eylemlerini yasaklamaya, sık sık demokratik parti ve örgütleri kapatmaya çalışmaktadır.

Militarizm ve silahlanma yarışı, günümüz burjuva devletinin anti-demokratik yapısını güçlendirmektedir. Savaş sanayisinin kurulması ve NATO gibi askeri bloklara katılma, dış politika ve askeri konularda karar yetkisinin, ülke parlamentosunun elinden alınması sonucunu vermektedir. Kore savaşına Türkiye'nin asker yollama kararının, parlamentoya danışılmadan NATO çevrelerinin baskısıyla, yürütme organınca alındığını hatırlayalım.

Kapitalist devletlerde, yalnız demokratik hak ve özgürlükler giderek kısıtlanmamaktadır. Sivil ve askeri bürokratik kurum ve örgütlerin büyük ölçüde güçlendirilmesi, tüm burjuva devlet makinasında ve kapitalist toplum yaşamında gerici eğilimleri artırmaktadır.

Emperyalizm, faşizmi, bu politik kitle vahşeti ve ölüm kampları rejimini de denemiştir. Alman Nazizmi, faşizmin en çıplak ve vahşi görünümüydü. Nevar ki faşizm geçmişe ait bir olgu değildir. Egemen güçler, burjuva demokrasisi sınırları içinde, istedikleri «düzen»i sağlayamayınca açıkça faşist tipte terörcü rejimlere sık sık başvurmaktadırlar. Yunanistan'da, ülkemizde ve pekçok Latin Amerika ülkesinde olduğu gibi. Bu tür rejimlere emperyalist devletlerin egemen güçleri ve büyük tekelleri mali ve politik yardım elini uzatmaktadır. Yakın geçmişteki deneyler tekelci burjuvazinin, iktidarını korumak için, kısıtlı burjuva demokratik özgürlükleri bile ortadan kaldırmaya hazır olduğunu göstermiştir.

Burjuvazi sınıf egemenliğini güçlendirmek için, politik ve ideolojik araçları da geniş ölçüde kullanmaktadır. Burjuva propagandasının en etkin araçları başarıyla kullanılarak, birey, psikolojik olarak baskı altında tutulmakta ve halkın beyni yıkanmaktadır.

Burjuvazi ve oportünist ideologlar, burjuva demokrasisini göklere çıkartmakta; çoğulculuğu, yani çeşitli politik partilerin

varlığını, demokrasinin varlığına kanıt olarak göstermektedir. Oysa bu çoğulculuk, kapitalist toplumda varolan çeşitli toplumsal çelişkilerin yansımasından başka birşey değildir ve sadece tekellerin diktatörlüğünü gizlemeye yarar.

Yukarıki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, çağdaş burjuva demokrasisi, özünde, **kapitalist tekellerin diktatörlüğünün bir biçimidir.**

Çalışanlar ve burjuva demokrasisi

Burjuvazi kendi politik egemenliğini elde edip de bunu anayasa ve yasalara geçirdiği zaman, proletaryanın da eline ister istemez bir silah vermiş oldu. Öte yandan burjuva demokrasisini, salt burjuvazinin yarattığı ve halka hediye ettiği de doğru değildir. Daha önce de sözü edildiği gibi, demokratik haklar, kitlelerce mücadele verilerek elde edilmiştir.

Demokrasinin genişliği, her zaman, sınıf güçlerinin dağılımına, çalışanların sınıf mücadelesindeki rollerine, örgütlenme ve politik bilinç derecelerine, politik ve ekonomik mücadele deneylerine ve halkın genel kültür düzeyine bağlıdır.

Burjuva demokrasisinin, kısıtlı olmakla beraber, iki önemli özelliği vardır. Birincisi: işçiler ve diğer çalışanlar pek çok ülkede, verilen çetin mücadeleler sonunda, birçok önemli demokratik ve toplumsal hak ve özgürlükler elde etmişlerdir. Politik, ekonomik ve kültürel nitelikte kitle örgütleri kurma hakkını elde etmişlerdir. Bu tür ülkelerde varolan demokratik gelenek ve kurumlar, etkin ve politik güçtür ve kitlelerin, burjuva devlete ve işverenlere baskı yapmalarını sağlıyan bir araçtır. İkincisi: çalışanlar, her ne kadar genel olarak kamu ve devlet işlerinden uzak tutulsalar da, sınıf güçlerinin mevcut dağılımı gereği, burjuva demokrasisinin politik biçimlerinden ve olanaklarından kendi amaçları açısından yararlanabilmektedirler. Çoğu kez, parlamentoya ve yerel yönetimlere kendi temsilcilerini seçmektedirler. Halkın en eylemli, yaratıcı ve üretici kesimini oluşturan sanayi işçileri, ileri görüşte aydınlar ve orta sınıfların diğer temsilcileri, çoğu kez ve artan ölçüde, kendi sınıflarının Partilerini, böyle bir Parti yoksa kendilerine en yakın diğer ilerici partileri desteklemektedirler. Temel hak ve özgürlükleri kısıtlamayı amaçlayan emperyalizme, tekelci burjuvaziye karşı söz, basın, toplanma, örgütlenme özgürlüklerini savunmak ve almak için verilecek mücadele, eskisinden çok daha güçlü ve aktif kitle hareketleri gerektirmektedir.

Burjuva demokrasisinin bugün içinde bulunduğu kriz, büyük sermayenin egemenliğini kırmağa giden yolda, işçi sınıfının ve diğer çalışanların verece-

ği demokrasi mücadelesinin dirimsel gerek ve önemini ortaya koymaktadır. Demokrasi mücadelesinin işçi sınıfını sosyalist devrim yolundan saptıracağını, gerçek hedefi gizleyip gözlerden uzak tutacağını düşünmek köklü bir yanlış olacaktır. Tersine olamayacağı gibi, işçi sınıfı geniş kapsamlı, tutarlı ve devrimci bir demokrasi mücadelesi yapmaksızın zafere ulaşamaz.

Genel Demokratik Eylemlerin Gelişmesinin Somut Koşulları

Tekellerin yol açtığı artan sömürünün, demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasının ve gericiliğin artmasının ilk acısını çeken işçi sınıfıdır. Sermaye, her geçen gün, işçi sınıfının yaşam koşullarını ve toplumsal-politik haklarını daha çok baskı altında tutmaktadır.

Nevar ki artan baskı ve sömürüye tabi olan yalnız işçi sınıfı değildir. Hükümetlerin aktif katkısıyla tekeller, ekonominin tekel dışı tüm kesimlerini (tarım, bazı sanayi kolları ve hizmetler) kendi egemenlikleri altına almaktadırlar. Geniş halk kesimleri, büyük sermayenin artan politik baskısı altındadırlar. Demokratik haklar sorunu bütün ağırlığıyla köylülüğün, şehir küçük burjuvazisinin ve aydınların karşısındadır.

Küçük ve orta köylülük giderek artan ölçüde ortadan kalkmakta, toprakları ellerinden alınmaktadır. Küçük ve orta köylülük, tekeller ve hükümetlerin ortak gücüyle karşıkarşıya kalarak yoksullaşıp mülksüzleşmektedir. Dolayısıyla büyük sermayeye ve onun politikasına karşı olmaktadır.

Tekelci devlet kapitalizmi, burjuvazinin tekelci olmayan kesiminden bazı grupları da yoketmektedir. Küçük ve orta boy işverenler, eskiden sahip oldukları ekonomik ve mali bağımsızlıklarını yitirmekte; ve çokça, büyük firma ve kuruluşların acentası veya gezici satış elemanı olmaktadırlar. Bu kesim de bu gelişmenin sorunlarının nedeni olarak, büyük sermaye politikasını ve onun hükümetlerinin sebep olduğu anti-demokratik gelişmeyi görmektedir.

Tekelci devlet kapitalizmi, aydınları, mühendisleri, teknisyenleri ve beyaz yakalı işçileri sömürmektedir. Serbest mesleklerin giderek artan sayıda mensubu, bağımsızlıklarını yitirmekte, kamu veya büyük tekelci kuruluş kadrolarında büro işçisi veya kafa işçisi olmaktadırlar.

İlerici aydınlar, tekellerin hizmetindeki devletin, askeri amaçlara büyük fonlar ayırırken, yerli ve yabancı tekellerin kanına kan katacak politikalar izlerken, halkın ve kendilerinin temel ihtiyaçlarını karşılamayı reddetmekte olduğunu çok iyi kavramaktadırlar.

Öğrenciler, pek çok ülkede, tekellere ve onların egemenliğine, iç ve dış politikasına karşı mücadele vermektedirler.

Bütün bu gelişmeler, işçi sınıfının, köylülüğün, şehir küçük burjuvazisinin, aydınların ve gençlerin ortak çıkarları veya ortak düşmanları nedeniyle bir platformda toplanarak, emperyalist tekelci güçlerin sosyal tabanını daraltmakta, demokrasi mücadelesinin tabanını genişletmekte olduğunu göstermektedir. Bütün bu güçlerin, demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve genişletilmesi için, biraraya getiren koşullar somut olarak gelişmektedir.

Tekellere ve emperyalizme karşı verilen demokratik mücadele sürecinde, bu demokratik eğilimlerin, tekellerin ve emperyalizmin ülkenin ekonomisinde oynadıkları rolü kısıtlayacak politik bir ittifaka dönüşmesini sağlayacak koşullar ortaya çıkacaktır.

Devrim ve Reform

Demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin gün geçtikçe birbirine yaklaşması ve içiçe geçmesi, kitlelerin acil talepleri ve sosyalizm için verilen mücadelenin nihai amaçları arasındaki ilişkiler sorununu gündeme getirmektedir. Bu ise, özünde, reform ve devrim arasındaki ilişki sorunudur.

Reformun devrimin mutlak bir karşıtı olduğu, yanlış bir düşüncedir. Reform ve devrimin karşıtlığı mutlak değildir ve aralarındaki çizgi, ölü bir ayrım olmayıp, canlı ve değişken bir ilişkidir. Her özel ve somut durum için tanımlanması gerekir. İşçi sınıfınn ekonomik ve politik mücadelesi, mevcut sistem içinde yapılan isteksiz ve iki yüzlü reformları, işçi sınıfı hareketini nihai zafere doğru geliştirecek güçlü dayanak noktaları haline dönüştürülebilir.

Genel demokratik reformlar için verilen mücadeleler, aynı zamanda sosyalist devrimi hazırlayan mücadelelerdir. Reformlar için yukarıda ileri sürülen görüş, işçi sınıfı mücadelesini, **egemen sınıfların egemenlik ve gücüne dokunmaksızın işçilere daha iyi yaşam koşulları sağlamaya dönük taleplere indirgeyen reformizden çok farklıdır.** Reformistler, «sosyalist dönüşümler»i, varolan kapitalizm çerçevesinde yapılacak değişimler olarak tanımlarlar.

Sosyalist topluma, emeklilik sisteminde yapılacak değişiklikler, bazı sanayi sektörlerinin kamulaştırılması ve ücret arttırımlarıyla adım adım yaklaşılacağını savunurlar. Oysa gerçek refomların amacı, egemen sınıfın iktidarını etkisizleştirmek ve kaldırmaktır. Öte yandan, çalışanların yararına ve nihai amaca ulaşmaya belirli ölçüde de olsa yardımcı olacak reformların uygulanmasını sağlamak için hiçbir fırsatı kaçırmamak gerekir. Çeşitli tipte reformlar vardır. Büyük sermayenin gücünü artırmaya ve çalışanların durumunu ve sınıf örgütlerini ve öncülük rolünü zayıflatmaya dönük reformlar, tekellerin

güdümündeki devletçe yapılır. **Gerçek ilerici ve devrimcilerin mücadelesini verdiği genel demokratik reformlar ise; işçi sınıfının ve müttefiklerinin durumunu güçlendirici, tekellerin gücünü ve egemenliğini kısıtlayan, kapitalizmin ekonomik - toplumsal ve politik temelini sarsan reformlardır.**

Elbette bu tip reformlar bile, kendi başlarına, insanın insanı sömürmesini ortadan kaldıramayacaktır. Nevar ki bu tür reformların uygulanması, tekellerin gücünü kısıtlayacak, işçi sınıfının prestij ve politik etkinliğini artıracak, aşırı gerici güçleri tecrit edip ortaya çıkaracak, tüm ilericilerin birliğini geliştirip pekiştirecektir.

Radikal demokratik reformlar için verilen mücadele, karşısına esas hedef olarak emperyalizm ve tekelleri aldığı ölçüde, devrimci bir nitelik kazanacak ve sosyalist mücadelenin bir parçası olacaktır.

Demokratik Mücadelenin Gündemi

Tekelci devlet kapitalizmi, burjuva ülkelerin politikalarında gerici eğilimler yarattıkça demokratik güçlerin tabanını somut olarak genişletmekte ve onları işçi sınıfı mücadelesine yaklaştırmaktadır.

Öte yandan, savaş sonrası dönemde, gerçekleştirilen reformlara karşı giderek artan bir tatminsizlik duyulmaya başlamıştır. Oysa çalışanların çoğu, bu refomlara kapılmış ve burjuva propagandasına kulak vererek kapitalizmin gelişmesinde yeni bir döneme, refah devletleri dönemine girildiğini zannetmişti. Günümüzde, çalışanların her gün daha büyük bir grubu, böylesi reformların umdukları sonucu vermediğini anlamakta ve reformist burjuva politikasına duyulan hayal kırıklığı artmaktadır. Ayrıca, geçmişte yapılan çeşitli reformlar, artık çalışanların ve halkın yeni gereksinmelerini karşılamaya, yaşantılarını ve bilimsel-teknik devrimin ve işçi sınıfının yapısal değişiminin sonucu ortaya çıkan yeni çalışma koşullarını düzeltmeye yetmemektedir. Toplumsal yasalarda daha akılcı reformlar yapmak isteği artmaktadır. Dolayısıyla, günümüzde demokratik mücadele, salt mevcut hak ve özgürlükleri korumak ve savunmakla kısıtlı kalmamakta, yeni demokratik talepleri içeren, demokratik haklar için verilen bir saldırı mücadelesi olmak özelliğini taşımak durumundadır.

Günümüzde demokratik taleplerin niteliği de değişime uğramıştır. Eskiden, çokluk politik demokrasiye dönük hak ve özgürlüklere yönelmiş olan gündem zenginleşmiştir.

Demokrasi mücadelesi, burjuva demokrasisinin ekonomik ve politik temellerinin her ikisine birden yöneltilmiştir. Özünde kapitalist tekellerin diktatoryasını ve egemenliğini kı-

sıtlayacak olan politik demokrasiyi savunmak ve geliştirmek gereksinmelerinden başka, ekonomik demokrasiye verilen önem de artmaktadır. Ekonomik talepler artık yalnız daha yüksek ücret taleplerinden oluşmamakta, demokratik eğitim, demokratik plânlama, kitle sağlığı, sosyal güvenlik ve benzeri alanları kapsamakta. Fabrika ve işletme yönetiminin haklarının kısıtlanması, sendikalar için bu konuda daha geniş haklar, işletme ve ulus düzeyinde çalışanların yönetime ve ekonominin işleyişine demokratik katılma ve kontrolunun sağlanması gibi taleplere verilen önem artmaktadır. Demokratik mücadelenin ekonomik demokrasi yönündeki bu yeni gelişimi, ekonomik ve demokratik mücadelenin günümüzde nasıl bir ve aynı mücadele haline dönüştüğü, birbirlerine yaklaşmakta olduğunu göstermektedir. Öte yandan demokratik mücadelenin, burjuva demokrasisinin ekonomik temeli olan üretim araçlarının özel mülkiyetine, nasıl bir tehdit teşkil ettiğini de açıklamaktadır. Mülk sahibi olmanın sağladığı, o «kutsal», «dilediği gibi yönetme hakkına» ortak olma talepleri, özünde kapitalist sistemin temellerine ve varlığına yöneltilmiş bir tehdit olmakta ve bizzat tekellerin hakimiyetini, egemenliğini kökünden kısıtlamaya yönelmektedir.

Ekonomik mücadeleyle kaynaşmış olan demokrasi mücadelesi ve demokrasinin tüm yönleriyle genişletilmesinin, sonuç olarak, anti-kapitalist bir öz kazandığı görülmektedir. Tekellere yöneltilen tehditler, demokratik ve sosyalist görevlerin birbirine yaklaşmasını da sağlamaktadır.

Genel demokratik görevleri başarmanın biçimi ve yöntemi, ülkeden ülkeye, egemen tekelci burjuva kesimlerinin direncine ve demokrasi mücadelesinin o ülkedeki toplumsal tabanının genişliğine, kapsamına ve birlikteliğine göre değişiklikler göstermekle beraber, içeriği genel olarak aşağıdaki sloganları içeren, somut reform programlarında oluşmaktadır:

— **Barışın ve ulusal bağımsızlığın savunulması, militarizme ve saldırgan bloklara karşı çıkılması;**

— **Demokrasinin savunulması ve geliştirilmesi, söz, düşünce, basın-yayın, toplantı, örgütlenme hak ve özgürlüklerinin korunup genişletilmesi;**

— **Tekellerin kontrolündeki önemli ekonomik sektörlerin millileştirilmesi ve yönetiminin demokratikleştirilmesi;**

— **Çalışan kitlelerin, ekonominin ve kamu yaşamının yönetimine fiilen katılmasını ve demokratik kontrolunu içeren demokratik plânlama;**

— **Sendikaların, sanayinin yönetimine katılması yoluyla demokratik kontrol;**

— **Ekonominin askerileşmesinin önlenmesi;**

— **Kafa işçileri, memurlar ve gençlik, köylülük ve şehirli ve köylü orta sınıfların tekellerin ve emperyalizmin keyfi yönetiminden kurtarılması;**

— **Toplumsal yaşamın her yönüyle demokratikleştirilmesi.**

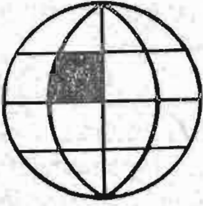
Yukarıda sıralanan genel demokratik taleplerin, demokrasi mücadelesinin somut toplumsal tabanını oluşturan her bir kesimin dirimsel ve acil gereksinmeleriyle bağdaştırılması, mücadelenin başarısı için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu ise, söz konusu kesimleri kapsayan demokratik kitle örgütlenmelerinin hem gereğini hem de görevlerini belirten olgudur.

Demokratik mücadele sloganları, özü, biçimi ve uygulama yöntemi belirli ve kitleleri inandırıcı somut reform talepleri haline getirilerek, kitlelere kolayca benimsetilip uğrunda mücadele verilecek hedefler haline dönüştürülmelidir. Ne kadar haklı ve doğru olsalar da, soyut sloganlarla yetinmek, en çok tekellerin ve onların hükümetlerinin işine yarayacaktır. Onlara, bu sloganları kendi amaçları yönünde yorumlama, biçim verme ve kullanma olanağını verecektir. Örneğin çalışanların çalıştıkları işletme ve kurumların yönetimine katılmaları ve demokratik kontrola sahip olmaları; demokratik talebin soyut bir sloganı olarak kaldığı, biçim ve yönteminin belirlenip somutlanmadığı bazı ülkelerde, tekellerin işine gelecek biçimde «sınıf barışını» sağlayıcı, kapitalizmi destekleyici yönde, özde ve biçimde kullanılabilmiştir. Oysa aynı sloganın, özü, biçimi ve uygulama yöntemiyle somut reform talepleri haline geldiği diğer bazı ülkelerde ise, tekellerin ve hükümetlerinin kabul etmeye hiç yanaşmadıkları, kapitalist sistemin temelini ve tekellerin ekonomik egemenliğini kısıtlayıcı, dolayısıyla devrimci talepler olabilmiştir.

Yukarıda sıralanan genel demokratik taleplerin bir bölümünü, demokratik mücadelenin tabanını oluşturan çeşitli toplumsal kesimlerin somut acil talebi ile doğrudan bağdaştırmak kolay ve olanaklıdır. Bu tür talepler, o toplumsal kesimin demokratik mücadele gündeminde, elbette ön sırayı alacaktır ve almalıdır. Genel demokratik taleplerden bazıları, belirli bir toplumsal kesimin somut ve acil talepleriyle doğrudan bağıntılı görünmeyebilecek veya bu ilişkinin somut olarak görülmesi, söz konusu kesimi oluşturan geniş kitle için kolay olamayabilecektir. Burada demokratik kitle örgütlerine ve işçi sınıfının siyasi Partisine uzun ve sabırlı bir mücadele görevi düşmektedir. Bu kolay görünmeyen bağıntının, söz konusu kitlenin bugünkü ve gelecekteki yaşamına somut olarak nasıl bağlı bulunduğu, doğrudan ve dolaylı ilişkileriyle an-

latılması ve hayat içinde her fırsatta gösterilmesi gerekecektir. Söz konusu kesimin acil ve somut talepleri için verilen demokratik mücadelenin başarısı ve sonuç alıcı oluşu, ilk bakışta kavranamayan ilişkilerin ve somutlanamıyan taleplerin benimsenmesine büyük katkıda bulunacaktır. Bir kere, bu durum, elde edilenden daha yüksek düzeyde taleplere yol açacak, ikincisi, kitle başarıyla sonuçlanmış mücadeleyi biçimlendirip yöneten, destekleyen örgütüne, yöneticilerine ve siyasi Parti'lerin görüş ve önerilerine daha çok kulak verir ve güvenir olacaktır. Kitlece benimsenmiş, somut ve acil talepler için verilen doğru mücadele sonucu, talepleri elde etme yönünde somut başarılara varılamaması halinde bile, bu tür mücadele içindeki kesim, somut taleplerinin, diğer kesimlerin acil talepleri ve genel demokratik taleplerle olan bağıntı ve ilişkilerini kavrama olanağını bulacaktır. Böylece demokratik mücadelenin birliği ve bütünlüğü sağlanacaktır.

Günümüzde, demokratik mücadelenin bir diğer önemli özelliği, uluslararası dayanışma içinde verilmesinin gerekliliğidir. Uluslararası tekeller ve onların güdümündeki hükümetler, gizli örgütler; NATO, CENTO, AET, ENERJİ AJANSI gibi uluslararası politik-askeri, politik-ekonomik topluluklar; politik gericiliği uluslararası planda emekçilere ve halka dayatmaktadırlar. Böylesine biçimlenmiş uluslararası politik gericiliğe karşı verilecek demokrasi mücadelesi de, uluslararası planda olmak zorundadır. Uluslararası politik gericiliğe karşı, bütün ülkelerin demokratik örgütleri dayanışma sağlamalı, demokratik eylemlerini birlikte sürdürmeli ve uluslararası demokrasi cephesinde yerlerini almalıdırlar.

dünya işçi sınıfı partileri üzerine bilgiler

FİLİPİNLER KOMÜNİST PARTİSİ

«Balintawak Çağrısı»nın (*) yıldönümü olan 26 Ağustos 1930 da kurulmuş, Ekim Sosyalist Devriminin yıldönümü olan 7 Kasım 1930'da da kuruluşu resmen ilan edilmiştir. Bu iki tarih, Parti'nin Ulusal ve enternasyonal çizgilerini belirlemektedir.

43 yıllık yaşamı boyunca Parti'nin legal mücadele dönemi sekiz yıldan az olmuştur: oluşturulmasından sonra ilk iki yıl; 1938'de legalitesinin tanınmasından sonra dört yıl; ve İkinci Dünya Savaşından sonra iki yıldan az.

Legal mücadele dönemi boyunca, Parti'nin dört kongresi toplanmıştır. 1973 yılında bir kongre gizli olarak toplanmıştır. Parti'nin program ve tüzükleri, ilk kez 1931 yılında kabul edilmiştir. Bu tarihten sonra, program ve tüzükler iki kez gözden geçirilmiştir: 1938 yılında, Filipinler Komünist Parti'si ile Filipinler Sosyalist Parti'sinin, tek bir legal parti olarak kaynaşmaları sırasında; 1973'te, ülkede sıkıyönetim uygulanmasına geçilmesi sırasında.

Filipinler Komünist Partisi, gizlilik içinde çalışmasına ve koyu bir baskı altında tutulmasına rağmen, legal kitle örgütleri aracılığı ile eylemlerini sürdürmüş ve işçilerin, köylülerin, öğrencilerin, aydınların, gençliğin, kadınların mücadelelerini yönetmiştir. Seçim kampanyalarına katılmış, etkisinin Savaştan önce ve sonra güçlü olduğu bölgelerde, yerel düzeyde bir çok zafer kazanmıştır. Parti'nin bazı temsilcileri ise Ulusal Kongreye seçilmişlerdir.

Parti silahlı mücadeleye de katılmıştır; İlk önce, Hukbalahap (Anti-Japon Halk Ordusu) ordu örgütü ile Japon işgaline karşı halk direnme hareketini yönetmiş; daha sonra ise, A.B.D.'li işgalcilerin Filipinler'e tekrar geri dönüşlerinde, Japon işbirlikçilerini destekleyerek ve giderek genişlemekte olan ulusal kurtuluş hareketini ezmeyi hedefliyen saldırlara karşı direnme hareketini yönetmiştir.

(*) 1896'da Balintawak'da, İspanyol hakimiyetine karşı silahlı mücadeleye çağrı.

Parti, bu son derece eşitsiz koşullar içinde yürütülen mücadelede ağır kayıplara uğramıştır.

Bu yenilgiden sağ salim kurtulabilenler, legal kitle hareketlerini, işçilerin, köylülerin, öğrencilerin mücadelelerini yeniden örgütlemeye ve bu mücadeleleri yönetmeye muvaffak olmuşlardır. Fakat, bu kez de, kendi örgütlerini oluşturan yerli Maoistlerin ayrılıkçı taktikleri, Parti'nin eylemlerini çok daha güçleştirmiştir. Maoistlerin macerası eylemleri, 1972 yılında, ülkede sıkıyönetim uygulamasına geçilmesine bahane hizmeti görmüştür :

Hücre, Parti'nin temel örgütüdür; hücreler, sınaî işletmelerde, büyük tarım işletmelerinde, okullarda ve üniversitelerde, yönetim aygıtı kurumlarında, kitle haberleşme araçları örgütlerinde, hapishanelerde, v.d. örgütlenmektedirler. Hücreler, aynı zamanda ikamet yerlerinde de örgütlenmektedirler: «barrio»da (köy yada tarımsal topluluk) ve kent mahallerinde. Parti'nin en yüksek organı **kongredir.** Kongre, Merkez Komite'sini; Merkez Komitesi de, Merkez Komite'sinin toplantıları arasındaki zamanlarda Parti'nin eylemlerini yöneten siyasi Büro'yu ve Sekreterya'yı seçer. Alt yönetim organlarının oluşturulması için tek bir sistem yoktur. Bu, somut durumlara, yere ve eylem zamanına bağlıdır.

Parti okulları ve kitle örgütleri okulları, eylemlerini, hem legal ve hem de illegal koşullarda sürdürmüşlerdir.

PARTİ YAYINI

Legal dönemde Parti, Düzenli olarak gazete ve dergiler yayınlamıştır. Çok büyük gizlilik koşulları içinde ise, Parti, yayınlarını düzenli olarak yayınlıyamamıştır.

Parti'nin ilk gazetesi; İkinci Dünya Savaşı arifesinde düzenli olarak yayınlanan, **KALAYAAN** (Özgürlük) olmuştur. **KATUBUSAN** (Yeniden doğuş yada yeniden canlanma anlamında) gazetesi, Savaştan sonraki kısa legalite döneminde yayınlanmıştır. Parti, bugün, geniş kitle yayını olarak **ANG KOMÜNİSTA** (Komünist) ve sadece Parti Üyeleri için bir bülten olarak, **ORGANİSADOR**'u (Örgütleyici) yayınlamaktadır. Ayrıca, Parti'nin **WORLD OUTLOOK** (Dünya görüşü) adlı ve «Problémes de la paix et du Socialisme» dergisinden ve Kardeş partilerin teorik dergilerinden makale ve yazıların yer aldığı bir dergisi de vardır.

ENDONEZYA KOMÜNİST PARTİSİ

23 Mayıs 1920'de oluşturulmuştur. 1926 ve 1927 yıllarında, Hollanda emperyalizmine karşı bir halk ayaklanmasının önderliğini yapmıştır. Bu ayaklanmanın başarısızlığa uğramasından son-

ra, illegal çalışma ile legal yöntemleri birarada yürüttüğü gizli çalışma dönemine girmiştir.

17 Ağustos 1945'de Endonezya'nın bağımsızlığının ilânı, yeni koşullar yaratmıştır. Parti, yönetime iştirak etmiş, bir emperyalist saldırıyı ve iç gericiliğin karşı-devrimci girişimlerini püskürtmek için halk kitlelerini örgütlemiştir. Bununla beraber, komprador burjuvazinin çıkarlarını temsil eden gerici güçler, 1948 Eylül'ünde, «Madiun provakasyonu» olarak bilinen kanlı olayları provake etmeğe muvaffak olmuşlardır; bu olaylar, bir çok Parti üyesinin ve yöneticisinin katledilmesine ve Parti'nin tekrar illegal duruma geçmesine yol açmıştır. Bu, Endonezya'nın devrimci öncü gücüne indirilen sert bir darbe olmuş ve Hollanda'lı sömürgecilerin, Cumhuriyeti ortadan kaldırmalarına ve ülkeyi yeniden işgal etmelerine yol açmıştır.

Komünistler, diğer yurtseverlerle birlikte, işgalcilere karşı, gizlilik içinde bir partizan mücadelesi örgütlemişlerdir. 1949 yılında, emperyalist saldırganlar Endonezya'dan çekilmek zorunda kalmışlardır. 1951 yılında, Parti'nin yitirdiği gücüne yeniden kavuşması mümkün olmuştur. 1954'te, IV. Kongre toplanmış ve Parti'nin eylemlerini, Endonezya devriminin temel sorunlarının çözümlenmesine, kitlelerle olan bağların güçlendirilmesine yöneltmiştir. 1955 teki parlamento seçimleri, Komünist Parti'sini ülkenin en güçlü dört partisinden biri yapmış; ve bundan iki yıl sonra ise, halk temsilcilerinin yerel konseylere seçiminde, ülkede en fazla oy alan, Komünist Parti'si olmuştur. Bu başarı ile Parti, tüm ulusal anti-emperyalist güçleri kendi etrafında toplamış ve büyüyen etkisi, ulusal burjuvaziyi, komünistlerle işbirliği yapmaya itelemiştir.

1959'da yapılan IV. Kongre, daha önce saptanmış siyasal eylem doğrultusunu pekiştirmiş ve geliştirmiştir. Bununla beraber, Kongre'nin kararlarına rağmen, Partiyi ve Parti yönetimini kemirmeye başlayan oportünist hastalığa karşı yürütülen mücadele, yeterli derecede etkili olamamıştır. Bu hastalık, küçükburjuva ideolojisinin Parti içinde giderek artan etkisinin, Parti'nin sınıfsal tabanındaki erozyonun, proleter olmayan unsurların Parti saflarında giderek daha fazla yoğunlaşmasının sonucu olmuştur. Bu oluşumla beraber, Parti, öncü güç karakterini yitirmeye başlamıştır. Parti'nin olağanüstü VII. Kongresi (1962'de), Parti kararlarına, ulusal burjuvazinin bazı görüşlerini ve herşeyden önemlisi de, ulusal burjuvazinin «ulusal çıkarları sınıfsal çıkarlardan üstündür» gibi tezlerini katabilmiştir.

Parti'nin içinde çırpındığı bu güç durumdan ise, Maoist klik, etkisini artırmak için yararlanmıştır. Parti, Marksist-Leni-

nist çizgiyi terketmiş, ülke içinde olduğu kadar, uluslararası arenada da tecrit olmuş bir duruma düşmüştür. 1965 yılının sonunda, sağcı generallerin kendilerine kurduğu tuzağa düşen bir grup genç subayın örgütlediği macerası goşist girişime, Maoizmin etkisi altında olan belli sayıda Parti yöneticisi de katılmıştır. Bu macerası goşist girişimin ezilmesinden sonra kanlı bir terör zincirlerinden boşanmış; bu kanlı terör döneminde, çok ağır kayıplar veren parti, en koyu gizlilik koşulları içine girmek zorunda kalmıştır. Yüzbinlerce komünist ve demokrat, hiç sorgusuz sualsiz kapatıldıkları hapishanelerde ve toplama kamplarında, bugüne kadar binbir acı çekerek yaşamaktadır.

Eski maceracı yollarına devam eden Maoistlere karşılık, Marksist-Leninist güçler, Parti'nin Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi temeli üzerine yeniden inşa edilmesini temel bir görev kabul etmektedirler. Marksist-Leninistlerin kabul ettikleri mücadele çizgisi, «Endonezya Devriminin Doğru Yolu» (1966) ve «Endonezya Komünist Hareketinin Temel Görevleri» (1969) belgelerinde açıklıkla belirlenmiştir.

Sürekli ve ağır baskılara rağmen, Parti yeniden oluşturulmuştur. Parti, kitlelerin, herşeyden önce de işçilerin ve köylülerin siyasi mücadelelerini yöneltmekte; kitleleri örgütlemekte ve gerici askeri rejime ve emperyalizme karşı mücadeleye sokmaktadır. Bu son yıllarda, halk eylemleri (grevler, köylü ayaklanmaları, gençlik ve öğrenci eylemleri, v.d.) gitgide daha sık ve gitgide daha geniş ölçüde büyümektedir; bu eylemlere katılanların sayısı da giderek artmaktadır.

Bu mücadele temeli üzerinde bir ulusal birlik cephesinin oluşturulması temel görevdir. Parti, hedef olarak; Sosyalizme ilerleme perspektifi olan, demokratik, anti-emperyalist ve ulusal bir yönetim yaratılmasını, saptamıştır.

PARTİ YAYINI

Parti legal olduğu 1951'den beri, yayın organının adı **HARİAN RAKJAT** (Halkın Gazetesi) idi; bugün, bunun yerini, **TEKAD RAKJAT** (Halkın İradesi) adlı aylık bir yayın organı almıştır. Bu yayın organı, Endonezya'ca ve İngilizce dillerinde yayınlanmaktadır.

VİETNAM EMEKÇİLER PARTİSİ

Vietnam Emekçiler Partisi, 1930 Şubatında, başlarında Ho Chi Minh'in bulunduğu Vietnamlı komünistlerin oluşturdukları ve Komünist Enternasyonal'e katılma kararı alan, **Vietnam Komünist Partisi**'nin doğrudan

ardılıdır. Vietnam Komünist Parti'si kurulduğu yıl, **Hindiçini Komünist Partisi** ismini almıştır. 1931 nisanında ise, bu Parti, Komünist Enternasyonal'in bağımsız seksiyonu olarak resmen tanınmıştır.

Bu Parti, Vietnam halkının Fransız sömürgecilerine ve faşist Japon işgalcilerine karşı ulusal kurtuluş mücadelelerini yönetmiştir. 1945 yılında, Hindiçini Komünist Partisi, Ağustos Devrimi Zaferini örgütlemiştir. Bu devrim, emperyalizmin sömürgeci sisteminin en zayıf halkalarından birinde, geniş bir gedik açmış ve bu sistemin sürecine büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. Aynı yılın 2 Eylül'ünde, **Vietnam Demokratik Cumhuriyeti**'nin Kuruluşu ilan edilmiştir. Hindiçini Komünist Partisi Vietnam halkının Fransız sömürgecilerine ve A.B.D. saldırganlarına ve müdahalecilerine karşı direnme savaşını (1946-1954) yönetmiştir.

1951'de, ikinci ulusal Kongresinde, Hindiçini Komünist Partisi, Vietnam Emekçiler Parti'si adını almıştır. Şanlı Dien-Bien-Phu zaferi ile taçlanan direnme döneminden sonra Parti, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nin emekçilerinin ve halkının toprak devriminin tamamlanması ve sosyalist devrim aşamasına geçiş mücadelelerine önderlik etmiştir. Kuzey Vietnam'da, Vietnam Emekçiler Partisi'nin yönetiminde, kentlerde ve köylerde gerçekleştirilen köklü dönüşümler sonucu sosyalist ilişkiler yaratılmış ve geliştirilmiştir.

Ülkenin sosyalist sanayileşmesi planlarını uygulayan Vietnam halkı, sanayinin geliştirilmesinde önemli başarılar kazanmıştır. Tarım alanında da köklü dönüşümler gerçekleştirilmiştir.

Vietnam Emekçiler Partisi'nin III. ulusal Kongresi (1960 Eylül'ü), Parti'nin yeni tüzüklerini kabul etmiş ve genel çizgisinin temel görevlerini şöyle belirlemiştir:

— **Bütün halkın birliğinin güçlendirilmesi,**

— **Kalıcı bir barış için inatçı bir mücadele,**

— **Kuzey-Vietnam'da sosyalist devrimin hızla gelişmesi,**

— **Güney-Vietnam'da ulusal demokratik devrimin sistemli bir biçimde gerçekleştirilmesi,**

— **Bağımsızlık ve demokrasi temeli üzerinde, ulusal birleşmenin gerçekleştirilmesi,**

— **Barışçı, birleşmiş, bağımsız, demokratik ve gönençli bir Vietnamın inşaası,**

— **Sosyalist sistemin güçlendirilmesi ve Güney-Doğu Asya'da ve bütün dünyada barışın korunması için etkili bir katkıda bulunulması.**

A.B.D'nin Vietnam halkına karşı emperyalist saldırısının sür-

düğü yıllarda, Vietnam Emekçiler Partisi, sosyalist kazanımların korunması, A.B.D. emperyalist saldırısna karşı direnç ve ulusal kurtuluş için bütün Vietnam halkını seferber etmiştir.

1970 yılında, Parti'nin 1.100.000 üyesi ve stajyeri bulunmaktaydı. Parti'nin en yüksek organı ulusal Kongredir. Parti'nin günlük eylemleri, Siyasi Büro'yu ve Sekretaryayı seçen Merkez Komitesi tarafından yürütülmektedir.

PARTİ YAYINI :

Parti iki tane merkez yayın organı yayınlamaktadır: günlük **NHAN DAN** (halk) ve aylık dergi **HOC TAP** (incelemeler). Bütün kentlerde ve bölgelerde, Parti'nin bölgesel örgütleri, kendi yayın organlarını düzenli olarak yayınlamaktadır.

K. VİETNAM'DA TOPRAK REFORMU (*)

Bir kez daha hatırlamak gerekir ki, toprak reformu, ne basit bir ekonomik tedbirdir, nede bir uzmanın işi; ekonomik, siyasal, duygusal, ideolojik, kısacası sınıf mücadelesi kelimesinin içerdiği bütün herşeyle beraber, bütün sonuçlarıyla sonuna kadar sürdürülmesi gereken bir sınıf mücadelesidir. Bir toprak reformunun sürdürülüş olayından, onu sürdüren rejimin geleceğinin ne olacağı öngörülebilir.

Vietnam Demokratik Halk Cumhuriyetinin bugünkü topraklarında yaşıyan ve 8 milyondan fazla nüfusu kapsıyan 2.104.000 köylü ailesine 1953'ten 1956'ya kadar 810.000 hektar toprak dağıtılmıştır. Her metre kare toprağın (her hektarın değil) suç işlemeye vardıracak kadar çetin bir çekişme olduğu Kuzey Vietnam'ın durumunu bilmeyen biri, bu miktara az diyecektir. 1960 yılında Kuzey-Vietnam'ın, 14.398.000'i kırsal nüfus olmak üzere, 16 milyon toplam nüfusu vardı.(1)

Bu rakamlar, tarımsal sorunun, beslenme sorununun tüm keskinliğini dile getirmektedir; Hindistan'da, kişi başına ekilebilir toprak miktarı, K. Vietnam'dan 3 defa daha fazladır. (2)

O halde, bu durumda, küçük Fransız köylüsü en az 10 hektar toprağa sahipken, her K. Vietnam köylü ailesi, bir çeyrek hektardan biraz fazla olan, 3.850 metre kare toprak almıştır.

Bu bir çeyrek hektar toprak iyi ekilirse, yılda 1.000 kilo **paddy** (kabuğu ayınlanmamış pirinç) verir; yükümlenmek zorunda olduğu daha bir çok borçları hiç hesaba katmaksızın, ürünün yarısını kira olarak toprak sahibine vermek zorunda olmamak, köylü için çok önemlidir. Bu durumda, sefil ve aç köylü için, toprak reformu ekonomik yönden son derece önemli olmuştur; toprak reformu köylünün, artık açlıktan ölmemesini sağlamıştır. Fakat K. Vi-

(*) Bu yazı; Nguyen Khac Vien'in, «**Expériences Vietnamiennes**» (Editions Sociales, 1970) isimli kitabının bir bölümünün, kısaltılmış çevirisidir.

etnam'da toprakların paylaştırılma tarzı da, en azından, yoksul köylülerin yararlandıkları ekonomik yararlar kadar önemlidir. Verdiğimiz rakamların arkasında ne olduğunu görelim.

BİRÇOK YÜZYILLIK KATI BİR SOSYAL DOKU

Tarım sorununu çözmek için, bilgili bir yönetimin herhangi bir uzmandan (ister Birleşmiş Milletler olsun, ister U.N.E.S.C.O'nun olsun) tavsiye almasının yeteceğine inananlar olabilir; bu uzman kişiler, durumu denklem halinde ortaya koyacaklar, yapılmaması gereken hataların listesini çıkracaklar, çıkartılması gereken yasaları ve kararnameleri formüle edeceklerdir; bunları uygulamaktan başka yapacak bir şey kalmıyacaktır.

Gerçekte ise, 1953 yılındki Vietnam gibi bir ülkede, bir yasa formüle etmek, kağıt üzerinde tüm uygulama ayrıntılarını öngörmek basit ve derinlikten yoksun bir düşünceydi, gerçek reform, ancak bu andan itibaren başlamaktaydı. Uzmanlar tarafından hazırlanmış bütün bu güzel şemaları kim uygulamaya koyacaktır? Paris'te yayınlanan bir kararname, Auvergne'in en ücra köşelerine kadar bütün köylerde hemen uygulamaya konabilir; kolay haberleşmeye, yetişkin görevlilere dayanan iyi kurulmuş bir devlet makinası harekete geçer ve merkezî yönetimin sadece kararı iyi formüle etmesi yeter; yasaların uygulanması hemen hemen otomatik bir biçimde gerçekleşir. Oysa, merkezî yönetimin çıkarlarını zedelemediği zaman yasalarının uygulanmasından memnun olan, ayrıcalıklarına karşı olduğu zaman ise bu yasalar çekmecelerin dibine yerleştirilen, mutlak egemen yerel feodalitelerin olduğu prekapitalist ülkelerde durum aynı değildir. «Köyün yasaları kraliyet yasalarından da üstündür» diyen Vietnam halk deyimi bu gerçeği çok iyi ifade eder. İmparatorun ve mandarinlerin kararları, yerel feodalitelerin, yeni köy yönetimlerinin çıkarları ile uyuştuğu ölçüde mutlak bir yetki kazanmaktaydı; ve monarşi ve mandarin bürokrasi, eski toplumun bütünlüğünü sağlamak için kurulduğundan, çoğu kez de böyle olmaktaydı.

Pre-kapitalist bir ülkede her toprak reformu, hemen şu sorunun sorulmasına yol açar: merkezî yönetim, yerel feodalitelerin muhalefetini kıracak vasıtalara sahip midir?

Nehru yönetiminin tarımsal sorunu onbeş yıldan beri çözmekteki güçsüzlüğü, Hindistan yönetiminin toprak reformunu kötü planlamasından ileri gelmemiştir; dünyanın en iyi uzmanları da Hindistan'da hiç bir şey yapamazlardı.

O halde, toprak reformunun başarıya ulaşması için, Vietnam'da yıkılması gereken eski feodal yapılar nelerdi?

Pirinç ekimi tekniklerinin iki yönü vardır. Tarla işlemi, fide dikme ve hasat çalışmaları bir aile işletmesi ölçüsünde, ilkel aletlerle yapılır. Temel ekonomik ünite aile olup, toprakların özel mülkiyete geçmesi —çok yavaş olmakla beraber— tüm Vietnam tarihi boyunca durmaksızın ilerleyen bir süreçtir Diğer yandan Vietnam gibi bir ülkede hidrolik Çalışmalar, su baskınlarına karşı korunma çalışmaları, ancak az yada çok önemli topluluklar tarafındn gerçekleştirilebilir; binlerce kilometrelik çok önemli bir su bendleri sisteminin inşaası, ancak merkezî bir devletin gerçekleştirebileceği bir şeydir.

Yerel ölçüde küçük kanalların su depolarının kazılması, sulanan ovaların

ortasındaki tepeciklerin üzerinde yerleşme gruplaşmaları, çok dar bir örgütle donanmış köy komünlerinin oluşumuna yol açmıştır. Fakat su bendleri şebekesinin inşaası ve bakımı, köy komünlerinin olanaklarını çok aşmakta ve merkezi bir devletin kurulmasını zorunlu kılmaktaydı. İmtihanlarla seçilen bir mandarin bürokrasisinin yardımı ile ülke yönetimini ele alan merkezileşmiş bir monarşi karşısında, yerel senyörlükler, 10 cu yüzyıldan itibaren ortadan silinmeye başlamışlardır.

Köylüler sık sık binlercesi bir arada olmak üzere, mandarin yönetimi tarafından su bendleri şantiyelerinde seferber ediliyorlardı; diğer yandan, Çin'li feodal ordularına karşı durabilmek ve ulusal bağımsızlığı savunmak için, düzenli ordu Çinli feodallerin saldırısını püskürtmede yetersiz kaldığından, Vietnam kralları köylüleri kitleler halinde seferber etmek zorundaydılar. Serfleri en sert biçimde sömüren yerel senyörlüklerin varlığı, yavaş yavaş çıkarlarının bilincine varan köylülüğün çıkarlarıyla ve merkezileşmiş bir monarşinin otoritesi ile çelişmekteydi.

Köylüler, servajı kaldırmak ve toprağın özel mülkiyeti hakkını kazanmak için mücadele ediyorlardı; monarşi ise, kimseyle paylaşmak istemediği iktidarını güçlendirmeye çalışıyordu. Bir çok yüzyıldan beri sürdürülen bu mücadele, 15 nci yüzyıldan itibaren has topraklarının, kral ailesi kanından gelen prenslerin, sarayın büyük soylularının ve budist manastırlarının büyük malikane topraklarının yokolmasıyla sonuçlanmıştı. İlke olarak, bütün topraklar kraliyetin mülküydü, fakat her köylü, hukuksal açıdan, özgürce toprak özel mülkiyetine sahip olabilmekteydi. Bütün bir bölgenin sahibi olan ve malikane toprağında mutlak otorite bulunan senyörler artık yoktu. Kalıtımsal soyluluk kaybolmuştu.

Fakat ancak ufak bir azınlık toprak mülkiyetini eline geçirebilmekteydi; toprak sahibi olmıyan köylüler, artık serf değillerdi; büyük toprak sahiplerinden topak kiralıyorlardı. Toprak kira bedelleri, çoğu kez ürünün yarısından fazlasını geçiyordu; bundan da başka, köylülerin, toprak sahiplerine bir çok hediyeler vermeleri, toprak sahibinin bir eğlencesinde, bir düğününde, ürünün hasadında karşılıksız çalışmaları gerekiyordu. Özellikle yüksek faizli borçlar köylülerin belini büküyordu. Her köylü ailesi, yaklaşık yarım hektar, en fazla bi hektar toprak kiralamaktaydı. Sık sık görülen doğal felaketler, hastalıklar, salgın hayvan hastalıkları, kazalar hemen hemen bütün yoksul köylüleri borçlanmak zorunda bırakıyordu.

Yoksul köylüler, üç ay sonra, ürünü kaldırdıkları zaman bir misli miktar da ödemek üzere, toprak sahibinden bir kaç ölçek pirinç borç alıyorlardı. Borç olarak verilen bir miktar para ayda en az % 10 faiz getiriyordu ve çoğunlukla borçlu, aldığı borcun ancak faizlerini ödeyebilecek duruma düşüp, hayat boyu borçlanıyordu. Bir kaç yıl sonra ise ödenen faizlerin miktarı (yılda en azından % 120) başlangıçtaki borç miktarını bir kaç misli aştığı zaman, çoğunlukla aynı zamanda toprak sahibi olan alacaklı, yoksul köylünün borcuna karşılık ya bir çocuğunu kendisine ücretsiz hizmetçi olarak vermesini yada köylünün toprağından çıkmasını istiyordu. Yavaş yavaş yoksul köylü elindeki varını yoğunu yitiriyor, yasal olarak özgür ve toprak sahibi ile aynı haklara sahip olmasına rağmen, giderek toprak sahibinin kölesi oluyordu.

Bununla beraber, bu gittikçe artan yoksullaşma yavaş bir biçimde oluyor, kuşaklar boyunca derece derece gerçekleşiyordu; ve tamamen başkalarının sömürüsünden geçinen binlerce hektarlık toprak sahibi ile topraksız köylü

arasında her türlü ara tabaka bulunmakta idi. Bir yada iki hektar toprağa sahip bir köylü, çalışarak kurnazlıkla uzun bir süre içinde şurdan burdan ufak toprak parçalarını eline geçirebilir ve giderek sosyal hiyerarşide yükselebilirdi; ikinci kuşakta ise, oğullarından biri, şans eseri sınavlarda kazanıp mandarin olabilirse, aile topraklarını büyütmek için yeni olanaklara kavuşmuş olurdu. Fakat, yine bu köylü, bir hastalığın, uzun süreli bir kuraklığın kurbanı olarak borçlanmak; ve toprağını, yırtıcı bir büyük toprak sahibine parça parça terketmek zorunda da kalabilirdi; böylece de köyde, hiçbir hakkı olmayan topraksız ve yoksul köylüler kategorisine giderek düşebilirdi. Rejim bu şansları herkese tanımıştı, teknik durgunluk ve toprakların küçüklüğünden dolayı bu şanslar çok azdı. Toprak parçaları son derece ufaktı; örneğin Bacninh vilayetinde 1939 yılında, yüzbin hektar pirinçlik için bir buçuk milyon toprak parçası olduğu hesaplanmıştı. Her büyük toprak sahibi, yoksul köylülerin terketmek zorunda kaldıkları toprak parçalarını birbir topraklarına katıyor yada satın alıyor; yoksul köylüler de sahibi oldukları bu çok ufak toprak parçalarına dört elle sarılıyorlardı. Birinden bir kaç metre kare toprak koparmak için, her türlü vasıtaya, hileye, şiddete baş vurularak sıkı bir mücadele yürütmek zorunlu idi. Parçalanmamış hiç bir toprak yoktu; onlarca hektarlık bir toprak, bir çok köylülere dağılmış onlarca toprak parçasını içermekteydi.

Bir köyde, tuğladan büyük bir evi, malikâneyi çekip çevirmek için bir çok karısı, kalabalık bir hizmetçi topluluğu olan ve bölge yada vilayetin mandarini ile yakın ilişkileri bulunan onlarca hektar toprak sahibi olan bir yada bir kaç büyük toprak sahibi vardı. Daha sonra, on hektar, çoğu kez de daha az toprağı olup, topraklarının bir kısmında kendi çalışan, geri kalanını yoksul köylülere kiralayan ve şurdan bir kaç başak pirinci, buradan bir hevenk muzu, zenginlik hiyerarşesinde yükselmek için zorla yoksul köylüden çalan toprak sahipleri gelmekteydi. Az yada çok varlıklı olan bu köylüler de, başlarına bir felaket geldiğinde, köyün beylerine başvurmak, onlara borçlanmak ve «Shylock'un Tunç Yasası»na katlanmak zorundaydılar.

Sömürücüler ve sömürülenler arasındaki sınırlar; senyörün, şatosunda oturup, hiç bir hakları olmayan serfler üzerinde hüküm sürdüğü, Orta-çağ Avrupa kırları kadar belirgin değildi. Köydeki komünal hayatın ve klanların, zengin ve yoksulların, çoğu kez aynı duyguları paylaşmasına yol açması nedeniyle, bu sınırlar, insanların bilincinde çok daha az belirgindi.

Köy komünü kendi kendini yönetiyordu, kendini yönetecek eşrafı kendi seçiyor, global bir yükümlülük empoze eden devlete mümkün olan en az vergiyi ödemeye çalışıyordu. Komün yönetimi, mandarinlerin müdahalesi olmaksızın vergi yükümlülüğünü bölüştürüyor, askerlik hizmetini düzenliyor ve köylüler arasındaki anlaşmazlıklarda yargı görevini yerine getiriyordu. Köyün koruyucu meleği şerefine düzenlenen büyük merasimler, köy sakinlerini, belirli zamanlarda komün binasında bir araya getiriyordu: şarkı, güreş, ku (bir çeşit rugbi) yarışları, bir köyün ekibini diğer köylerin ekipleri ile karşı karşıya getiriyordu. Bir sulama yada bir kaç arlık bir toprak sorunu için, bir köyün sakinleri ile diğer bir köyün sakinleri arasındaki şiddetli döğüşleri de eksik olmamaktaydı.

Köylü, tek bir atadan gelen diğer herkesle beraber, bir klanın üyesiydi. Klan, çoğunlukla, ölülerin şerefine yapılan merasimlerde aynı tapınağa gelen ve kendi aralarında yardımlaşan bir kaç yüz kişiden oluşmaktaydı. Bir klan'ın bir çocuğu —yada yaşlı bir kişisi— bir mandarinlik sınavında kazandığı

zaman, bütün klan kendini onurlanmış hissediyor, öbür klanlar karşısında övünç duyuyordu; bütün köy komünü de, sınav kazananla onurlanıyor ve komşu köylerin insanlarını küçük görüyordu.

Böylece, her köyü çevreleyen bambu çitin arkasında, bazıları az yada çok zengin, bir kısmı ise az yada çok yoksul olan köylü aileleri, ufak toprak parçaları üzerinde ekini ekiyor, ürünü kaldırıyordu; doğal felaketlere karşı mücadeleler, ayinler, köy yada klan bayramları, oyunlar bütün köylüleri belli zamanlarda bir araya getiriyordu. İliğine kadar sömürülen bir yoksul köylü, bir komün yöneticisi eşrafın yarıcısı ve fakat aynı zamanda kardeş oğlu olup, bu eşrafın oğlu mandarinlik sınavını kazandığı yada kendi köyü başka bir köyü herhangi bir yarışta —az yada çok dostça bir yarış— yendiği zaman, aynı övünç duygusunu kendisi de paylaşıyordu. Her eşrafın çevresinde acımasızca sömürdüğü fakat kendisine bir çok bağlarla bağlı olan bir kiracı, hizmetçi, nikahsız kadın (bir çeşit cariye-kuma karışımı, ç.n) ve akraba topluluğu bulunmaktaydı.

Doğal koşullar çok kötü olmadığı, az yada çok karın doyurulabildiği zamanlarda köylü sakindi. Kral bütün ülke üzerinde hükümdarlığını sürdürüyor, mandarinler uzaktan ülkeyi yönetiyorlar, her köy, dışarısıyla pek az ilişki kurup kendi hayatını yürütüyordu. İnsanlar çalışıyorlar, her bir toprak parçası için çekişiyorlar, fakat birbirlerine yardım da ediyorlar, toprak mülkiyetinin en sağlam temel, fakat tek ölçüt olmadığı, titizlikle düzenlenmiş komünal hiyerarşide yükselmek için birbirlerine dirsek vuruyorlar, çeşitli dolaplar çeviriyorlardı.

Büyük bir su baskını, uzun süren bir kuraklık olduğunda, binlerce erkek ve kadın köylerini terkederek bir kâse pirinç bulabilmek için daha uygun koşulların bulunduğu bölgelere göçederlerdi. Böyle zamanlarda, çoğunlukla eski bir devlet görevlisinin yönetiminde çeteler oluşur ve zenginlerin mallarını yağmalarlardı; eşrafın da katıldığı kraliyet birlikleri, tüm mandarin aygıtı, böyle durumlarda ayaklanmayı en sert biçimde bastırmak için işe girişirdi. Ancak bu tür hareketlerin bazıları büyür, tüm ülkeyi kaplar, hüküm süren hanedanı devirir, fakat ne yazık ki bu hanedan yerine başka bir hanedanı tahta geçirirdi. Diğer başka ülkelerde olduğu gibi, Vietnam'da da, köylülük kendini sarsan hareketlerin genişliği ne olursa olsun, hiç birzaman kendi kendini özgürlüğe kavuşturamazdı.

ULUSAL SORUN VE TOPRAK PROBLEMİ

Sömürge (koloniyal) rejimi, yoksul köylülüğün üstüne çöken yükü, önemli ölçüde artırmıştır. Sömürge yönetim aygıtı, komünal ve mandarinal sistemde hiçbir değişiklik yapılmadan, bu sistemin sadece üstüne geçirilmişti Fransız emperyalizmi, yeni bir yönetim aygıtı kurmaktansa, varolan eski aygıt vasıtasıyla vergileri toplamayı ve düzeni devam ettirmeyi daha kolay bulmuştu. Fransız görevlileri, komünlerin anonimliği içinde kaybolmuş milyonlarca köylüden, başka türlü hiçbir zaman bütün bütün vergileri toplayamazlardı. Fransız polisleri, aşırı nüfuslu komünlerin içinden çıkılamaz yoğunluğu içinde, devrimcileri hiç bir zaman yakalamaya muaffak olamazlardı. Diğer yandan, Vietnam monarşisi, mandarinler, komün eşrafı ve büyük toprak sahipleri, belli zamanlarda toplumun temellerini sarsan köylü ayaklanmalarının anısını her zaman dehşet verici bir anı olarak muhafaza etmişlerdi. Fransızların modern ordularında, eski kraliyet ordusuna göre daha güvenilir bir koruyuculuk ye-

teneği buluyorlardı. Ve Vietnamlı feodaller hızla yabancı sömürgecilerin hizmetine girmişlerdir (bu gün güneyde toplanmış olup, Amerikan emperyalizminin doğrudan vesayeti altındadırlar). Varlıklı sınıfların bu ulusal ihaneti, bununla beraber, ne sadece Vietnam'a nede sadece çağımıza özgüdür.

Fransız sömürge yönetimi, ülkeye korkunç derecede pahalıya mal olmaktaydı. Bir Fransız yöneticisi, eski mandarinden, ortalama on kat daha fazla kazanıyordu. Her savaşta, 1914'te, 1939'da metropol, sömürgeden insan ve para olarak katkı istiyordu. 1930 ekonomik krizi sırasında yoksul köylüler, ekonomik güçlük içinde olan Fransız sömürge şirketlerini kalkındırmak için, ek vergiler ödemek zorunda kalmışlardı. Sömürge yönetiminin, vergi oranlarını önemli ölçüde artırmasında; tuz, afyon rejisi ve zorunlu alkol tüketimi üzerinde, vergiler koymasında şaşılacak hiçbir şey yoktur.

Topraklara el koyma yasallaştırılmıştı. Fransız genel valisinin, Fransız sömürgecilerine yada rejimine sadık Vietnam'lı toprak sahiplerine, dörtbin hektar kadar toprak imtiyazı verme hakkı vardı. Askeri operasyonlarla yada açlık sonucu topraklarını belli zamanlarda terketmek zorunda kalan köylüler, topraklarına geri döndüklerinde, bazen pirinçliklerinin sömürgecilere verilmiş olduğunu görüyorlar ve bu durumda eski topraklarında tarım işçisi olarak çalışmaktan başka çareleri kalmıyordu.

Eskiden her köy, dokumacılık yaptığı, çanak-çömlek imal ettiği, bıçak v.d. yaptığı halde zanaatkârlığın yıkıma uğraması, köyleri de önemli ölçüde fakirleştiriyordu. Eskiden pirinçliklerde çalışmadan artakalan boş vakitlerde, her köylü, az yada çok bir el zanaatı ile meşgul oluyordu. Bütün bu zanaatkarlık ürünleri artık Fransadan ithal edilen emtia ile rekabet yapacak güçte değildi.

Pazar ekonomisinin hızlı gelişimi, paranın köylere girişi toprak mülkiyetinin komantrasyonunu hızlandırmıştı. Üretilen pirinç, artık üretildiği yerde tüketilmiyor, fakat bir kısmı az yada çok uzak vilayetlere satılıyor. Fakat, pirinç ürününün yetmediği Kuzey Vietnam, büyük toprak sahiplerinin yabancı lüks eşyalar satın alabilmelerini sağlamak için pirinç ithal etmek zorunda kalıyordu. Spekülasyonlar, ulusal yada uluslararası pazardaki kur dalgalanmaları, her zaman yoksul köylülerin zararına sonuçlar veriyordu. Her kıtlıkta, her ekonomik krizde, pirinçlikleri sudan ucuz fiyatlarla satmak zorunda kalan köylülerin sayısı artıyordu. Ve artık satacak pirinçlikleri kalmayınca, çocuklarını satıyorlardı.

Mandarinal ve komünal aygıt, sömürgeci rejim döneminde tamamen bozulmuş olup sadece olumsuz yönleriyle ayakta duruyordu. Konfiçyüs ekolünde yetişmiş eski zamanların mandarinin de, muhakkak ki sınırlı ve dar bir kişiliği vardı; fakat en azından ulus ve halk karşısında sorumlulukları konusunda yüksek bir düşünce taşımaktaydı. Rüşvet sık raslanan bir olguydu, fakat Konfiçyüs idealleri, hiç olmazsa, bazı sınırlamalar getiriyordu. Bu ahlakla yetişmiş okumuşlar, bürokrasinin çevresinde gözü açık bir kontrol çemberi oluşturuyorlardı.

Yabancıların basit birer hizmetkârı olan sömürgeci dönemin mandarinlerinin ise tek tasarısı, zenginleşmekti. Vietnamlı ve Fransız üstlerini parayla satın almak zorundaydılar. Otomobil, şampanya, Paris malı lüks eşya, v.d. gibi ithal malı lüks mallara alışmışlardı. İştahları gittikçe daha kabarıyordu. Bunlardan örnek alan eşraf ta aynı yolu takip ediyor ve bütün bunların yükü, sonuçta yoksul köylülerin üstüne biniyordu.

Eskiden bayram ve ayinleri haber veren, bambu çitler gerisindeki tam-tam sesleri, artık sadece felaket habercisi yankılar uyandırıyordu: vergilerin toplanma zamanı geldiğini, pirinçliklerini ve çocuklarını satmağa hazır olmak gerektiğini ve yabancı lejyon askerlerinin süngü ve topla etrafta kötü kötü dolaştıklarını, sıkıntı içinde köylülere haber veriyordu. Bütün Vietnam kırlarında büyük bir sıkıntı haykırışı yükseliyordu.

Okumuş yurtseverler, köylüleri yabancı işgalcilere karşı seferber etmişler ve 1860'dan 1895'e kadar, Fransız askerlerine epey güçlük çıkarmışlardı. Fakat modern dünyanın evriminden tamamen habersiz oldukları için, modern silahlara ve düşüncelere sahip bir düşman karşısında, köylüleri kral ve Konfiçyüs adına mücadele etmeye çağırıyorlardı. Bunların yenilgileri kaçınılmazdı. Batılı okullarda yetişmiş aydınlar, sadece kentleri tanıyorlar ve Fransız tipi bir kapitalist rejimin kurulmasını en ideal bir şey olarak kabul ediyorlardı; ulusun % 90'nı oluşturan köylüler hakkında ise bulanık bir düşünceleri, gerçeklerden uzak bir bilgileri vardı. Sömürge rejimi, halk kitleleri ile hiç bir bağı olamayan bir kaç aydın tarafından etkilenen, özünde burjuva olan bu ufak azınlıktan başka hiç bir halk kesimini dikkate almıyordu.

Toprak devrimi probleminin ortaya konulması için, 1930 yılına kadar, yani Hindçini Komünist Parti'sinin kurulmasına kadar, beklemek gerekti. Komünist Parti'si, hemen, Vietnam devriminin ilk aşamada iki temel görevi yerine getirmek zorunda olduğu tezini ileri sürdü.

— Anti-emperyalist, ulusal bir görev.

— Anti-feodal, demokratik bir görev.

Birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olan bu iki görev, ulusal ve demokratik devrimin gerçekleştirilmesi sırasında, biri diğerini güçlendirecek beraberce yerine getirilmelidir; emperyalizme karşı zafer kazanmaksızın toprak reformunu gerçekleştirmek olanaksızdır; ve toprak reformu gerçekleştirilmeksizin, emperyalizmi yenmek için gerekli güçler seferber edilemez.

İşçi sınıfının Partisi, halkın bağımsızlık mücadelesini ve yoksul köylülüğün toprak mücadelesini yönetmek zorundadır Emperyalizme karşı mücadele etmek için, sadece işçiler ve yoksul köylüler olsaydı problem çok basitti. Fakat, sömürgeleştirilmiş bir ülkede başka tabakalar da devrimci, yada en azından anti-emperyalisttirler: ulusal burjuvazi, kentlerin küçük-burjuvazisi, aydınlar, zengin köylüler, orta köylüler ve hatta bazen bir kısım büyük toprak sahipleri. Mümkün olduğu kadar az düşman kazanmak, bütün devrimcilerin her zaman altın kuralı olmuştur; Vietnamlı devrimci yöneticiler de bu kuraldan ders alarak, anti-emperyalist ve anti-feodal görevlerin statejik planda birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olmalarına rağmen, taktik planda bu iki temel görevi birbirlerinden ayırmak gerektiğini kabul ettiler. İşçi ve iki temel görevi birbirlerinden ayırmak gerektiğini kabul ettiler. İşçi ve köylülerin ittifakını sağlamlaştırmak için köylülerin isteklerini yerine getirmek gerekiyordu; fakat Ulusal Cephe'yi bölmemek için bu toprak devrimi birçok aşamalardan geçerek gerçekleştirilmek zorundaydı.

1945'te iktidar ele geçirildiğinde temel tehlike, Kuzey'de Çan Kay Şek; Güney'de İngiliz askeri birliklerinin varlığı ve Fransız askeri birliklerinin he-

men geri gelmeleriydi. Ülke, iki milyon insanın öldüğü korkunç bir açlığın henüz sonuna ulaşmıştı. Parti'nin bütün ülkeye dağılmış, beş binden az militanı vardı; Parti militanları, daha halâ büyük köylü kitlesini etki alanı altında tutan mandarinler ve eşraf aygıtının unsurlarından çok daha azdılar. Yoksul köylülerin hakları ve çıkarları konusunda daha henüz çok belirsiz bir bilinçleri vardı: köy eşrafının daha henüz büyük etkisi altında idiler ve zengin köylüer de, eğer topraklarının mülkiyeti üzerinde herhangi tehlikenin belirdiğini hissederlerse, gruplaşacak durumdaydılar. Bu koşullarda, Troçkistlerin istedikleri gibi, «toprakların bölüşülmesi» sloganı atılsa idi, daha yeni oluşmuş olan yönetimin iki cephede çarpışması, güçlü biçimde silahlanmış emperyalistlere karşı ve bütün ülkede güçlü biçimde kök salmış feodal aygıta karşı çarpışması gerekecekti.

Merkezi yönetim daha henüz sağlam biçimde kurulmadığı gibi, bölgesel ve yöresel yönetim çok daha zayıftı; yönetimde kararlı kişiler bulunmakla beraber, köylerin halk komiteleri daha çok eski eşraftan ve ulusal bağımsızlığı kazanmak, ülkeyi yenileştirmek isteyen ve fakat çoğu büyük toprak sahipleri ailelerinden gelen aydınlardan oluşmaktaydı. Yoksul köylüler, bu komiteleri, geleneksel seçkinler temeli üzerinde seçmişlerdi.

Devrimci yönetim, bu durumda ancak sınırlı bir toprak programından başka bir şey ilan edememişti. Bu sınırlı programa göre, emperyalistlerin ve emperyalistlerle işbirliği yapan hainlerin topraklarına el konulacak ve bu topraklar az topraklı köylülere geçici olarak verilecek; komünal geçici topraklar adil biçimde bölüştürülecek, toprak kiralarında ve faiz oranlarında hafif bir indirim yapılacaktı. **Tüm ulusal çaba, bağımsızlık mücadelesi, ulusal kurtuluş savaşı için seferber edilmişti.**

Savaş, milyonlarca köylüyü ya cephede, yada gerilla ve ordu hizmetindeki taşıyıcı birliklerinde seferber etmişti; bir çok yoksul köylü, okuma-yazmayı, örgütlenmeyi, siyasal sorunları ve diğerlerini tartışmayı yavaş yavaş öğrenmişlerdi. Genç aydınlar, zengin ailelerden gelseler bile, savaş uzadıkça, halk kitlelerinin hayatını tanımayı öğreniyorlar, ulusal kurtuluşa paralel olarak bir sosyal devrimin de gerekliliği düşüncesine giderek taraftar oluyorlardı. Ulusal Cephe'nin bir parçalanma tehlikesi, feodallerin şiddetli tepkisi ile beraber aynı zamanda hafifliyordu. Ulusal Kurtuluş mücadelesi ilerlediği ölçüde, toprakla ilgili sloganlar ortaya atılıyordu. Emekçiler Partisi Sekreteri Truong Chinh, radikal reformu gerçekleştirmek için gerekli koşulları şöyle özetlemektedir :

> «Bir bölgenin kurtarılışından sonra, eğer bu bölge göreceli olarak genişse ve durumu kararlıysa, öngörülmüş toprak politikasını, burada gerçekleştirmek olanaklıdır. Fakat bu gerçekleştirme de adım adım yapılmak zorundadır. Toprak reformuna, ancak yer ve zaman için gerekli koşulları uygun olduğu zaman girişilebilir. Kurtarılmış bölgemiz için gerekli bu koşullar, savaş devam ettiği sürece şunlardı :
>
> — Siyasal kararlılık,
>
> — Köylü kitlelerinin reform için gerçek bir talebi,
>
> — Reformun yönetilmesini sağlamak için yeterli sayıda kadrolar.(3)»

1949'da, savaşın başlamasından üç yıl sonra, Vietnam yönetimi, toprak kiralarının ve faiz oranlarının yeni bir indirimini; ve direnme hareketine katkı olarak, büyük toprak sahiplerine yüksek bir tarımsal vergi baremini öngören bir kararname ilan etti. Bununla beraber, tıpkı 1946 tedbirleri gibi bu kararnamenin de etkileri çok sınırlı oldu.

Yerel feodalitelerin gücü, merkezi yönetimin yasalarına ve kararnamelerine karşı bir kez daha üstün gelmişti. Fakat merkezi yönetim, bu kez devrimci bir yönetimdi; Emekçiler Parti'si, 1953'ten itibaren, kira oranlarının gerçekten indirilmesi; 1949 kararnamesinin çıkışından beri, bile bile ödenmemiş toprak rantlarının toplu olarak alınması; ve 1953'ten sonra da, toprakların paylaşılması için, köylü kitlelerini büyük seferberlik kampanyasına başlattı.

Vietnam yönetimi, 1953'teki bu köylü kitleleri kampanyasına hem teorik ve hem de pratik nedenlerden dolayı itilmişti, savaş altı yıldan uzun bir süreden beri devam ediyordu; özellikle 1950'de A.B.D., Fransaya hergün artan mali ve donatım yardımına başladığından beri, savaş gitgide daha geriliyordu.

Yoksul köylüler, askerlerin ve halk ordusu hizmetindeki taşıyıcıların % 90'nı oluşturuyorlardı; cephede savaşan yada savaşanlara hizmet eden taşıyıcıların aileleri, koşullarının düzeldiğini görmezlerse, savaşa devam etmek olanaksız olacaktı. Dien Bien Phu da dahil, savaşın en önemli son zaferlerinin kazanıldığı son büyük hücum, toprak reformunu gerçekleştirmek için köylü kitlelerinin seferber edildiği kampanya olmuştu.

HASSAS BİR AMELİYAT

Bu kez, artık yasalar ve kararnameler çıkarmakla yetinilmedi. Emekçiler Parti'si, bütün ordu, yönetim organizmaları, Parti üyeleri reformun anlamı ve yöntemlerini incelerken, reform gerçekleştirmek için binlerce militanı köylere gönderdi. Ordudaki inceleme çalışmaları, askerlere yeni bir canlılık kazandırdı; bugüne kadar kendilerine can veren yurtseverliğe, belli bir sınıfa ait olma bilinci, yani sınırları iyi çizilmiş bir gelecek için mücadele etmek bilinci eklendi.

Köylere gönderilen her militan, ilk önce evinde kalmak için köylüler arasında en yoksul olan birini araştırıyordu. Her sabah ev sahibiyle birlikte tarlalara çalışmaya gidiyor, onunla birlikte yumrularla karışık pirinç yiyor, akşamları, yine aynı koşullarda, yani toprak zemine serili parça parça bir hasır üzerinde yatmak üzere eve dönüyordu. İki adam arasındaki konuşma, bir çok gün, günlük konuşmalardan öteye gitmiyordu. Fakat, buzlar yavaş yavaş eriyordu. Herhangi bir gün, köylü, «hayatını anlatmaya» başlıyordu. Her hangi, sıradan bir olay nedeniyle, çektiği bütün sefaletiyle ve acılarıyla hayatının bir bölümünü hatırlamaya başlıyordu. Militan, böylece görevinin ilk bölümünü başarı ile sonuçlandırmış oluyordu: yoksul köylüye sefalet ve aşağılanma ile dolu hayatını tekrar yaşatmak. Artık köylünün güvenini kazanmış olan militan, köylünün geçmiş hayatı üzerindeki konuşmalar boyunca, yavaş yavaş, köylüye, sefaletinin kaynağının alnına yazılı olmadığını, fakat bunun tek nedeninin büyük toprak sahibi tarafından sömürülmesinde olduğunu, o denli korktuğu yada bu güne kadar komününün yada klanının onuru olarak kabul ettiği mandarinin ve eşrafın siyasi baskı makinasında olduğunu göstermekteydi.

İçinde yaşadığı ve ağırlığından şüphelenmeyi aklına bile getirmediği bu sosyal düzeni mutlaka parçalamak gerekliliğini kavramaya başlayan bu köylü'de artık yeni bir insan doğmuştu. Daha henüz cehalet ve geleneklere bağlılık yok olmamakla beraber, bu emekçi köylüde uyanan, son derece güçlü bir itici güç olacak olan **sınıf bilinciydi.**

Bu «güçbirlik» (birlikte çalışmak, birlikte yemek, birlikte yaşamak) politikası, çoğu kez kent kökenli olan militana, köylü çevrelerinde çalışmak için köylü gibi olmak gerekliliğini empoze ediyordu. Çalışmasıyla, hâl hareketleriyle köylüden ayırtedilemez duruma gelmek, söylemesi yapmaktan kolay bir şeydir. Varlıklı aileden gelen yada genç bir öğrenci olan herhangi bir militan, kendisine sunduğu pirinç kâsesi ağzına kadar dolu olduğu halde, köylünün kendi kâsesindeki incecik pirinç tabakasının, kâsenin asıl büyük kısmını dolduran tatlı patatesleri gizlediğine kimbilir kaç defa dikkat etmemiştir. Militan, ev sahibi gibi yemek yediğine inandığı halde, gerçekte farkında olmaksızın bir «mandarin» gibi ağırlanmaktaydı; bunun sonucu olarak, köylünün Parti militanına karşı duyduğu ihtiyat uzun süre devam ediyordu. Köylü kadınlar dişlerini silinmez bir boyayla siyah renge boyarlardı; köylü kadınlar arasında çalışmak isteyen öğrenci genç kızlar da güzel beyaz dişlerini feda ederek aynı siyah renge boyamışlardı.

Bütün köylü dünyasının sınıf bilincini tek tek uyandırmak için gerekli zamanın beklenemiyeceği açıktı. Militanlar, her komünde parti çekirdekleri ve köylü birlikleri çekirdekleri oluşturmak için, bir kaç yoksul köylü eğitiyorlardı. Bundan sonra da yapılması gereken, ideolojik planda olduğu gibi siyasal planda da daha henüz güçlü olan büyük toprak sahiplerinin ve eşrafın direncini kırmak için, diğer köylü kitlelerini seferber etmek kalıyordu.

Ülkenin çeşitli yerlerinde mitingler yapılıyordu. Büyük toprak sahipleri arasından en seçilen, en yırtıcı ve en acımasızlarının, yüzlerce, bazen binlerce köylü önünde eski yarıcıları, hizmetçileri tarafından suçlandırıldıkları görülüyordu. Bunlar eski efendileri tarafından kendilerine yada ailelerine karşı işlenen suçları, haksız olarak zorla para almalarını bütün herkesin önünde anlatıyorlardı. Söz konusu olan, hiç bir şekilde, bir intikam susuzluğunu gidermek değil, fakat, ideolojik planda gerçek bir kollektif kurtuluşu gerçekleştirmekti. Köylüler, eşrafın aşağılandığını, güçsüz kılındığını, hayatlarında ilk kez görmekteydiler. Bir araya toplanan köylüler, eski efendilerini bunaltıp dirençlerini kırarlarken, böylece, sınıfsal dayanışma bilincini, sınıfsal güçlerinin bilincini kazanıyorlardı. Bu gerçekleştirildikten sonra, artık şunları onlara söylemek olanaklıdır: birleşiniz, köylü birlikleri oluşturunuz, eşraf meclislerini feshediniz, komünlerin yönetimini sağlamak ve toprakları paylaşmak için kendi aranızdan en yetenekli kişileri halk meclislerine seçiniz. Toprak reformu, sadece bir ekonomik tedbir değildir: tam tersine toprak reformu, sonuna kadar, eski yapıların tamı tamına yıkılmasına kadar, sürdürülmesi gereken bir sınıf mücadelesidir.

Devrimci olmayanlar, yüzlerce yıllık yanılgısından uyanmış köylülüğün yaman gücüne, yeteneklerine güvenmezler. Fakat, bir kaç ateşli söylevin yoksul köylüleri mücadeleye sokmaya yeteceğine inanmak ta büyük bir saflıktır. Bireysel ve kollektif planda sabırlı bir çalışma zorunludur. Sınıf bilinci, köylüde bir anda, bir büyük fabrika işçisindeki kadar kolaylıkla uyanmaz. Örneğin, bir kaç yüzyıllık ilkel aletlerle ufacık bir pirinçliğinde çalışan, okuma - yazması olmayan bir yoksul köylüyü ele alınız. Su baskınları, kuraklıklar, kolera salgınları onu tamamiyle güçsüz bir durumda yakalıyordu; Tek desteği, Gök'ten

ve meleklerden yardım dilemekti. Toprak sahibine karşı, kin duygusunun çoğunlukta az yer aldığı karmakarışık duygular besliyordu. Toprak sahibinin onu sömürdüğü ilk kez kendisine açıklandığında, şu kanıtı mutlak ileri sürüyordu: fakat bizzat onun sayesinde ailem açlıktan ölmekten kurtuldu, çünkü bana ekim yapabilmem için toprak vermek cömertliğinde bulundu. Ve bundan da öteye, kendi üzerine ve çocuklarının üzerine Gök'ün lânetini çekmeden gerçekten de eşrafın toprakları alınabilir mi, ve bütün kurulu düzen tepe taklak edilir mi? köylünün, eski efendileri, Tanrı ve melekler karşısındaki bu binlerce yıllık korkusu, ancak modern bir ideolojiye sahip kararlı bir Parti yönetiminde, uzun yıllar boyunca sürdürülen bir ulusal mücadele ile bir sınıf mücadelesi ile yıkılabilmiştir.

Köylülük çok büyük bir güç oluşturur, fakat aynı zamanda hem yol arkadaşı hemde kılavuzu olan başka bir sosyal sınıfla, işçi sınıfıyla ittifak kurmak zorundadır. Diğer ülkelerde, Marksist olmayan partilerin, aynı zamanda hem iki emperyalizme (Fransız - A.B.D.) karşı birden bir savaşı yürütebildiğini ve aynı zamanda bütün köylere, toprak reformunu hazırlamak için militanlar gönderdiğini bilmiyorum; Marksist olmayan partilerin, kız öğrenci militanları, köylü kadınlar arasında çalışabilmek için, dişlerini siyaha boyamaya ikna edebildiğini de bilmiyorum. Vietnm'da tarihsel deney göstermiştir ki, sadece işçi sınıfının Partisi, köylülerin toprak mücadelesini başarıya ulaştırabilir ve aynı zamanda yüzlerce yıllık bir geçmişin ağırlığını her plânda sarsarak ve aynı zamanda yüzlerce yıllık bir geçmişin ağırlığını her planda sarsarak feodal yapıların kökünü kazıyabilir ve ideolojik kurtuluşu sağlıyabilir.

Yasaların ve kararnamelerin uygulanması, ancak yoksul köylüler hep beraber çıkarlarının bilincine vardığı zaman başlamaktaydı. Bununla beraber pratik güçlükler de başlamaktaydı. Çünkü devrim, bir şatoyu yakmak, büyük malikane topraklarını serfler arasında bölüştürmekten ibaret değildi. Söz konusu olan, kimin topraklarının, evlerinin, mandalarının alınacağı ve kime bunların verileceği idi. Yasa, ancak büyük toprak sahiplerine ait topraklara dokunulması gerektiğini ve diğer sosyal tabakalara işlememesi gerektiğini gayet açık vurgulamıştı. Yönetimin ve Partinin direktiflerinde, sosyal farklılaşma çok iyi belirtilmişti.

Büyük toprak sahipleri, gelirlerini başkalarının emeğinden kazanan ve başkalarının sömürüsü ile yaşayanlar olarak tanımlanmıştı; zengin çiftçiler, topraklarının bir kısmında kendisi çalışıp, geri kalanı yarıcıya veren ve aile gelirlerinin büyük bölümü kendi çalışmaları ile karşılanan köylüler olarak tanımlanmıştı; orta köylüler ise, bizzat kendilerinin işlemesi için yeterli toprağı olup, daha zenginlerden toprak talep etmeden ve fakat kiraya verecek toprağı da olmayan köylülerdi; yoksul köylülerin ise çok az toprağı olan ve topraksız köylülerden çok az farklı olan köylülerdi.

Büyük toprak sahiplerinin topraklarına el koymak ve aynı zamanda, ülkeye karşı ihanet suçu işleyenleri, yada köylüleri, militanları öldürenleri cezalandırmak gerekiyordu.

Bu tür suçlar işlememiş olan büyük toprak sahiplerinin toprakları, savaş vergisi olarak alınıp yoksul ve topraksız köylülere dağıtılıyordu; bu tedbir, topraklara zorla el konulmasından çok daha avantajlı oluyordu. Çünkü böylece, birikmiş savaş vergilerini topraklarını vererek ödemiş oluyorlardı; direnme hareketine katılmış olan büyük toprak sahiplerinin ve eşrafın toprakları ise, devlet bonosu verilerek satın alınıyordu. Zengin ve orta köylülerin topraklarına

dokunmamak gerekiyordu. Az toprağı olan köylüler ise, hiç topraksız köylüler gibi toprak alabiliyorlardı.

Bu sınıflandırma, kâğıt üzerinde nisbeten kolaydı. Reformun her komünün çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekiyordu; yasanın gösterdiği toprakları almak, bugüne kadar yarıcı olarak işledikleri toprakları ön plana almaya çalışarak, bu toprakları yoksul ve topraksız köylülere bölüştürmek gerekiyordu. Büyük toprak sahiplerine ve eşrafa da bizzat kendileri işleyebilecekleri miktarda bir toprak parçası veriliyordu.

Marksist olmayanlar, bu kadar dikkatli ve tedbirli bir politika uygulamasının bile hatalara ve yolsuzluklara yol açabileceğine, son derece şiddetli biçimler alabileceğine her zaman şaşırırlar. Bu şaşırmalarının temel nedeni, varlıklı sınıfların, koro çocukları olmadıklarını unutmalarıdır. Fransız soylularının 1789 Devriminde kendilerini nasıl savunduklarını, Rus burjuvazisi ve aristokrasinin Rus Devrimini yenilgiye uğratmak için 1917'den 1922'ye kadar nasıl çarpıştıklarını unutur. İnsan, dünya görüşünden sınıf mücadelesini bir kez çıkardı mı, herhangi bir siyasal uygulamanın artık hep nötr bir ortamda, herkesin iyi niyetli olduğu bir ortamda geçtiği hayaline kapılır.

Vietnamlı feodaller de elbetteki marksist değillerdi, fakat sınıf çıkarları görüşleri, marksistlerden daha az aydınlık değildii Direnme hareketlerini örgütlemek için, köylü kitlelerin seferber edileceği anı beklemediler.

«Pirinçliklerini yitirmek» yada «yurdunu yitirmek» alternatifi karşısında kalan büyük toprak sahiplerinin büyük çoğunluğu, ikinci yolu seçtiler. 1949'dan itibaren, kurtuluş savaşının temel finansman kaynağı olan tarım vergisi üzerinde hileler yapmaya başladılar. Kadastro kayıtları eski eşraf tarafından tutuluyordu; mülkiyet kayıtları çoğu kez bilerek eski harflerle deftere geçirildiği için devrimci yönetimin kadroları bunları çözemiyorlardı. Daha sonra ise mülkiyetin kâğıt üzerinde çeşitli kişilere dağıtma hilesi ortaya çıktı: tek bir büyük toprak sahibinin topraklarının bir kısmı bir karısı üzerine, diğer bir kısmı da bir kardeş çocuğu üzerine geçirilmeye başlandı. Şu yada bu toprak parçası gerçekte kime aitti? Sadece Bacninh vilayetindeki yüzbin hektarın, bir buçuk milyon toprak parçasına bölündüğünü hesaplıyalım! Şu yada bu toprak parçasının gerçek yüzölçümü neydi?

Fransız uçaklarının Vietnam'ın bütün gündüz hayatını yasakladığı 1953 yılındaydık; herşey geceleri yapılıyordu, tarlaları ekmek, yürüyüşler, dersler ve toplantılar hep geceleri oluyordu. Fransız generali Navarre, ülkeyi onsekiz ayda «pasifize» etmeleri için, bütün cephelerde aynı anda birden saldırı komutunu veriyordu. Yeni pirinçliklere, kadastro yapmak için ölçüm ekipleri salmanın sırası değildi. Bununla beraber, eğer savaşın zaferle bitirilmesi isteniyorsa, ne pahasına olursa olsun toprak reformunu ilerletmek, yoksul köylüleri tatmin etmek gerekiyordu. Ameliyat bu durumda acil hale gelmişti, ve eğer asepsi koşullarının biraraya gelmesi, ameliyat aletlerine sahip olunması beklenirse, hasta kurtulamıyacaktı.

Büyük toprak sahipleri ve eşraf, sadece kadastro kayıtlarında hile yapmakla yetinmemekte, doğrudan doğruya düşman birlikleri ile ilişki kurmaktaydılar; Fransız uçaklarının, köylerin en ücra köşelerine gizlenmiş cephane stoklarını, askeri birlikleri ve ordu hizmetindeki taşıyıcı birliklerin toplanma yerlerini, tam yerinde ve tam zamanında bombaladıkları oluyordu. «Anti - komünist Mücadele İçin Dinlerin Birliği» (Lien Ton Chang Cong) adlı bir ku-

ruluş kurulmuştu. Katolik kilisesi de çok doğal olarak bu kuruşun temel direğiydi. Bu kuruluş, katolik nüfusun çoğunlukta bulunduğu bölgelerde, militanları öldüren veya partizanlara saldıran hristiyan milisleri yaratılmıştı.

Bütün şu görevler için, yoksul köylüleri seferber etmek gerekiyordu: her komündeki bütün toprak parçalarının yüzölçümleri, mülkiyet sahiplerinin isimleri, her kişinin hangi sosyal kategoride yer aldığını belirlemek. Suçlu büyük toprak sahibi, suçlu olmayan büyük toprak sahibi, yurtsever büyük toprak sahibi, zengin köylü, orta köylü, yoksul köylü, topraksız köylü. Düşmanın bütün ajanlarının ve casuslarının maskelerini indirmek, köprülerin, yiyecek depolarının çevresinde nöbet kolları çıkarmak, cephe için seferberliği sağlamak, itham mitingleri düzenlemek, daha henüz okuma - yazması olmayan köylülerle beraber köylü birliklerini, yeni komünal yönetimleri kurmak. Bütün bu süre içinde, her zaman geceleri çalışmak koşuluyla toprağı işlemek, pirinç ekmek, ürünü kaldırmak, su bentlerinin bakımını yapmak yada tamir etmek, kuraklık dönemlerinde kuyular, kanallar kazmak, gerekiyordu.

Bir büyük toprak sahibinin bir yada iki hektar toprağını gözden gizlemek için, bu toprak parçasının mülk sahibi olarak ismini veren bir nikâhsız karısı, efendisinin otoritesinden yararlanarak eskiden bir köylüye kötü davranan bir hizmetçi, sıkıntı içinde bulunan bir komşusunun bu durumundan yararlanarak belli bir zamanda bir kaç kuruş parasına zorla el koyan bir zengin yada orta köylü, topraklarının alınması ve cezalandırılması gereken kişilerin sınıfına mı girmektedir? İtham mitinglerinde yoksul köylülerin, bazen, eski efendilerine karşı intikam isteklerini tatmin etmeye çalıştıkları görüldüğü gibi; büyük toprak sahiplerinin bazı ajanlarının, kitlelerin hiddetini, bazı yolsuzluklar yapmış zengin ve orta köylüler üzerine saptırdıkları görülmüştür. Fransız birlikleri tarafından işgal edilen kentlere doğru kaçan biri yakalandığı zaman, bunun, efendilerine bilgi vermek için giden bir casus mu, yoksa sadece mahrumiyetlere ve Fransız uçaklarının sürekli bombardımanına daha fazla tahammül edemiyen birisi mi olduğuna nasıl karar verilecek?

Büyük toprak sahiplerinin topraklarına ilişildiği zaman, zengin ve orta köylüler de kendi topraklarına dokunulacağından kuşkulanıyorlardı; ve eşraf ta onların kulaklarına şu sözleri fısıldamaktan geri kalmıyorlardı: gelecek dalgada, sıra sizindir! Zaten yoksul köylüler bile aile bağları ile bağlı oldukları klanlarının yada komünlerinin eşrafının tarafını tutuyorlardı; bir metre kare toprağı olmayan yaşlı hizmetçiler, efendilerini savunuyorlardı; parçalar içindeki dindarlar, inançlarına saldırılacağını düşünüyorlar ve toprakları paylaşmayı reddediyorlardı.

Komünal yada bölgesel yönetimlerde, Partinin taban örgütlerinde, bir çok büyük toprak sahibi ve mandarin çocuğu vardı; içlerinden bazıları mevkilerinden yararlanarak reformu sabote ettiler veya düşmanla işbirliği yaptılar. «Saflarımıza sızan düşman ajanlarına karşı uyanık olalım!» sloganı ilan edildi. Bu slogan, başka bir sloganla beraber ilan edilmişti: «İşçiler ve köylülerle beraber cesaretle yeni kadrolar oluşturalım!». Savaşa, toprak reformuna böylece yeni bir görev daha ekleniyordu: Partinin her kademesinde, yönetim kurumlarında temizlik ve yeni kadroların oluşturulması.

Kağıt üzerinde incelediği zaman, bir uzman için bir toprak reformu ne kadar basittir! Fakat 1953 Vietnam'ı koşullarında, bu, durmaksızın kararlı bir elle acilen yapılması gereken hassas bir ameliyat idi. Ameliyat hastayı kurtardı.

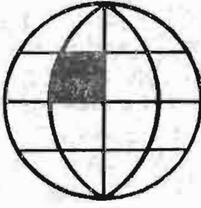
«Köylü kitlelerinin toprak reformu için seferberliği üzerine yapılan siyasi eğitim kurslarından sonra, kadrolarımız ve savaşçılarımız mücadelemizin hedefini daha iyi gördüler. Ordu, ulusal bağımsızlık için çalışmaktadır, fakat aynı zamanda, toprak köylülerin olsun diye de çarpışmaktadır. Ordunun savaşkanlığı bu nedenle çok büyük ölçüde artmıştır. Ordumuz her zamankinden daha büyük bir şevkle ayağa kalkmış, görevini tamamlamak için Cepheye ulaşmak üzere hazırdır. (4)

Toprak reformu için köylü kitlelerinin seferberlik edilmesi, Dien Bien Phu zaferini sağlamıştır. Ameliyat, hastayı aynı zamanda derinliğine kök salmış bir tümörden de kurtarmıştır. Büyük toprak sahipleri, mandarinler ve eşraf sınıfı, Kuzey - Vietnam'da artık geri gelmemesine yok olmuştur; zincirlerini kıran milyonlarca köylü, şimdi geleceğe dimdik bakmak için başlarını doğrultmuşlardır. Sefalet devam ediyordu, fakat feodal toplumun yıkıntıları üzerinde, zihinler yeni bir toplumun kuruluşuna doğru yöneltilebilirdi. On yüzyıllık tarihin miras bıraktığı gelişmeye ayak bağı olan her şey, bir kaç yılda gürültüyle yıkılıp gitti. Toprak reformu, kırların modernizasyonu için gerekli ortamı hazırlamıştı......

DİPNOTLAR

(1) **Annuaire statistique de la R.D.V.**
(2) Ch. Bettelheim: **L'İnde indépendante.**
(3) **Hoctap,** revue mensuelle du Parti des Travailleurs, janvier 1960.
(4) General Giap, **ibid.**

—— «0» ——

kitaplar anlattıkları düşündürdükleri

Arif OKUYAN

OSMANLI - İNGİLİZ İKTİSADÎ MÜNASEBETLERİ

«Osmanlı - İngiliz İktisadî Münasebetleri», Mübahat S. Kütükoğlu'nun doktora çalışması (1). Elimizdeki kitapta yazar, münasebetleri, başlangıcından 1838 ticaret anlaşmasına kadar ele alıp inceliyor; sonraki dönem, ikinci ciltte yayınlanacakmış. Kitabın —ilk sayfasından son sayfasına kadar— dikkati çeken eksikliği : sistemsiz oluşu (anlatılan herhangi bir hususla defalarca karşılaşmak mümkün) ve yorumsuz oluşu (anlaşılan çalışmanın tek gayesi: akademik bir sıfat elde etmek).

Önsöz şu cümlelerle başlıyor: «İngiltere'nin Osmanlı İmparatorluğu ile ilk münasebetleri, iktisadî ve ticarî gayelere dayandığı gibi, asırlar boyunca devam eden —siyasî mahiyette olanlar da dahil— temaslarında yine iktisadî âmiller en büyük rolü oynamıştır (...) Bu bakımdan, taraflar arasındaki münasebetlerin temel unsur ve saiklerini gösterebilmek için iktisadî münasebetlerin incelenmesi ehemmiyetli görülerek tetkikimiz bu konuya hasredilmiştir.» Bu satırlar, bize, yazarın bilgisinin ve araştırmalarının nasıl birtakım siyasî kin ve nefretlerle sınırlı olduğunu anlatması bakımından dikkate değer. Daha sonra, araştırma konusuyla ilgili yayınlar hakkında bilgi verirken, bir yerli yazarı, «meseleyi Marksist bir görüşle vaz ve izaha çalışmış» diye küçümseyerek, ufkunun nerelerde karardığını harikulâde bir şekilde ifşa eder. Sayın yazar'a, Marx'ı ciddi olarak okuyup tanımanın, bu tip çalışmalarda oldukça fayda sağlayacağını hatırlatmakla yetinelim; o zaman, yukarıda işaret ettiğimiz gibi hayretler içinde kalınmayacak, mesele daha açıklıkla konacaktır ortaya. Engels'ten küçük bir aktarma yaparak bu hususu noktalayabiliriz :

«Maddeci tarih görüşüne göre, tarihin belirleyici etkeni, nihaî kademede, gerçek hayatın üretimi ve yeniden üretimidir. Ne Marx, ne de ben, bunun ötesinde bir şey söylemedik. Bundan sonra biri kalkar da, bu önermeye, iktisadî etken tek belirleyici etkendir dedirtecek kadar işkence ederse, onu, boş, soyut, saçma bir cümle haline getirir. İktisadî durum temeldir ama üstyapının çeşitli unsurları —sınıf mücadelesinin siyasî biçimleri ve sonuçları— savaşı kazandıktan sonra muzaffer sınıfın yaptığı anayasalar, vs., —hukuk kalıpları ve hatta bütün bu gerçek mücadelelerin tarafların beyinlerindeki akisleri, siyasî, hukukî, felsefî teoriler, dinî görüşler ve bunların daha sonra doğmatik sistemler halinde gelişmeleri de tarihî mücadelelerin akışı üzerine etki ederler ve birçok halde bu mücadelelerin biçimini öncelikle tayin ederler. Bütün bu etkenler, karşılıklı etki halindedir ve iktisadî hareket, sonsuz tesadüfler arasında beliren bir zorunluk gibi, bu etkenler içinde eninde sonunda kendi yolunu açar (tesadüften kasıt, aralarındaki içsel bağ, son derece uzak ve ispatı son

derece güç olduğu için bunu yok farzedip kaale almayabileceğimiz, nesneler ve olaylardır). Böyle olmasaydı, teorinin herhangi bir tarih dönemine uygulanması, doğrusu, birinci dereceden basit bir denklemin çözümünden de kolay olurdu» (2).

Mübahat Kütükoğlu'nun kitabı, yukarıda kısaca işaret ettiğimiz temel metot hatası yanında, tarihi gelişme ve Türkiye'nin emperyalist ilişkilere girişinin tespiti açısından çok mühim malzeme getirmektedir. Biz, okuyucunun kitabı elde etme imkânlarının sınırlılığı ve anlatılanların hangi açıdan değerlendirilmesi gerektiği hususundaki tereddütlerimizden dolayı; kitapta getirilen malzemeyi, günün getirdiği tarihi ihtiyaçları karşılar mahiyette (alışılmamış bir yol olmakla birlikte) yorumlayarak, kitabın anlattıklarını özetliyeceğiz :

Giriş'te, evvelâ, gelişme çağındaki kapitalizmin kıtalar arası soygun ve talana nasıl başladığı kısaca anlatılıyor. «XV. asrın son çeyreğinden itibaren Batı Avrupa'nın denizci milletleri, iktisaden Avrupa dışına taşmak ihtiyacını duymaya başladılar» gibi esrarengiz bir cümleyle başlayan bu kısımda, bu «ihtiyaç» ın nereden doğduğu hakkında tek satır olmaması, yukarıda belirttiğimiz eksikliğin tabii bir neticesi.

Sonra, Akdeniz ticaretinin geçirdiği devreler: Uzak Doğu ile Avrupa arasındaki köprünün, Ümit Burnu yolunun Portekizliler tarafından bulunuşuyla ehemmiyetini kaybetmesi; 1504'ten itibaren Venedik'in Portekiz'e muhtaç olacak kadar ticarette gerilemesi; Osmanlıların 1517'den sonra Hint denizinde Portekizlilerle mücadele etmeleri; onaltıncı asrın ikinci yarısından itibaren eski baharat yolunun tekrar canlanması; İngilizlerin, onyedinci asrın başlarına kadar şark mallarını Osmanlılardan temin etmeleri; Akdeniz'in, 1600'de East India Company'nin kurulmasıyla tekrar ehemmiyetini kaybetmesi; bu ara dönemde, Akdeniz'in sadece bu havalinin hammadde kaynağı ve pazar olarak kullanılması bakımından rekabet sahası olarak kalması; ve ondokuzuncu asrın ikinci çeyreğinden itibaren eski ticaret yoluna yeniden dönülmek istenmesi, Fırat ve Kızıldeniz yollarının tekrar denenmeye çalışılması...

Kitabın birinci bölümü, «İngiliz ticaretinin Akdeniz'e yayılması» başlığını taşıyor. Şöyle hülâsa edebiliriz :

Ondördüncü asırda İngilizler, İtalyanların Akdeniz ticaretinden sağladıkları kâra imrenerek bu havaliye sızmaya çalışırlar. 1494'ten sonra, İtalyanların Türkler ve Fransızlar karşısında gerilemesini fırsat bilerek, emellerini gerçekleştirirler. Gerek iktisadî buhranlar, gerek korsanlıklar yüzünden, umdukları başarıyı elde edemezler bir müddet. Diğer Avrupa ülkeleriyle olan çekişmeleri, İngilizleri, 1573'den itibaren Akdeniz ticaretini doğrudan doğruya hakimiyetleri altına almaya iter. «İlk senelerde ticaret gemileri Batı Akdeniz'in Hristiyan sahillerine gidip geliyorlardı; ancak 1579 - 80 den sonra Doğu Akdeniz'e uğramaya başladılar (..) Osmanlı memleketlerinde ticarî faaliyette bulunabilmek için resmen teşebbüse geçtiler; kendi bayrakları altında gidip gelmek ve ticaret yapmak için Osmanlı padişahından müsaade rica ettiler». Böylece, Osmanlıların hakim olduğu bölgede, Venedik ve Fransızlardan sonra bir başka yabancı kol daha sahneye çıkar. Esasen ilk münasebet, 1553'de İngiliz tüccarı Anthony Jenkinson'a ticaret müsaadesinin verilmesiyle başlamıştı. Fakat aynı tüccarın teşebbüsleriyle gerçekleştirilen Muscovy Company'nin (1555) ticaret yolu olarak Rusya'yı tercih etmesi, ilk temasları neticesiz bırakır.

1579'da —epeyi gayret sarfettikten sonra— bir grup İngiliz tüccarı, Sultan Murat'dan Osmanlı topraklarında ticaret yapmak için müsaade alırlar. Kra-

liçe Elizabeth, III. Murat'a bir mektup yazarak (25 Ekim 1579), üç İngiliz tüccarına verilen müsaadenin diğer İngilizlere de teşmilini talep ederek, Türk tüccarlarının da İngiltere'de ticarî faaliyette bulunabileceklerini belirtip kendilerine mümkün olan kolaylığın gösterileceğini ilâve eder. Arkasından, İngilizler, serbest ticaret yapmaları kabul edilen ilk ahidnameyi de alırlar (Mayıs 1580). Tüccarlar, «Osmanlı memleketlerindeki ticareti idare edecek bir kumpanyanın kurulması» için, I. Elizabeth'den 11 Eylül 1581'de gerekli müsaadeyi alıp, Turkey Company'yi gerçekleştirirler. Turkey Company, Venedik'le ticaret yapan başka bir kumpanya ile (Venice Company) birleştirilerek, İngiliz sömürüsünün Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki faaliyetlerini yürütecek olan Levant Company kurulur (7 Ocak 1592). Kumpanyanın ilk idarecisi: Sir Osborne.

Levant Company, faaliyete geçtikten sonra, ticarete büyük ölçüde hakim olur. «Rakiplerini gölgede bırakmasının» sebebi: «Papa'nın, Hristiyan gemilerinin Doğuya götürmesini yasak ettiği kalay ve kurşun gibi maddeleri, bu yasağa önem vermeyerek ihraç etmeleri»... «Fiyat bakımından yüksek olmakla beraber kalitesinin üstünlüğü dolayısıyla daima rakipleriyle boy ölçüşebilme hassasını» muhafaza eden İngiliz yünlü kumaşlarından, tütüne kadar çeşit çeşit mal akıyordu Osmanlıya. «İngilizler, Venedikli, Fransız ve Hollandalıların aksine olarak malı malla mübadele ediyorlar para ödemiyorlardı». Böylesine ustaca oyunlarla, % 300 kâr temin ederler. Dahası da var: «Çivit, baharat ve boyalar başlangıçda Türkiye'den götürülürken, East İndia Company'nin teesbüsü ve Hindistan mahsullerini çok daha ucuz olarak temin etmeğe başlamasından sonra aynı maddeler Hindistan'dan İngiltere'ye ve oradan da Levant'a getirilir olmuştur». Bütün bunlar, Asya ülkelerinin nasıl «geri» bıraktırıldığını ve nasıl yoksullaştırıldığını anlamak bakımından yeterlidir. Tabii yukarıdaki manzarada eksik olan birşey var : sömürgecilerin, gittikleri yerlerde yaratmayı unutmadıkları kan gölleri. Yükselmeye başladığı çağlardan itibaren insanlığa kan kusturan burjuvazinin yarattığı dünyaya, nasıl «uygar» dendiğini insan aklı kolay kolay almıyor...

Derginin sayfalarını zorlamamak maksadıyla, İngilizlerle padişahlar arasında yapılan ahidnâmelere fazlaca yer vermeyeceğiz. Elçilerin üstün başarıları sayesinde, padişahlar değiştikçe yenilenen ahidnâmeler, her seferinde İngilizlere yeni birtakım haklar sağlar. «1675 ahitnâmesi, İngilizlere bahşedilen ahidnâmelerin sonuncusudur. Bundan böyle her padişahın cülûsunda, verilen imtiyazlar teyid edilmekle kalacak, artık yeni madde eklenmeyecektir. XIX. asırdan itibaren ise (ilk defa 1809 Kal'ai Sultaniyye, daha sonra ise 1838 Balta Limanı muahedeleriyle) tek taraflı imtiyaz verme şekli bırakılarak karşılıklı müzakerelere dayanan anlaşmalar devrine girilecektir».

İngilizler, Doğu Akdeniz'den elde ettikleri kârla yetinmeyip Kuzey Afrika'ya da uzanırlar. «Garp Ocakları» nın İngilizleri rahatsız eden bir hususiyeti var: korsanlık. 1622'ye kadar, bu hususta Osmanlıya baş vuran İngilizler hiçbir netice alamazlar. Bu tarihte, elçi Sir Thomas Roe'nun tehditleri karşısında (modern korsanlık), Tunus ve Cezayirliler, Osmanlının araya girişiyle görüşmeye razı olurlar. Nihayet, İstanbul'da, 3 Mart 1623'de, İngilizlerin Tunus ve Cezayirlilerle olan anlaşmazlıklarına bir çözüm yolu bulunur. Böylece, Kuzey Afrika'da hukuken kendilerini güven altına alır İngilizler. Ama bu yörenin halklarına laf anlatmak kolay olmasa gerek ki, İngilizler şikâyetçi olurlar tekrar. Ve «centilmen» ler, Tunus, Cezayir ve Trablus halklarını uzun müzakerelerle yola getirmektense, daha kolay bir yol bulurlar: silah zoruyla isteklerini kabul ettirmek. 1661'de Amiral Lord Sandwich yönetiminde bir donanma Afrika sahillerine gelir, ortalık karışır. İstanbul müdahale eder, görüşmeler başlar ve elçi Winchelsea'nin mahareti sayesinde anlaşmaya varılır. «Muahedeye,

Kuzey Afrika halkı tarafından sulhe tamamiyle riayet edilmediği takdirde Büyük Britanya kralının kendisi ile padişah arasında mevcud iyi münasebetlere halel gelmeden bunlara karşı harb açabileceğine dair» bir madde eklenmiştir. Bu tarihten sonra, Kuzey Afrika'nın kaderi sömürgecilerin elindedir...

Ticarî sahada İngilizler rakipsiz değillerdi şüphesiz. Bilhassa Fransızlar, ikinci derecede Hollandalılar, biraz da Venedikliler, İngilizleri sürekli uğraştırırlar. İngiliz - Fransız rekabeti, en dehşetli olanı. Bayrak meselesinden, konsolosluklar teşkiline kadar, her sahada ve her zaman karşı karşıyalar. Bu ticarî rekabetin azıtması ve rakiplerin her türlü hileyi göze almalarından kârlı çıkan, bir kısım Osmanlı devlet erkânı (rüşvet ve hediye yolu ile). İngiliz - Fransız çekişmesi, siyasî alanda kalmaz, korsanlık şeklinde de devam eder. Bu vaziyetten, Osmanlı devleti «bizar» olur. Bir yandan bu iki yabancı devlet arasındaki meseleye karışmamaya gayret sarfetmiş, bir yandan da tebanın bu korsanlık yarışından zarar görmemesi için tedbirler almış, uğraşmış - durmuştur. Çünkü, «Osmanlı Devleti, ticarî ve iktisadî menfaatlerinin haleldar olmaması için iki düşman devletin arzu ve hareketlerini bağdaştırmağı en münasib hal şekli olarak» görüyordu.. zor bir iş.

Kitabın ikinci bölümünün uzun bir başlığı var: «Osmanlı ticarî hayatının organizasyonu ve sanayi inkılâbından sonra gelişen Avrupa ticaretinin Osmanlı iktisadiyatı üzerindeki tesirleri». Bu bölümde gördüğümüz: yabancıların Osmanlı gümrük sisteminin boşluklarından faydalanarak aşırı kâr elde etmeye, mümkün olduğu kadar az vergi vermeye gayret etmeleri ve devletin de bu gibi hadiseler karşısında birtakım tedbirler almaya gayret sarfetmesi. Açıkçası, onsekizinci asrın sonlarından itibaren, Osmanlı Devleti içinde bir talandır başlar. Bu talandan, yabancı ticaret şirketleri aslan payını alırken, ticarete aracı olan bir kısım yerli tüccar ve paşalar da dünyalıklarını doğrulturlar. Devletin yabancıların ticarete hakim olmaları karşısında aldığı tedbir: ticarete müslüman tüccarın katılmasıyla, «elde edilen kârın frenklerden Türklere geçeceği göz önüne alınarak», Hayriye tüccarı adı verilen bir «sınıf» oluşturmak. Yine aynı dönemde (1806'lar), «gayr-ı müslim olup Avrupa ile ticaret yapanlara (..) verilen bir imtiyazla Avrupa tüccarı denilen sınıf» ın da ortaya çıktığını görüyoruz. «Ecnebi tacirler» in aldığı imtiyazlara ve tesirine yukarda değinmiştik...

Osmanlının gümrük uygulaması, iktisadî münasebetlerde «devlet-i âli» nin hayli geri olduğunu anlatıyor: «muasır Avrupa devletlerinin himaye sistemleri ve yüksek gümrük tarifeleri tatbik ettikleri de göz önüne alındığı takdirde, % 3 gümrük resmi pek düşük kalıyordu. Türkiye'de alınan gümrüklerin İngiltere'de alınanlar yanında mukayese kabul etmeyecek derecede az olduğunu İngilizler de teslim etmiyor değillerdi (mesela, Urquhart) (..) Türkiye'den ithal edilen mallar, İngiltere'de ödenen gümrük (% 60) ile aynı kıymetteki Türkiye'ye getirilen mallar için ödenen ithal gümrüğü (% 3) arasında derin bir uçurum vardı». Böylesine derin uçurumlara rağmen, Osmanlıların diplomatik münasebetlerde aldıkları cevap şu oluyor: «İngilizler tüccar bir millet olduğundan ticarete zarar verecek herhangi bir vaziyetin kabul olunamayacağı, esasen bu husustaki cevabın ancak diğer nazırlarla yapılacak temasdan sonra verilebileceği..» (1835'de İngiliz hariciye vekili Palmerston'un Türk elçinin müracaatı üzerine verdiği cevap). İngilizler, ticaretlerine mani olarak gördükleri herşeyi ortadan kaldırmak için büyük gayretler harcarlar.. başarırlar da. Bunlar arasında, «inhisar sisteminin kaldırılması» ve «ticarî bakımdan yeni birtakım nizamlar tesis etmeğe» çalıştığı için yabancı tüccarların canını sıkan Mısır valisi Mehmed Ali Paşa'ya İstanbul tarafından baskı yapılması maksadıyla çevirdikleri dolaplar, dikkate değer.

Kısaca: batı burjuvazisi büyük bir gelişme göstermekte; Osmanlı toplum yapısı, ayakta durması için gerekli olan maddî temelin değerini anlayamamakta; atılan er geri adım, yeni birçok geri adımları mecbur kılmaktadır. Ondokuzuncu yüzyılın hemen başlarındaki bu manzara, Türkiye'de boy göstermeye başlayan komprador unsurların marifetleriyle kısa zamanda içinden çıkılmaz bir hal alacak. Bu içinden çıkılmaz halin en açık delillerinden biri: 1838 İngiliz ticaret anlaşması...

«1838 Türk - İngiliz ticaret muahedesi (Balta Limanı muahedesi)» başlığı, üçüncü ve son bölümü gösteriyor. Osmanlı topraklarını açık bir pazar haline getiren anlaşmanın hikâyesi şu :

İngilizler, gümrüklerle ilgili yeni bir tarife uygulamak arzusunda olan Osmanlı Hükümetine inhisarları lağv edecek bir anlaşmayı kabul ettirmek için, 1836 başlarından itibaren bir tasarı hazırlarlar. Tasarının hazırlanmasında, İngiliz ticaret nezareti ile hariciye nezareti ortaklaşa çalışırlar. Yedi maddelik bu ilk tasarı şöyledir: 1) «şimdiye kadar İngiliz tüccarına kapitülâsyonlarla verilen hakların bundan böyle de cari olacağı ve diğer milletlerin sahip oldukları ve olacakları imtiyazdan hepsinin İngilizler için de tanınacağı»; 2) «İngiliz gemileriyle getirilen Büyük Britanya; İrlanda vs. mamûl ve mahsullerinin Osmanlı ülkelerinin her yerine % 3 gümrük ödenmek suretiyle ithal edileceği ve memleket dahilinde başka yere nakledildiği takdirde ithalâtçı veya alıcıdan tekrar gümrük istenmeyeceği»; 3) «ithal mallarından % 3 alınacağı, ihraç mallarının ise ihraç edildikleri yerde değerlendirileceği; yapılacak tarifenin yedi sene müddetle muteber olacağı ve bu müddet dolmadan evvelki altı ay içinde yenilenmesi için müracaatta bulunulmadığı takdirde otomatik olarak yedi sene daha yürürlükte kalacağı»; 4) «Britanya tebaasının, Osmanlı memleketleri mahsulü olan bütün maddeleri, istisnasız olarak, ihraç etme müsaadesine sahip olacağı; Babıali'nin, zıraî mahsuller ve diğer maddeler üzerindeki bütün inhisarları lağv edeceği; bir maddenin satın alınması, başka bir yere nakli için mahallî idarecilerden müsaade alınmağa ihtiyaç olmayacağı; bey, âyan, müsellim vs. memurlar tarafından muahedeyi ihlal edecek herhangi bir hareket yapıldığı takdirde, bu şahısların Babıali tarafından derhal azl ile cezalandırılacakları»; 5) «Türk hazinesinin menfaatı düşünülerek, % 3'den değil, fakat daha yüksek bir advalorem (eşyanın kıymeti üzerinden alınacak gümrüğü tesbit eden) tarifenin yapılacağı»; 6) «transit resminin kaldırılacağı» (böylece boğazlardan serbestçe ticaret gemileri geçecek); 7) «İngiliz gemilerinin geçiş izni için Çanakkale ve İstanbul boğazlarında bekletilmeyecekleri...»

Bu tasarıya Osmanlı hükümeti itiraz eder. Görüşmeler uzadıkça uzar. Görüşmelerin uzamasıyla tehditler de gelir. Bu arada, tasarıya yeni mevzuların da eklendiğini görüyoruz. Meselâ: «İngiliz tebaasına Osmanlı topraklarında perakende ticaret yapma hakkının tanınması».

Görüşmelerin uzaması ve zaman zaman da tehlikeye düşmesi, İngilizlerin bayağı huzurunu kaçırır. İngilizler, burjuvalaşma yolunda gayret sarfeden tarihimizin bütün büyük şahsiyetleri gibi, İngiliz dostu olduğu için «Büyük» addedilen Reşit Paşa'nın Londra sefaretinden Hariciye nazırı olarak İstanbul'a gelmesiyle rahatlarlar. Ve müzakerelere İngilizler tarafından yeni kozlar getirilir: «inhisarların lağvı ile Devletin asi valisi Mehmed Ali Paşa'nın (maddî) kuvvetinin kırılacağı». Mehmet Ali Paşa, Mısır'da büyük bir hamle yapıyordu aynı dönemde. Mısır'ın gelişmesi, Babıali için büyük bir tehlike olduğu gibi, Fransa dışındaki bütün ülkelerin (İngiltere, Avusturya, Rusya vs.) menfaatlerini de zedeler mahiyetteydi. Ortadoğuda güçlü bir devlet, siyasî dengeyi tamamen değiştirebilirdi. Yapılacak iş: Mehmet Ali'nin elindeki güçlerin kırıl-

masını ve dağılmasını sağlamak. İngiliz elçisi, Reşit Paşa'yı ikna edince (!), planın uygulanmasına geçilir. Böylece İngilizler bir taşla iki kuş vurmuş olurlar: Mehmet Ali hareketi sindirilir, Osmanlı üzerindeki İngiliz hakimiyeti (ticaret anlaşması ve Tanzimat fermanıyla) tescil edilmiş olur.

Babıali, İngilizlerin tekliflerini ufak tefek değişikliklerle kabul eder; kabul ederken de birtakım menfaatler ummaktadır. Sayın Mübahat Kütükoğlu, neticenin devlet ricalinin tahmin ettiği gibi olmadığını şöyle anlatıyor :

«Önce, yed-i vâhid ([3]) varidatının kaybıyla Mısır'ın uğrayacağı zafiyeti ele alalım: Gerçekten, inhisarların lağvını müteakip Mısır, büyük bir malî muzayakaya düşmüştü. Vakanüvis Lütfi Efendi'nin de işaret ettiği gibi, Mısır için zararlı olan bir usulün diğer Osmanlı memleketleri için de zararlı olacağı muhakkaktı. Osmanlı devlet ricalinin bunu hesaplayamamış olmaları düşünülemez. Böyle bir keyfiyeti bile bile, varsın Mısır'a muzır olsun da bize de olsun diye düşünüldüğü kabul edilebilir mi? Osmanlı Hükûmetini bu karara sevk eden âmil, Mısır meselesinin hallinde olsa olsa İngiltere tarafından yapılacak askerî yardımın temini zarureti, dûrendiş ve istikbali görür bir siyasî ihtiyat yerine, doğrudan doğruya aktüel bir meselenin halli keyfiyeti olmalıdır (..) Sistem sebebiyle bazı çiftçilerin yed-i vâhide bağlı mahsulatı ekmekten vaz geçmiş olmaları ve kaldırıldığı takdirde ekim sahasının genişlemesi pek mümkündü. Gerçekten, (..) tezkireli tüccarın tek alıcı mevkiinde bulunması, fiyatın —bunlar tarafından tayini dolayısıyla— asgarî seviyede kalması pek çok ekiciyi yed-i vâhide tabi mahsulatı yetiştirmekten vaz geçirmiş olabilir ve bu usulün kaldırılmasıyla eski imkânlarına kavuşabilirler. Ancak, yed-i vâhide tabi mallara ve ecnebilere mahsus olmak üzere bir resim konulduğu takdirde yine şikâyet seslerinin yükseleceği ve bunun tatbik kabiliyeti olamayacağı da pek aşikârdır. İstanbul'a gelen mallardan tutturulabildiği kadar gümrük alınması keyfiyeti ise, hayalî bir mülâhazadan ileri gidemez. Zira, İngilizler muahedede kayıtlı resimler haricinde ve tarifede kayıtlı miktarların üstünde birşey ödemeğe yanaşmayacaklardı. Yed-i vâhid ve memnuiyet maddeleri kaldırılacağına ve Avrupalılar istediklerini serbestce, ancak muayyen gümrüğünü ödeyerek alıp götürebileceklerine göre, hububat, afyon vs. mahsulâta munzam bir resim koymak imkân dahilinde değildi. Geriye, ancak **İngilizleri Osmanlı topraklarına celb etmek** kalır ki, Osmanlı iktisadî hayatı bakımından menfi netice verecek bir keyfiyetti.»

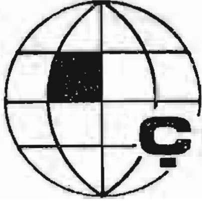
Büyük bir gizlilikle, Reşit Paşa'nın Balta Limanındaki yalısında sürdürülen görüşmeler, 16 Ağustos 1838'de neticelenir ve Reşid Paşa ile elçi Ponsonby tarafından imzalanıp, hükümdarların tasdikine sunulur.

Bu anlaşmayla, yazarın da belirttiği gibi, «**İngiliz tüccarı, sadece en çok müsaadeye mazhar millet olmak vasfını haiz olmakla kalmıyor; aynı zamanda en çok müsaadeye mazhar yerli tüccar mertebesine de ulaşmış oluyor**». İş burada bitmez tabii: önce, rekabetin getireceği gerginlikten çekinen İngilizlerin anlaşmaya koydukları bir madde gereğince, diğer bütün Avrupa devletlerine aynı imtiyazlar tanındı; sonra.. sonra, asırların duvarına halkımızın kanıyla yazılan sömürü.

([1]). Osmanlı - İngiliz İktisadî Münasebetleri, I (1580 - 1838), Mübahat S. Kütükoğlu, T.K.A.E. yay. 42, Ankara 1974, XI - 152 sayfa, 20 tl.

([2]). Engels'in Joseph Bloch'a 21 Eylül 1890 tarihli mektubundan. Bk. Felsefe İncelemeleri, Karl Marx - Friedrich Engels, Doğan yay., İstanbul 1974, s. 143 vd.

([3]). «yed-i vâhid»: «inhisar usulü yerinde kullanılır bir tabirdir» (Mehmed Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 1971).

kapitalist olmayan kalkınma: sosyal ilerleme yolu(*)

Eski ezilen ülkelerin çoğunluğu halihazırda bağımsızlıklarını kazanmışlardır ve şimdi bu ülkelerdeki ulusal - kurtuluş hareketinin doğasını bir dereceye kadar değiştiren yeni görevlerle karşılaşıyorlar. Ekonomik bağımsızlığın ve sosyal kurtuluşun sağlanmasına şimdi artan bir önem veriliyor —kitlelerin yaşam koşullarında temelli bir düzelme, yoksulluğa karşı her - yönlü bir çaba, emekçi halkın devlet işlerinin yönetimine daha geniş çekilmesi, vb. bütün bunlar, giderek, yeni kurulmuş ülkelerin herbirisine acil olarak çözülmesi gereken, sosyo - ekonomik kalkınma için yollar seçmek sorununu doğurmaktadır. Bu ülkelerdeki çeşitli sosyal güçler arasında bu ciddi sorun üzerindeki tartışma daha ve daha keskinleşmektedir.

İç savaşımın bu yoğunlaşması, halkların ilk kez iki somut kalkınma yolu arasında, onların gereksinimlerine en iyi karşılık vereni seçmekle karşı karşıya bulundukları yeni uluslararası durumdan ileri geliyor. Dünya sosyalist sistemi, kurtuluştan sonra emperyalistlerin karşı - devrim ihraç etmek çabalarını savuşturmaya çalışan ülkelere yardım ediyor ve onlara yaşamsal politik, ekonomik ve tek-

(*) Ulyanovsky, **Sosyalizm ve Yeni Bağımsız Uluslar**, s. 36 - 51 (Progress Yayınları, Moskova, 1974).

nik yardımlaşma veriyor, böylelikle ileri kalkınmalarını kolaylaştırıyor.

Kurtulmuş ülkelerdeki iç savaşım şimdi daha yoğunlaşmaktadır, iki tamamen zıt kalkınma eğilimini —sosyalist ve kapitalist— temsil eden iki güç saflarını sıklaştırıyorlar. Yalnızca sosyalizm esas olarak anti - emperyalist değil, fakat (aynı zamanda), ulusal - kurtuluş hareketinin de bir sosyal yapı olarak kapitalizme karşı giderek artan belirginlikte bir tutum aldığı içindir ki, ulusal - kurtuluş hareketinin, çağdaş dünyadaki güçlerin dizilişini sosyalizm yararına değiştirmeye hizmet ettiğini iddia etmek için şimdi hayli esaslar vardır.

Eski sömürge ülkelerin kalkınma perspektiflerini anarken birçok burjuva politikacısı ve sosyoloğu, savaş sonrası yıllarda, ateşli isteklerini geleceğin kaçınılmaz gerçekliği olarak sunan öngörüler tasarladılar. Üçüncü Dünyanın kapitalizm için güçlü bir yeni yaşam enjeksiyonu sağlayacağı ve yeni - kapitalizmin üç geri kıtanın —Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın— her yerinde filizleneceği kehanetinde bulundular. Özel girişimin patriarkal, komünal yaşam tarzının ve feodal kalıpların ta temellerine akınlar yaptığı sanayi - öncesi bir toplumda, kapitalist - öncesi koşullarda, ya da en iyisi, embriyonik kapitalizm koşullarında yaşayan, 1,5 milyardan fazla nüfuslu muazzam arazilerin yeni kapitalist kalkınma için kusursuz bir toprak sağlayacağını varsayıyorlardı. Yetersiz, zayıf örgütlenmiş ve bazen de hiç olmayan bir proletarya ile ekonomik ve sosyal bakımdan geri toplumlar, işçi sınıfının politik bilinçli öncüsünün, Marksist - Leninist partilerin kurulması için koşulları oluşturmamış olan toplumlar sürekli kapitalist kalkınmanın, Batılı ülkelerde güçlü işçi sınıfı hareketi nedeniyle pek fazla değişmez görünmeyen bu sosyal ilişkiler için istikrarlılığın emin bir garantisidirler.

Bu hesapların bazen görünüşte ikna edebilir gözükmesine karşın; yeni bağımsız devletlerin çoğunluğunun doğmasından beri geçen 25 - 50 yıl, Üçüncü Dünya'nın yeniden yaşam bulmasına ve istikrara kavuşmasına hizmet ederek kapitalizmin bir dayanağı olacağı öngörülerini, her türlü kuşkunun ötesinde yalanlamıştır. Bu öngörülerin tersine, genç bağımsız ülkelerdeki etkili politik güçler, kapitalizmle ilgili olarak, giderek artan hoşgörüsüz bir tutum alıyorlar. Uluslararası işçi sınıfı ve komünist hareketin ilerlemesi ve halkların yazgısında dünya sosyalizminin artan etkisi, tarihsel sürecin her zamanki akışını değiştirdi ve kapitalizmden devrimci bir arınma için yeni fırsatlar ve yeni biçimler oluşturdu.

Pratik olarak, ulusal bağımsızlıkları için savaşan bütün ülkeler, hangi yolu seçmeleri gerektiği şeklindeki sorunla, iki büyük sosyal sistem, çağdaş dünyanın iki kutbu —kapitalizm ve sosyalizm—

arasında bir seçme (yapmak) zorunluğuyla zaten birkaç yıldır karşı karşıyadırlar. Onların tümü, bu seçimi henüz asla yapmış değiller. Bunlardan, burjuva kalkınma yolunu seçmiş gözükenler, gerçekte şimdi ya yerlerinde sayıyorlar, ya da daha sık (rastlandığı gibi), halk kitlelerinin kapitalist kalkınmayı aşmaya ve sosyal ilerleme yoluna dönmeye çabalamaları seyrinde derin bir sosyo - politik kriz geçiriyorlar.

Kuşkusuz bu, yeni kurtulmuş ülkelerde kapitalist ekonomik kalkınma şimdi bir duraklamaya gelmiştir anlamına gelmez. Tersine, hızlanmıştır ve altmış yıllarında ortalama brüt yıllık sanayi üretim artış oranı, sömürge - öncesi dönemdekinin iki katıydı. Yine de, kapitalist kalkınmadaki bu hızlanışa karşın, kapitalist dünya nüfusunun üçte ikisini barındıran yeni bağımsız ülkelerin çoğunluğu, sanayi üretiminin yalnızca küçük bir kısmından sorumludurlar; ziraat bakımından da onlar, dünyadaki en geri ülkelerdir ve kapitalizm yüzünden, hala daha kendi kendilerine yeterli değiller. Bu; genç gelişmekte - olan ülkelerin hala daha kapitalist baskıya ve emperyalist sömürüye konu olduklarını gösteriyor. Eğer kapitalist bir kalkınma yolu seçmişlerse, bu ülkelerdeki yeni - kapitalizmin yerine, yeni - sömürgecilik günün düzenidir.

Öte yandan, bazı yeni bağımsız Afrika - Asya ülkelerinin seçmiş olduğu kapitalist - olmayan yol, ulusal kurtuluş hareketinin, emperyalizmin çöküşü ve dünya çapında kapitalizmden sosyalizme geçiş ile karakterize edilen şimdiki aşamasının mantıki sonucudur. Yeni kurtulmuş ülkelerin belirttiği kapitalist - olmayan kalkınmayı başarmak özlemlerinin nesnel doğası, onları bağımlı konumunun, eşitsizliğin, kapitalist dünya ekonomisinde kapitalist bir kalkınma yolu izlerlerken karşılaştıkları temel sosyo - ekonomik sorunları çözmedeki yetersizliklerinin ve bu ülkelerde genel kamuoyunun gözünde kapitalizmin kazanmış olduğu kötü şöhretin sonucudur. Halklar gittikçe şu olguya daha fazla inanmaktadırlar ki, kapitalist yolu izlerken, yoksulluk ve gerilik zincirlerini kırmak ve geniş - ölçekli ekonomik ve sosyal ilerlemeye ulaşmak onlar için olanaksız olacaktır.

Geçmişte olduğu gibi bugün de, kapitalist dünya ekonomisinin karakteristik bir özelliği, sanayileşmiş emperyalist güçler ile Üçüncü Dünya ülkeleri tarafından ulaşılan ekonomik kalkınma düzeyleri arasındaki uçurumun daha da derinleşmesidir. Yeni kurtulmuş ülkelerdeki ve gelişmiş kapitalist ülkelerdeki GNP (*) arasndaki eşitsizlik, aşağıdaki tablonun gösterdiği gibi, eşi görülmemiş bir boyuttadır (1963 fiyatlarıyla, milyar dolar) :

(*) Gross National Product: Gayri - safi Milli Hasıla (Brüt Ulusal Üretim) - çev.

	Yeni bağımsız ülkeler	Sanayi bakımından gelişmiş kapitalist ülkeler	İkinci grubun yararlandığı öncelik indeksi
1950	120,4	617,0	+ 496,6
1969	297,8	1413,3	+ 1115,5
Mutlak büyüme	+ 177,4	+ 796,3	+ 618,9

Yirmi yılda yeni bağımsız ülkelerde GNP'nin toplam büyümesi, gelişmiş kapitalist ülkelerdekinden daha az, yüzde 77,8'di. Bu ülkeler, kapitalist dünya ekonomisindeki brüt üretimin yalnzca yüzde 17'sinden sorumludurlar: bu, sosyalist - olmayan dünyada nüfusun üçte ikisinin, toplam brüt üretimin yalnızca altıda birini ürettiği anlamına gelir.

Son 15 - 25 yıl içinde yeni kurtulmuş ülkelerdeki kalkınmanın deneyimi, ekonomileri kapitalist ekonomi üzerinde temelleniyorsa, hızlı ve sürekli ekonomik ilerlemelerini sağlamanın ve ekonomilerinin yüzyıllık geriliğine bir son vermenin gerçekte olanaksız olduğunu göstermektedir. Yirmi ile yirmibeş arası için bağımsız olmuş olsa bile, bu ülkelerin hiçbirisi, bu dönem sırasında bir sanayi ya da bir tarımsal - sanayi ülkesi bile olamamıştır. Bağımsız kapitalist kalkınma dönemi, halihazırda yirmi ya da daha fazla yılı bulmasına karşın; çoğu, sistemli bir temele benzer herhangibir şey üzerinde geniş - ölçekli bir sanayi geliştirmeyi başaramamışlardır. Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Toplantısı (1969), yeni kurtulmuş (ve) «kapitalist yola geçmiş ülkelerin karşılaştıkları temel sorunların herhangi birini çözemeyeceği» sonucuna varmak için her nedene sahipti (*). Bunlar, birçok Üçüncü Dünya liderinin anti - kapitalist özlemlerine, emperyalist sömürüye ve kapitalist dünya pazarında ticaret ortakları olarak bu ülkelere dayatılan eşitsizlik konumuna bir son vermek çabalarına yolaçan nesnel nedenlerdir. Bu kalkınma; Bildiri'sinde, halk kitlelerinin «yüzyıllık geriliği ortadan kaldırmak ve yaşam standartlarını düzeltmek için en iyi yolun kapitalist - olmayan yol olduğunu görmeye başladıkları» olgusuna işaret eden 1960 Komünist ve İşçi Partileri Moskova Toplantısı'nda alınan kararın pratik bir doğrulanmasını temsil ediyor; «Yalnız böylelikle halklar kendilerini sömürüden, yoksulluktan ve açlıktan kurtarabilirler.» (**)

«Kapitalizmi atlayarak» sosyalist kalkınmanın uygulanabilmesi için nesnel önkoşullardan en önemlisi kapitalist dünya ekonomisinin

---

(*) Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Toplantısı, Moskova, 1969, Prag 1969, s. 28

(**) **Barış, Demokrasi ve Sosyalizm İçin Savaşım**, Moskova, 1963, s. 64

(bir) kesimi olan ülkelerdeki ekonomik ve politik kalkınmanın eşitsiz doğasıdır. Genellikle, —en azından kapitalist kalkınmanın orta bir düzeyindeki— tek bir ülkede sosyalist zaferin olasılığı, emperyalist aşamadaki kapitalist dünya kalkınmasının genel bir yasası olan bu eşitsizlikle bağlıdır. Tartışma altında olan sosyalizmin ilk zaferinden, yani 1917 Rusya'daki zaferinden beri bu (bir) gerçektir. Yukardaki istemlere götüren eşitsiz kalkınmaya karşın, yeni kurtulmuş ülkeler emperyalizmin zincirlerinden kendilerini kurtarmak istiyorlarsa, hiç kuşkusuz, kapitalist kalkınma yolunu reddetmelidirler. Kapitalizm, yalnızca, dünya ekonomisinde kalkınmaları için **eşit koşullara** ulaşmaktan onları alıkoymakla kalmayacak, fakat, yukarda anılan tablonun da açımladığı gibi, ekonomik kalkınma düzeylerinin herhangibir düzelmesini olanaksız kılacaktır.

Ulusal kurtuluş devriminin başarısının bir güvencesi, tüm emekçi halkın tüm ezgi biçimlerinden kurtulmasını, şu ya da bu biçimde devlet yönetimine katılmasını belirleyen, genel - demokratik aşamadaki tartışmasız görevlerin sürekli yerine getirilmesidir. İlerici güçler, sosyalist ülkelerin kendi ilerlemeleri sırasında topladıkları deneyimi göz önüne almaya çalışıyorlar. Sosyalist ideolojinin muazzam ilerici etkisi, hiç de küçük önemde olmayan bir diğer faktördür.

Birçok ülkenin deneyimi göstermektedir ki, ulusal - kurtuluş devriminin genel - demokratik aşaması, yeni bağımsız ülkenin içinde özgür girişimin ilerlemesi için (düzenlenmiş) burjuva - liberal programın ötesine taşıyor. Genel - demokratik görevlerin başarıyla tamamlanması, şimdi genel olarak, yeni kurtulmuş ülkelerdeki kitlelerin çıkarlarını olası (mümkün) en fazla ölçüde karşılayacak ve onların ulusal, anti - emperyalist özlemlerini dile getirecek olan, kapitalist kalkınma yoluna bir seçeneğin bulunması için olanaklar açıyor Kapitalist - olmayan yol tarafından sağlanan, işte böylesi bir seçenektir. Bu; ulusal - kurtuluş devriminin şimdiki aşamasının aşırı ölçüde önemli ve yeni bir özelliğini belirlemektedir.

Her nerede komprador ya da büyük ulusal burjuvazi yahut da burjuva - toprak sahipleri bloku iktidara gelerek halkı kapitalist kalkınma yolunu izlemeye zorluyorlarsa; ya genel - demokratik reformları (devlet sektörünün desteklenmesi, toprak reformu, sanayileşme, vb.) baltalıyorlar, ya da yalıtılmış (bazı) ileri tedbirler getirmekle birlikte kendi bencil amaçlarını izliyorlar. Örneğin, bazı ülkelerde görece güçlü bir devlet sektörünün kurulması, bir yandan, yabancı tekellerin yoluna, onları daha şiddetli bir devlet kontrolüyle karşılayarak tutkularını engelleyen büyük bir engel yerleştirmekte, öte yandan da ulusal kapitalizmin ve burjuva - toprak sahipleri egemen kliğinin iktidar ve etkilerinin sağlamlaşmasına hizmet etmektedir.

Bu ülkelerde halk kitleleri, ulusal burjuvazinin anti - emperyalist, anti - feodal devrimi derinliğine geliştirmek ya da halk yararına genel - demokratik programı yerine getirmek yeteneğinden yoksun olduğunun gittikçe daha fazla farkına varıyorlar. Bazı Afrika - Asya ülkelerinde ulusal burjuvazi, kurtuluş savaşımının daha da ilerlemesini engelleyen ve üst kesimleri açıkça gericilerin saflarına katılan bir güç olmaktadır. Bu; bazı ülkelerdeki ulusal kurtuluş hareketindeki burjuva liderliğin şimdi neden derin bir krizden geçtiğini açıklıyor. Orta yada ara tabakalar denilen (kesim), ulusal kurtuluş savaşımının liderliğinde daha bilinen bir konum almaya başlıyor. Nüfusun bu tabakaları burjuvazinin ya da burjuva - toprak sahipleri egemen çevrelerinin yararlandığı iktidar tekeline karşıt bir demokratik koalisyon kuracak bir konumdadırlar ve bazı ülkelerde de gerçekten kurmaktadırlar. Ulusal burjuvaziyi ve toprak - sahipleri egemen çevrelerinin yararlandığı iktidar tekeline karşıt bir demokratik koalisyon kuracak bir konumdadırlar ve bazı ülkelerde de gerçekten kurmaktadırlar. Ulusal burjuvaziyi ve toprak - sahiplerini politik iktidar tekellerinden yoksun etmek çabası, birçok yeni bağımsız devletteki sınıf mücadelesinin sonuçlarından biri oluyor.

Olayların kendisi göstermektedir ki, yeni kurtulmuş ülkelerdeki tüm yurtsever, ilerici ve demokratik güçlerin kaynaşması sağlamlaştıkça, onların sosyal ilerleme ve ulusal bağımsızlığa kavuşmak savaşımı daha başarılı olacaktır. Emperyalizme karşı halkın yararına savaşımın en çıkar - gözetmeyen öncüleri olan Komünistler, bu savaşımda hayli etkin bir yer alıyorlar.

Bazı ülkeler (Suriye, Cezayir, Gine, Kongo Halk Cumhuriyeti, Tanzanya, Somali, Güney Yemen ve Burma) halihazırda kapitalist - olmayan yolu seçmişlerdir; yine de, ulusal kurtuluş hareketi içindeki anti - kapitalist tutumlar daha sağlam kökleşmekte ve savunucuları, tüm yeni kurtulmuş ülkelerde daha deneyimli ve politik bakımdan olgun bir duruma geliyorlar. Geniş bir ulusal - demokratik temeller üzerinde anti - kapitalist güçlerin sağlamlaşması sürmektedir. Durum; halkların sosyal ilerleme yolunu oluşturan en yaşamsal görevlerin —emperyalist - yanlısı, feodal - yanlısı ve son olarak kapitalist - yanlısı unsurların iktidardan uzaklaştırılması ve onların temel üretim araçlarından yoksun edilmesi— çözümü için çeşitli biçimleriyle ve başlangıç yatırımlarıyla kapitalist - olmayan kalkınma yolunun tamamlandığı biçimi alıyor.

Sosyalist devrim teorisini hazırlarken Lenin, ekonomik bakımdan geri ülkelerin kapitalist bir aşamadan geçmesinin zorunlu olmadığı sonucunu çkardı. Ekonomik bakımdan geri ülkeler halklarının, utkan (muzaffer) proletaryanın yardımını onarlarsa, özel bir

kalkınma aşamasından geçerek, egemen bir sosyal yapı olarak kapitalizm aşamasını atlayıp ya da en azından kısa kesip, doğrudan sosyalizme bir geçiş yapabilecekleri inancına işaret etti. Lenin tarafından öngörülen bu olanak, elle tutulur gerçeklik durumuna gelmiştir.

Kapitalist - olmayan ve sosyalist kalkınma yolları aynı amaçlara sahiptir ve genel bir sosyo - ekonomik kalkınma eğilimini paylaşırlar. Yine de kapitalist - olmayan yol, ve özellikle daha başlangıçta, kuşkusuz, çok - yönlü sosyalist kuruculuk aşamasının aynısı değildir. Bu; sosyalist kuruculuğa geçiş için (gereken) yaşamsal ön - koşulların, kapitalist - olmayan yöntemler aracılığıyla sağlanacağı, yeni özgür ülkelerin sosyo - ekonomik kalkınma aşamasıdır.

Gelişmekte olan ülkelerde kapitalist - olmayan kalkınmanın başlangıç noktası, devrimci - demokratik bir diktatoryanın kurulmasıyla birlikte giden ulusal kurtuluş devriminin zaferidir. Bu diktatorya, küçük ve bir kısım orta burjuvazinin (bu ikincilerin sosyal değişimi baltalamaması sağlanarak) yurtsever kesimleri ile belirli bir koalisyonun yanısıra, proleter - olmayan, yarı - proleter ve, halihazırda var oldukları yerlerde de, proleter emekçi kitlelerin desteğini alır.

Sınıf içerikleri ve üstün eğilimi ve mantığı açısından kapitalist - olmayan kalkınma yolu, işçi sınıfının ve ona yakın olan emekçi halk kesimlerinin iktidarı olarak proletarya diktatoryası ile uyuşmaz değildir. Kapitalist - olmayan yol, kapitalizme bir seçenektir. Son çözümlemede bu yol, zayıf olduğu ya da henüz var olmadığı yerlerde işçi sınıfının oluşumuna yol açacak ve onun toplum yaşamındaki rolünü arttıracaktır. Ancak, sermaye yığmada çıkarı olan burjuva unsurlara ve buna göçlü bir direniş yükselten küçük - burjuva unsurlardan (gelen) baskıya karşın, bütün bu gelişimler burjuva değil, anti - kapitalist bir temel üzerinde hareket edecektir.

Bu, bir yandan; işçi sınıfının önce bir ülkede ve sonra da bazı kapitalist ülkelerde iktidarı almış, yani Oktobr Devrimi'nin zaferi ve ardından, uluslararası güçler dizilişinde ani bir değişikliğe neden olan sosyalist topluluğun kurulması gerçekleşmemiş olsaydı, kapitalist - olmayan kalkınma yolunun tarihsel olarak olanaksız olacağı anlamına gelir. Öte yandan, sosyalizme geçişin dünya çapında hareket ettiği harekete geçtiği bir sırada, şimdi, şu yada bu halkın tek başına kapitalist - olmayan bir kalkınma yoluna geçmesinden önce sosyalizme geçiş için ve işçi sınıfı iktidarının kurulması için tüm gerekli nesnel ve öznel önşartlarla birlikte, olgun bir kapitalist toplum yaratmak için herbir ülke çerçevesinde kapitalizmin kendiliğinden gelişimini beklemeye gerek yoktur.

Birçok ulusal demokratın kabul ettiği sosyalizm fikri, çoğu kez özneldir ve belli kısıntılara konu olmaktadır. Bu; onların, işçi sınıfının tarihsel rolünü, proleter enternasyonalizmini ve bir ideoloji olarak Marksizm - Leninizmi değerlendirmelerinde görülmektedir. Ancak; birçok büyük sorunla ilgili sosyalizm kavramlarının, Marksizm - Leninizm'de belirlenmiş (kavramlarla) uyuşmadığı için, ulusal devrimcileri desteklemenin ortak dava yararına olmadığını varsaymak kötü bir doktriner yaklaşım olacaktır.

Bu görüş açısı, olağan olarak, başka birçok yanlış sonuçlara götürür: örneğin, işçi sınıfının doğrudan liderliğe sahip olmadığı, iktidarı almadığı ülkelerde, her durumda, devrimin genel - demokratik aşamasındaki zımni (kendiliğinden) görevleri, yani, toprak ve anti - emperyalist reformları başarmanın olanaksızlığı iddiası. Bu iddia, gerçek bir temele sahip değildir. Ulusal - demokratik rejimlerin devrimci potansiyelini ve dünya sosyalist sisteminin öncü rolünü küçümsediğinden ve, proleter - olmayan ve yarı - proleter emekçi kitlelerin rolünü reddettiğinden, bu bakış açısı kaçınılmaz olarak, tam gelişmiş proletaryanın olmadığı Afrika - Asya ülkelerinde yerel bir sanayiin ve proletaryanın oluşacağı günü. bu proletaryanın hareketi yöneteceği ve iktidarı ele geçireceği günü oturup beklemek önerisine yol açar. Bu arada, bu bakış açısının savunucuları bizi; er ya da geç kapitalizm sosyalist devrim için gereken önşartları ortaya çıkaracağından, devrimci ulusal demokratların feodalizme, emperyalizme ve yerel kapitalistlere bir savaşım yürütmekten yoksun olduklarına, «kapitalistlerle çıraklarına hizmet» edeceklerine inandıracaklardır. Yeni bir ileri sosyal sisteme geçişin başlaması, yabancı kapitalizmle birleşmeye can atan kapitalizmin daha da gelişmesini engellemek için ilk tedbirlerin alınması, sömürgeci geçmişten kalan engellerin —ekonomideki yabancı emperyalistlerin hakimiyeti, feodal uygulamalar— giderilmesiyle, gelecek sosyalist kuruculuk için yolu açar; kapitalist - olmayan kalkınma teorisini onaylamayan doktrinerlere göre, yerel kapitalizmi dizginlemeyi ve çökertmeyi amaçlayan çabalar tümüyle belirsiz bir zamana atılmalıdır. Gerçekten uluslararası öneme sahip olan bir sorunun bu (şekilde) çözümlenmesinin Marksist diyalektiğe ve gerçek bilimsel sosyalizme tümüyle yabancı olduğunu değerlendirmek zor değildir.

Kapitalist - olmayan kalkınma yolunun ayrı bir sosyal yapı, sözde, kapitalizm ve sosyalizm arasındaki orta - yol olduğu fikri tümüyle bilim - dışıdır. Bu, gerçekliğe az dayanmakta ve gerçekten hayli uzak (kalmaktadır). Şimdi, yeryüzünde iki ana sosyo - ekonomik yapı vardır— kapitalizm ve sosyalizm. Bu iki yapı uzlaşmaz olduğu için, bunların aynı anda yaşamaları (symbiosis) kural dışıdır. Kapitalizm öncesi yapılar geçmişin kalıtları olarak yaşar ve kapi-

talist - öncesi kalıntıların miktarı, sözkonusu ülkedeki kapitalist kalkınma derecesine bağlıdır.

Sosyalizme geçiş için önemli sayıda, farklı yol ve biçimler vardır; yine de, bunların özü daima aynıdır: anti - kapitalist.

Kapitalist - öncesi bir çağdan (kalan) kalıntıların hakim olduğu ülkelerde sosyalizme geçiş için yol hazırlayan kapitalist - olmayan kalkınma yola, esas olarak proleter - olmayan ve yarı - proleter emekçi kitleleri temsil eden devrimci - demokratik unsurların öncülüğü altında başlanır.

Şimdi geniş olarak kullanılan «kapitalist - olmayan kalkınma yolu» deyimi ilk kez yirmilerde kullanılmıştır. 1920'deki İkinci Komintern Kongresin'de, ekonomik olarak geri ülkelerin kapitalist kalkınma aşamasını atlayarak ya da kısa keserek sosyalizme geçişi yapıp - yapamayacakları sorunu tartışıldı. Önceden anıldığı gibi, «Solcu» unsurlar, en azından soyut olarak böyle bir olanağın var olduğunu kabul ederken, Komünistlerin görevinin ulusal - devrimci güçleri desteklemekte ve, proleter hareketin bağımsızlığını korumayı sağlayarak onlarla birleşik bir cephe kurmakta değil, fakat emekçi halkın sömürgecilere karşı, bağımsızlık için savaşımı yönetmekte, ulusal kurtuluş hareketlerinin bir proleter devrimi haline dönüştürülmesini hızlandırmakta ve bu şekilde, sosyal ve aynı zamanda ulusal kurtuluşa ulaşmakta yattığını sanıyorlardı. Komünistlerin ödevi olarak gördükleri bu ve yalnızca buydu. Başka bir deyimle, «Solcu» maceracıların sömürgelerin ve yarı - sömürgelerin kapitalist kalkınmasına bir seçenek olarak ileri sürdükleri, bu gerçekçi - olmayan ve bu yüzden açıkça uygulanamaz - olan stratejiydi. Bunun mimarı, bütün temel sorunlarla ilgili olarak Lenin'in eleştirdiği ve Komintern Kongresi'nin reddettiği (bir) tutuma sahip olan, Manabendra N. Roy'du.

Lenin bu bakış açısını kararlılıkla reddetti ve ekonomik bakımdan geri ülkelerin kapitalist kalkınmalarını erken bir aşamada durdurmak ya da hatta büsbütün atlamak fırsatına sahip oldukları koşullara dikkati çekti. Lenin, bu koşullar arasında, birinci olarak, kitlelerin bağımsız örgütlü politik faaliyetindeki ve politik uyanıklığındaki artışı, ve ikinci olarak, yalnızca Rusya'daki Oktobr Sosyalist Devrimi'nin zaferinden sonra doğan uluslararası önemde bir faktörü —iktidarını daha ve daha (fazla) ülkeye yaydıkça yani, proletarya diktatoryası ulusal bir görüngü olmaktan çıkıp, uluslararası bir görüngü oldukça, dünya politikası üzerinde belirleyici bir etki gösterecek olan utkan proletaryanın yardımını— seçip ayırdı. Bununla ilgili olarak Lenin, azgelişmiş ülkelerdeki Komünistlerin karşılaştığı en önemli görevin, en gelişmemiş biçimde bile olsa proleter

hareketin örgütsel ve politik bağımsızlığını korumak ve Doğu ülkelerinin devrimci kitleleri ile uluslararası proletarya arasında sıkı bağlar kurmak, Sovyet Rusya'yla sıkı bağlaşmalarını geliştirmek olduğunu savundu.

Lenin'in teorisi kendi doğruluğunu kanıtladı. İkinci Komintern Kongresi, kapitalist - öncesi ilişkilerin egemen olduğu ve ana amacın yabancı hakimiyetine, feodal kalıntılara bir son vermek, ulusal bağımsızlığa ve devlet egemenliğine kavuşmak olduğu ülkelerde proleter devrimin doğrudan uygulanmasını isteyen «Solcu» yolu reddetti. Aynı zamanda Kongre, bu ülkelerin **sosyalizme «kapitalist kalkınmadan geçmeksizin»** ulaşabileceklerini açıkladı (Lenin'in doğrudan denetimi altında çalışan bir komisyon tarafından bu formülasyon önerilmişti). Lenin'in bu kuramı daha sonra Dördüncü Komintern Kongresi tarafından onaylanan kararlarda ayrıntılarıyla işlenmiştir. Konu, ileriki (Beşinci ve Altıncı) kongrelerde de tartışıldı.

Devlet iktidarının işçi sınıfının değil, fakat halk yararına temel sosyal değişiklere girişilmesinde yaşamsal çıkarı olan kent ve kır emekçi kitleleriyle bağlı olan proleter - olmayan devrimci güçlerin elinde olduğu yeni özgür ülkelerin bazıları, şimdi sosyalist yolu seçmişlerdir. Sosyalist yönelimine dikkat çekilirken bu ülkelerin sosyalizm yolunun «kapitalist kalkınmadan geçmeksizin» gerçekleştiğini, ya da başka deyimlerle, kapitalist - olmayan bir yol olduğu olgusunu gözden kaçırmak yanlış olacaktır. Sosyalist yönelim, kapitalist - olmayan kalkınma yoluyla anlamdaştır.

«Kapitalist - olmayan kalkınma yolu» deyimi kullanılırken —bilimsel sosyalizmle bağlı olarak, ekonomik bakımdan geri ülkeler halklarının sosyalizme, yalnızca kapitalist kalkınma aşamasından geçerek ulaşabilecekleri şeklindeki bakış açısını kararlılıkla reddediyoruz;

Yabancı, komprador ve yerel burjuvazinin ellerindeki geniş - ölçekli kapitalist mülkiyetin tasfiyesiyle başarılan genel - demokratik, anti - emperyalist ve anti - feodal dönüşümler aşamasında bu ülkelerin sosyalizme doğru ilerlemesinin, doğrudan işçi sınıfı liderliğinin henüz şekillenmemiş olduğu sırada bile proleter ve yarı - proleter emekçi kitlelerin belli bir desteğini alabileceği olgusuna dikkati çekeriz;

Bu ilerleme için görece elverişli nesnel ve öznel, iç ve dış karakterli koşulların, belli bir ülkede sosyalist yolun seçilmesi, kapitalist bir yönelimin reddedilmesi, «kapitalist kalkınmadan geçmeksizin» ülkenin sosyalizm yönünde ilerlemeye başlaması ilk momentiyle biçim alacağını iddia ediyoruz;

Böylesi ülkelerdeki ulusal demokratik liderliğin, son çözümlemede sosyalizmin zaferini güvence altına alabilecek Marksist - Leninist bir nitelikte olmamasına karşın, yine de böyle bir liderliğin yalnızca anti - emperyalist değil, aynı zamanda anti - kapitalist potansiyel de taşıdığı; eğer bu liderlik, politik ve ekonomik yaşamın bütün alanlarında tüm bağımsızlığı sağlamaya niyetliyse ve görevinin yalnızca sosyalizme doğru bir ilerlemenin başlatılması değil, aynı zamanda böyle bir politikanın başarıyla tamamlanması olduğunu görüyorsa bu liderliğin, pratikte mantıksal ve tarihsel olarak gereken, bilimsel sosyalizmin giderek kabul edilmesini başarıyla gerçekleştirmesi; sosyal yaşamın bütün alanlarında emekçi halka, işçi sınıfına seçkin bir rol vermesi olgusuna dikkati çekeriz;

Sosyalizm için maddi ve teknik temellerin ve kapitalizmi atlayan ya da kapitalist kalkınma aşamasını kısaltan bir sosyal yapının yaratılması, bilimsel sosyalizm ilkelerinin uygulanmasını gerektiren uzun, karmaşık ve güç bir süreç olacaktır. Bu özgül güçlükler, kapitalist kalkınma yolu tarafından oluşturulan, sosyalizmin maddi, sosyal ve politik ön - koşullarının yokluğu ya da ciddi eksikliğiyle bağlıdır; kapitalist kalkınmanın biryana bırakılması, kısaltılması ya da atlanması, bu devrimci sürecin özüdür.

Bu yüzden, (sayıları artan) belli bir grup yeni kurtulmuş ülkenin sosyalist yönelimini tartışmaksızın, «kapitalist - olmayan kalkınma yolu» deyimi, eski sömürge ve geri ülkelerin sosyalizme doğru ilerlemesinin önemli özgül karakteristiklerine dikkati çeker. Bu karakteristikler; kesinlikle şekillenmiş ve egemenliğini kurmuş kapitalist bir ekonomik ve politik sistemden değil, güçlü dünya sosyalist sisteminin doğması ve büyüyen etkisi ile, ulusal kurtuluş güçlerinin ve sosyalist devrimlerin ortak çıkışları altında emperyalist sömürgeci sistemin çöküşü bakımından uluslararası devrimci süreçteki yeni koşullarda pre - burjuva (burjuva - öncesi), başlangıç (ilk) yada gelişmemiş kapitalist ilişkilerden sosyalizme geçişe özgü genel modellerin belirtileridir.

«Kapitalist - olmayan kalkınma yolu deyimi ideal olmayabilir, fakat bunun yalnızca bir imgelem (muhayyile) ürünü olmadığı tümüyle açıktır: seçkin önemde somut sosyal bir görüngüyü ve, ulusal kurtuluş devriminin derinleştirilmesi ve daha ileri bir aşamaya geçişi için doğru bir çizginin hazırlanmasının şimdi gerekli olan ayrıntılı bir çözümlenmesini belirler. «Kapitalist - olmayan kalkınma yolu» deyimi, Lenin'in «kapitalist kalkınmadan geçmeksizin» sözüne karşılık verir. Yalnızca az sayıda ülke bu yola girmiş ya da girmeye çalışıyorsa da; son çözümlemede bu, sosyo - ekonomik bir yapı olarak halihazırda eskimiş olan kapitalizmden uzakta, yaklaşık

dünya nüfusunun 1,5 milyarının ilerlediği ana yollardan birini temsil etmektedir.

«Sol» doğmatikler ve Sağ - kanat oportünistlerin «kapitalist - olmayan yol» deyimini ve bunu açıklamaya yardım eden Marksist - Leninist bilimsel kavramı, küçük - düşürmek için harcadıkları çabalara bakmaksızın, kapitalist - olmayan yol, azgelişmiş halkların ileri hareketi için, sosyalist bir yönelim yolu için ve, kapitalizmin «yardımları» na güvenmeksizin yüzyıllık teknik, sosyal ve kültürel geriliklerine bir son vermeye ciddi bir şekilde girişmek için hissedilen son derece önemli nesnel bir gerekliliği yansıttıkça, gerçekten var olmaktadır ve zemin kazanmayı (da) sürdürecektir.

Marks ve Lenin'in öğretisine bağlı kalırken Komünistler; eğer belli bir ülkede işçi sınıfının yönetici rolü nesnel ve öznel koşullar henüz şekillenmemişse ve eğer, aynı zamanda, sosyal ilerleme için sunulan anti - kapitalist bir program ulusal - demokratik rejim tarafından belli bir ölçüde uygulanmaktaysa, bütün bunların ulusal kurtuluş devrimiyle ilgili bilimsel sosyalizmin büyük bir başarısını gösterdiğini ve, emperyalizme ve kapitalizme karşı yöneltilen tüm uluslararası devrimci süreci ilerletmeye hizmet ettiğini savunuyorlar. Kapitalizmin tarihsel kaçınılmazlığının ve onun gelişim ve çöküşünün tek bilimsel teorisini sağlayanların ve, daha son yüzyılın ikinci yarısında, kapitalist aşamadan henüz geçmemiş ve kendilerini bundan koruyabilecek şanslı konumlarından, ekonomik bakımdan gelişmiş ülkelerdeki utkan proletaryanın belli yardımlaşmasından ve desteğinden yararlanabilecek olan halklar için kapitalizmi atlama olanağını seçmeye ve teorik olarak kanıtlamaya girişenlerin Marksizm'in kurucuları olduğunu hiç kimse reddedemez. Ne de, tümü hayli değişik yaşam koşullarından yararlanan geniş nüfusa, olağanüstü (nadir) sosyal yapılara ve karmaşık bir geçmişe sahip olan Sovyetler Birliği'nin geniş alanları —Orta Asya, Kazahistan, Uzak Doğu, Avrupa ve Asya Rusyası'nın kuzey bölgeleri— içinde kapitalizmi atlama şansını pratikte ilk uygulayanların Komünistler olduğu reddedilebilir. Sovyetler Birliğin'deki düzinelerce halkı, kapitalizmi atlayarak sosyalist gönence (refaha) ilk yöneltenler Komünistlerdi. Sovyetler Birliği Komünistleriyle dostluk bağlarıyla bağlı olan Moğolistan Marksist - Leninistleri, devrimci ulusal - demokratik bir tutumdan kalkarak, kendi ülkelerinde daha sağlam kök salan bilimsel sosyalizm fikirlerini daha ve daha fazla uygulamaya girişerek kendi ülkelerinde aynı devsel ödevi yerine getirdiler.

Marksist - Leninist liderliğin olmadığı ülkelerde kapitalist kalkınmadan vazgeçmek çabaları, komünist hareketten her - yönlü destek alacaktır. Bu konuda belirleyici önem taşıyan, ulusal demokrat-

ların sözleri ve deklarasyonları değil; pratik tutumları, tutarlı bir anti - emperyalist yol boyunca ülkelerini, halkın yararına ve halkın yardımıyla sosyal değişikliğe girişmeye yöneltmek yetenekleri, tüm ilerici güçlerin birleşik bir cephesinin kaynaşmışlığını (kohezyonunu) sağlamlaştırmak ve, bilimsel sosyalizmi izleyenlerle işbirliği için içten girişimler yaparken bilimsel sosyalizmin rolünü ve önemini açık bir şekilde anlamayı başarmak çabalarıdır.

Yakın - geçmişte kapitalist - olmayan kalkınma, bazı ülkelerde reddedilemez ileri adımlar atmıştır. Orta - Doğu'daki belirli Arap ülkelerinin ve olasılıkla, belirli Afrika - Asya ülkelerinin de kapitalist - olmayan kalkınmaya geçişe doğru adımlar atmaya başlayacaklarını ummak için yeterli nedenler vardır. Daha ve daha fazla halklar bu, temel olarak sosyalist kalkınma yolunu seçeceklerdir ve bu süreç dünya - tarihi (çapında) öneme sahiptir.

Bu ülkeler tarafından gerçekleştirilen kapitalist - olmayan kalkınma yoluna geçiş, SBKP Yirminci Kongresi ve 1957, 1960 ve 1969' da toplanan Uluslararası Komünist ve İşçi Partileri Toplantıları tarafından, sosyalizme çeşitli geçiş biçimleriyle ilgili olarak öne sürülen öneriyi doğruladı. Bu önerinin yeni bağımsız devletlerdeki Komünist ve ulusal - demokratik partiler tarafından kabul gördüğü ve sosyalizme geçmek savaşımı için programlarının temelini sağladığı olgusu özellikle önemlidir.

———0———

kapitalist olmayan kalkınmanın bazı görünümleri(*)

V. Solodovnikov
(SSCB Bilimler Akademisi Muhabir Üyesi,
SSCB Bilimler Akademisi Afrika Enstitüsü Müdürü)

Asya ve Afrika ülkelerindeki şimdiki durumun karakteristik bir özelliği, ulusal kurtuluş devrimlerinin, yeni - sömürgeciliğe ve iç gericiliğe karşı, sömürücü sistemin ta temellerine karşı sosyal devrimler halinde olgunlaşmasıdır. SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri Leonid Brejnev tarafından vurgulandığı gibi, «birçok ülkede ulusal kurtuluş mücadelesi, pratik şartlar içinde, hem feodal hem de kapitalist, sömürücü ilişkilere karşı bir mücadele halinde artmaya başlamaktadır.» (1)

Yeni - Sömürgeciliğe Gerçek Seçenek

Sosyalist toplumun hayatın bütün alanlarındaki başarıları, kapitalizme karşı uluslararası işçi sınıfının yükselen mücadelesi, yeni devletlerin emekçi kitleleri için sosyalizmin artan cazibesi, bir sistem olarak kapitalizmin bunalımı ve kapitalizmin eski sömürgelere, onların şartlarına karşılık veren bir sosyal kalkınma modeli sunmadaki yeteneksizliği kurtuluş devriminin, ulusal demokratik devrimin burjuva demokratik devrimlerinin çerçevesinden ötesini amaçlayan yeni bir tipinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Ulusal demokratik devrimler Cezayir'de, Suriye'de, Mısır Arap Cumhuriyetin'de, Burma'da, Kongo Halk Cumhuriyetin'de, Irak'ta ve diğer bazı ülkelerde göze çarpıyorlar. Bunlar, köklü sosyo - ekonomik reformlarla —emperyalist tekellerin, büyük burjuvazinin ve emperyalistlerle bağlaşıklık içinde ilerici değişimlere karşı duran ulusal orta burjuvazinin (bir) kesiminin mülkiyetinin millileştirilmesi; köylülerin kurtuluşu; kolay çalışma şartlarını öngören sosyal

---

(*) Bu yazı, **Socializm - Theory and Practice** (No. 1; Ağustos/1973) dergisinde basıldığı şekliyle çevrilmiştir. Orijinali, **Mezhdunarodnaya Zhizn** (No. 5; 1973) dergisinde basılmıştır.

(1) **SBKP'nin 24. Kongresi,** Moskova, 1971, s. 23

reformlar; sağlık hizmetlerini ve kamu eğitimini yaygınlaştırma ve düzeltme— birlikte yürütülüyor. İdeolojik ve politik alanda köklü değişiklikler yer alıyor; sosyalist - yönelimli ülkeler Sovyetler Birliği ile ve bir bütün olarak sosyalist toplulukla ilişkilerini genişletiyor ve derinleştiriyorlar.

Kalkınmakta olan ülkeler halkları; kapitalist sistemden kopmazlarsa, asla gerçek ilerlemeye ulaşamayacaklarını ve gerilik ve yoksulluklarını ortadan kaldıramayacaklarını, yeni - sömürgeciliğe, emperyalizme politik ve ekonomik bağımlılığa seçenek olan kapitalist - olmayan kalkınmanın kendilerini gerçek bir politik ve ekonomik bağımsızlığa getirebileceğini anlamaya başlıyorlar.

Somali'de, Mali'de, Uganda'da ve diğer ülkelerde geçmiş birkaç yıl içindeki politik gelişimler, kalkınmakta olan Afrika devletlerinde anti - kapitalist eğilimlerin güçlenmesi sonucuna yol açıyor.

Ulusal demokratik devlet aygıtı, yeni kurtulmuş ülkelerdeki kapitalist - olmayan kalkınmanın aracıdır. Sınıfsal özü onu, devrimci, anti - emperyalist, anti - feodal ve anti - kapitalist güçler blokunun aracı yapmaktadır. Bunlar, çoğunluğun demokratik diktatoryası ile, ya da Lenin'in sözlerini kullanırsak, devrimci bir halk diktatoryası ile (yönetilen) ülkelerdir. Kapitalizmi reddetmekte ve sosyalist bir toplum kurmanın uzun - vadeli perspektifine (dayanan) bir politika izlemektedirler.

Şimdiki aşamada ulusal demokrasi, kapitalist - olmayan kalkınmayı yöneten gücü oluşturmaktadır. Çalışan köylülüğün ve proletaryanın, ulusal burjuvazinin ve ilerici aydınların bir kesiminin çıkarlarının savunucusudur. Liderliğin onun ellerinde olması olgusu, Asya ve Afrika ülkelerindeki nüfusun sosyal sınıf yapısına ve ekonomilerinin özgüllüklerine geniş olarak bağlıdır.

Sınıf Güçlerinin Bileşimi

Kapitalist - olmayan kalkınmayı seçmiş olan Asya ve Afrika ülkelerinde ekonominin şimdiki geçişsel biçimleri, çeşitli sosyo - ekonomik yapıların birbirine etkisi ve iç içe geçmişliği ile karakterize ediliyor. Bunlar esas olarak: kendi ürünlerini satan köylülerin ve zanaatkârların çoğu ile küçük - ölçekli meta üretimi; patriarkal, en doğal köylü ekonomisi, bazı durumlarda komünal ve klan ilişkilerinin ilkel biçimleri (Tropikal Afrika); yabancı ve yerel özel kapitalizm; devlet kapitalizmi; devlet sektörü; kooperatif üretimdir.

Anti - kapitalist çizgilerle birlikte gelişen devlet sektörü ve zirai kooperatifler, ekonominin sosyalist yeniden - kuruluşuna gelecekteki geçiş için yolu temizlemek ve maddi önşartları yaratmak

amacını izliyorlar. Politik düzeyde, Leonid Brejnev'in SBKP'nin 24. Kongresin'deki Raporunda işaret ettiği gibi, «devlet sektörü ... devrimci - demokratik bir politika için ekonomik bir temel olarak gereklidir.» (2)

Yerel yada yabancı özel işletmelerin bu ülkeler ekonomilerindeki varlıklarını korumaları ve hoşgörü, sınıf mücadelesinin bir biçimidir ve bu, onları hakim ekonomik güç olmaktan engellemek üzere, sosyalist - olmayan yapılar üzerinde sürekli denetimi gerektirir.

Birçok Asya ve Afrika ülkesinde, çok - yapılı ekonomiye ve sosyal sınıf ilişkilerinin zayıf gelişimine bağlı olarak işçi sınıfı halâ sayıca azdır. Fabrika işçileri, ortalama olarak, nüfusun yaklaşık yüzde 2 - 3'nü oluşturmaktadır, ve hatta kalifiye işçilerin oranı daha da azdır. Tropikal Afrika'nın bazı ülkelerinde işçi sınıfı gerçekte yoktur ya da yalnızca doğmaktadır. Bununla birlikte, kapitalist - olmayan kalkınma için, sosyalist bir yönelim için Asya ve Afrika ülkelerinin çabası tartışılamaz bir olgudur.

Endüstriyel, zirai ve diğer işletmelerin özellikle devlet sektörü içinde kurulması, proletaryanın sürekli bir sayısal büyümesiyle, sosyal bileşimindeki niteliksel değişikliklerle, yoğunlaşma ve örgütlenme düzeyindeki bir yükselişle birlikte gitmektedir. Kongo İşçi Partisi'nin ve Gine Demokratik Partisi'nin programlarının, işçi sınıfının çıkarlarını ve ideolojisini yansıtan tedbirleri içermesi bunu göstermektedir.

Sosyalist bir yönelimli ülkelerde yer alan sosyo - ekonomik, politik ve ideolojik değişiklikler, bu ülkelerdeki işçi sınıfının artan bir politik rol oynayacağını ve sonuç olarak, sosyalizm için mücadeleyi yönlendireceğini doğrulamaktadır.

Asya ve Afrika ülkelerinde köylüler, çalışan nüfusun çok geniş bir çoğunluğunu oluştururlar —yüzde 65 - 75'ini ve bazı ülkelerde daha fazlasını. Onlar yalnızca en kalabalık değil, fakat aynı zamanda nüfusun en sömürülen kesimidir ve kast, kabile ve diğer önyargılar mengenesi içinde sıkıştırılıyorlar. Yine de, onların sınıfsal ayrışmasıyla birlikte kaçınılmaz ve sosyo - ekonomik değişikliklerle uyumlu olarak, köylülerin politik uyanıklılığı ve devrimci hareketliliği artıyor. Deneyim, köylülük içinde muazzam bir devrimci gücün saklı olduğunu öğretir.

Kapitalist - olmayan kalkınma, kapitalist kalkınmayla karşılaştırılamayacak kadar büyük sosyo - ekonomik ve politik nimetleri köylülüğe verdiği içindir ki, kapitalist - olmayan yönelim için köylü

---

(2) **SBKP 24. Kongresi**, Moskova, 1971, s. 24

desteği tümüyle doğaldır. Feodal mülkiyetin kaldırılmasını, toprak - sahipliğinin sınırlandırılmasını, demokratik çizgiler üzerinde kooperatiflerin kurulmasını, yerel yönetim organları kurulmasını ve, kredi ve banka sisteminin millileştirilmesini gözeten toprak reformları, köylü kitlelerinin yaşamsal çıkarlarını karşılamaktadır.

Köylülüğün devrimci potansiyelinden söz ederken Marksist - Leninistler; aşırı - Sol ideologlar, Trockistler ve ulusal kurtuluş hareketi içindeki bazı çevreler tarafından yapıldığı gibi, bu potansiyelin şişirilmesine karşı, köylülerin rolünün mutlaklaştırılmasına karşı uyarıda bulunurlar. Lenin köylülüğü, proleteryanın baş bağlaşığı olarak görürdü. Geri ülkelerdeki işçi sınıfı ve köylülük arasında en sıkı bağlaşmanın zorunluluğunun özellikle altını çiziyordu.

Yine de, Lenin, asla kırı kente karşı - düşürmemiş ve kırı, devrimin merkezi olarak asla görmemişti. «Kent kaçınılmaz olarak kıra yol gösterir. Kır kaçınılmaz olarak kenti izler» ([3]) diyerek, sınıf - bilinçli işçilerin köylü kitlelerini eğitmek ve onların devrimci enerjisini harekete geçirmek zorunda olduğunu göstermeye büyük bir özen verdi.

Asya ve Afrika ülkelerinde geçerli tarihsel şartlarda, öncü rolün kentsel devrimci - demokratik güçler tarafından oynandığını olaylar göstermektedir. Bu ülkelerin politik yaşamı, kalkınmakta olan ülkelerdeki kentsel nüfusun yüzde 65'ni bulan kadınlar, küçük üreticiler, esnaflar, küçük dükkâncılar, beyaz - yakalı işçiler, ordu görevlileri, serbest meslek sahipleri, vb. tarafından güçlü olarak etki altında tutulur. Kapitalist - olmayan yönelimli ülkelerde iktidardaki ulusal demokratlar, çoğunlukla bu ara ve temel olarak da küçük - burjuva tabakalardan (kaynaklanırlar).

Kalkınmakta olan ülkelerde ordu, geniş (bazen de tek) örgütlü ve etkin bir güçtür. Asya ve Afrika ülkelerinde orduyu sınıf mücadelesinden uzak kalan, bu mücadelede tarafsız olan (bir güç) gibi görmek yanlış olacaktır. Mısır, Cezayir, Burma, Suriye, Kongo Halk Cumhuriyeti, Somali ve diğer ülkelerin deneyimleri göstermektedir ki, ordu, ulusal demokratik devrimin daha da geliştirilmesi için politik mücadelede önemli bir ilerici faktör olabilir. Sosyalist - yönelimli ülkelerin bazılarında (entellektüel çevrelerden gelen) ordu görevlileri ve (işçiler ve köylüler arasından toplanmış, birlikleri, en örgütlü anti - emperyalist gücü oluşturmaktadır. Böylesi bir durumda ordu, ilerlemenin çıkarlarının savunucusudur. Emperyalizmin ve yerel sömürücü sınıfların baskısından dolayı politik iktidarı ele alan demokratik

---

([3]) V. I. Lenin, **Toplu Eserler,** C. 30, s. 257

· fikirli subaylar işçilere, köylülere ve kent küçük - burjuvazisine dayanırlar.

Yine de, birçok kalkınmakta olan devlette ordu, yerli gericilerin ve dış emperyalist güçlerin dayanağıdır. Fakat hiçbir durumda, sınıfsal ve politik mücadelenin kızışmasına ilgisiz kalmamaktadır.

(Ulusal burjuvaziye gelince, onun rolünü belirlemede farklı bir yaklaşım uygulanmalıdır. Küçük - burjuvazinin ve kısmen de orta burjuvazinin demokratik, anti - emperyalist ve anti - feodal reformlarımızın yürütülmesinde genellikle çıkarı varken, büyük ve bir kısım orta burjuvazi emperyalizmle anlaşmaya daha yatkındır.)

Mücadele Keskinleşiyor

Ulusal burjuvazi, ulusal - demokratik devrimin ilk aşamasının demokratik ve anti - emperyalist reformlarını, emperyalist tekellerin ekonomik baskısına karşı olan ve, yabancı ve yerel büyük sermayenin rekabetinden onu koruyan reformları destekler. Fakat devrim geliştikçe ve sosyalizm yararına bir seçim yapılmış olduğunu belirginleştirdikçe, bu sosyal tabakanın bazı kişileri, devrimcilerle işbirliğini azaltırlar.

Sınıf mücadelesi keskinleştikçe, küçük - burjuvazinin bir kesimi sağa kayar ve ulusal kalkınmanın nesnel güçlüklerinin üzerinde spekülasyon yapan emperyalist propagandanın ve ulusal burjuvazinin nüfuzlu kesimlerinin baskısı altında sosyalist yönelimden vazgeçer. Bu kesim devrimci, yurtsever güçlere karşı koyar ve daha ilerici reformlara direnç gösterir.

Burjuvaziyle birlikte feodal ağalar, geleneksel şefler ve, önceden sömürücü ve ayrıcalıklı tabakada yeri olan diğer unsurlar sosyalist yönelime karşı dururlar. Kapitalist - olmayan yönelimli ülkelerde feodal ağalara ve aşiret seçkinlerine karşı çeşitli sosya - ekonomik ve politik tedbirler alınmış olmakla birlikte, bu unsurlardan sosyal ilerlemeye (yöneltilen) tehdit tümüyle yokedilmiş değildir. Onlar hala kendi aşiret üyeleri üzerinde geleneksel etkilerini uygulamaya ve ekonomik iktidarı ele geçirmeye çalışıyorlar.

Gelişmemiş sosyo - ekonomik temeller ve çok - yanlı ekonomik model, Asya ve Afrika ülkelerindeki sınıfsal ve politik mücadelenin karmaşıklığını önceden - belirlemektedir (predetermine). Gelişmiş sosyal sınıf yapısına sahip ülkelerde hazırlanmış ve denenmiş olan geleneksel kavramlar ve ölçütler açısından, bu ülkelerdeki sosyal ve politik gelişmeleri ve süreçleri değerlendirmek yanlış olacaktır. Ayık bir hesap, gelişmemiş toplumun özgül özelliklerini dikkate almalıdır. Diğer sınıflardan daha kolay ve daha kesin olarak ulusal

amaçların ve halkın çıkarlarının bilincinde olan aydınlar, sosyo - ekonomik bakımdan geri ülkelerde gelişmiş ülkelerdekinden çok daha büyük bir rol oynarlar. Geri ülkelerdeki aydınların bu özelliğine zamanında Lenin tarafından işaret edilmişti.

Kapitalist kalkınma yolunu uygulayan ülkelerde de sosyal sınıf güçlerinin ayrışımı artan bir şekilde güçleniyor. Bu ülkelerde burjuvazi ve feodal ağalardan oluşan yönetici bloka, işçilerin, köylülerin ve öğrencilerin bilinçli kesimi ile bağlaşma içindeki devrimci - fikirli aydınlar tarafından karşı - duruluyor. Bu; toplumun demokratik kesimlerinin katıldığı çağdaş ulusal kurtuluş devrimlerinin tümünün yalnızca ulusal değil, fakat aynı zamanda kesinkes sosyal devrimler olduğunu gösterir.

Ulusal burjuvazinin çıkarlarına karşı tam bir taarruzun başlamakta olduğu sosyalist - yönelimli ülkelerde, sosyal yaşamın bütün alanlarında —politik, ekonomik ve ideolojik— keskin bir sınıf mücadelesi yükselir. Sınıf mücadelesinin kızışması, sömürüsüz ve sömürücüsüz yeni bir yaşam (kurmak) için gerçek savaşçıların ideolojisinin bilimsel sosyalizm doğrultusunda evrimleşmesini hızlandırır. Burada önemli bir noktaya işaret etmek gerekir ki, proleter - olmayan tabakaların bilimsel sosyalizm fikirlerini benimsebilirliği muazzam ölçüde artmıştır.

Gerici, Sağ - kanat güçlerin sağlamlaşması, aynı zamanda görülebilen sosyal reformların daha da derinleştirilmesine karş - durur. Sınıfsal ve politik mücadelenin şiddetlenmesi, kapitalist - olmayan kalkınmanın şimdiki aşamasının karakteristik bir özelliğidir.

Sosyalizm İçin Mücadelenin Stratejisi

Kapitalist - olmayan kalkınma, en geniş kitlelerin çıkarlarını birleştirir. Ana amacı, yeni kurtulmuş ülkelerin sosyalizme geçmesi için maddi ve teknik temelleri ve sosyo - politik şartları kurmaktır. Bu görev, devsel güçlükleri barındırır.

İşaret ettiğimiz gibi, kapitalist - olmayan kalkınma, belirli bir dönem için çok - yapılı ekonominin varlığını sürdüreceğini ve devlet sektörünün bu ekonomide güçlü ve belirleyici bir rol oynayacağını varsayar. Geçişsel ekonomik ilişkiler, çeşitli sosyo - ekonomik modellerin karşılıklı etkisinin ürünü olarak, geçmişin kalıntılarının ve yeni sosyal ilişkilerin filizlerinin çelişkili birliğinin sonucu olarak görülmelidir. Sosyalist - yönelimli ülkelerde ekonominin çok - yönlü karakteri, kapitalist - olmayan kalkınmanın ve sosyalist yönelimin temeli olan devlet sektörünün gelişmesiyle birlikte esas olarak üstün - gelir.

Başarılı bir kapitalist - olmayan kalkınma, ekonomiyi kaplayan belirli bir stratejiyi varsayar. Bu, ekonomik kuruluşun esas alanlarını planlamaya, bu alanlarda araç ve kaynakları yoğunlaştırmaya, kalkınmanın oran ve hızının saptanmasına dayanmaktadır. Sosyalist - yönelimli devlet bu stratejinin uygulanmasında fevkalâde önemli bir rol oynar.

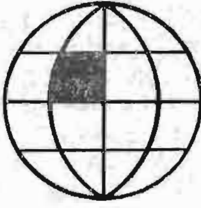
Yeni bir devlet aygıtının yaratılması, eski ekonomik sömürü ve bağımlılık ilişkilerinin parçalanması, ve onların yerine yeni bir sosyal ilişkiler sisteminin konulması, aşırı ölçüde karmaşık bir süreci oluşturur. Özellikle ekonomik alandaki geçici güçlükler kaçınılmazdır. Geçişsel sosyo - ekonomik sistem derhal ekonomik bir etki yaratamaz. Yalnızca gelecekte bu etkiyi garantiler. Yine de halihazırda bugün, sosyalist - yönelimli ülkelerdeki sosyo - ekonomik değişikliklerin bazı sonuçlarının özetlenmesi, kapitalist - olmayan kalkınmanın kapitalist bir (kalkınmadan) tartışma götürmez avantajları bulunduğunu göstermektedir. Bu avantajlar arasında, sosyalist - yönelimli ülkelerin dünya kapitalist sistemi üzerindeki bağımlılığının giderek azaltılması ve ulusal ekonomilerinin güçlendirilmesi; politik ve sosyal yaşamın, durumdaki birçok görünümün giderek demokratikleştirilmesi ve kitlelerin bu yaşama daha etkin olarak katılmaları; özel, kapitalist sektörün gelişimini engelleyen, kapitalist unsurların faaliyetlerinin devletçe kontrolü ve kamu, devlet mülkiyetinin kurulması; kapitalist - yönelimli ülkelerdekinden daha hızla bilim, kültür ve halk eğitimin gelişmesi; sosyalist - yönelimli ülkelerin bağımsızlık ve egemenliğinin sağlamlaştırılması (sayılabilir).

Kalkınmakta olan ülkelerdeki devrimci sürecin gelişmesi ve derinleşmesi üzerinde sosyalist dünya sisteminin etkisi, çağımızın nesnel yasasıdır. Olayların akışı, 1969 Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Toplantısı'nın kararını, yani, «dünya sosyalist sistemi anti - emperyalist mücadeledeki belirleyici güçlür. Her kurtuluş hareketi, başta Sovyetler Birliği olmak üzere, dünya sosyalist sisteminden gereken yardımı alır» ([4]) kararını doğrulamaktadır.

Dünya sosyalist sisteminden yalıtılmış kalan, onunla çok sıkı bağlar kurmayan hiçbir Asya, Afrika ya da Latin Amerika ülkesi, sosyalizme doğru başarıyla ilerleyemez.

—— «0» ——

([4]) **Uluslararası Komünist ve İşçi Partileri Toplantısı, Moskova, 1969,** Prag, 1969, s. 21

kitaplar anlattıkları düşündürdükleri

Arif OKUYAN

OSMANLI - İNGİLİZ İKTİSADİ MÜNASEBETLERİ

«Osmanlı - İngiliz İktisadî Münasebetleri», Mübahat S. Kütükoğlu'nun doktora çalışması (1). Elimizdeki kitapta yazar, münasebetleri, başlangıcından 1838 ticaret anlaşmasına kadar ele alıp inceliyor; sonraki dönem, ikinci ciltte yayınlanacakmış. Kitabın —ilk sayfasından son sayfasına kadar— dikkati çeken eksikliği : sistemsiz oluşu (anlatılan herhangi bir hususla defalarca karşılaşmak mümkün) ve yorumsuz oluşu (anlaşılan çalışmanın tek gayesi: akademik bir sıfat elde etmek).

Önsöz şu cümlelerle başlıyor: «İngiltere'nin Osmanlı İmparatorluğu ile ilk münasebetleri, iktisadî ve ticarî gayelere dayandığı gibi, asırlar boyunca devam eden —siyasî mahiyette olanlar da dahil— temaslarında yine iktisadî âmiller en büyük rolü oynamıştır (...) Bu bakımdan, taraflar arasındaki münasebetlerin temel unsur ve saiklerini gösterebilmek için iktisadî münasebetlerin incelenmesi ehemmiyetli görülerek tetkikimiz bu konuya hasredilmiştir.» Bu satırlar, bize, yazarın bilgisinin ve araştırmalarının nasıl birtakım siyasî kin ve nefretlerle sınırlı olduğunu anlatması bakımından dikkate değer. Daha sonra, araştırma konusuyla ilgili yayınlar hakkında bilgi verirken, bir yerli yazarı, «meseleyi Marksist bir görüşle vaz ve izaha çalışmış» diye küçümseyerek, ufkunun nerelerde karardığını harikulâde bir şekilde ifşa eder. Sayın yazar'a, Marx'ı ciddi olarak okuyup tanımanın, bu tip çalışmalarda oldukça fayda sağlayacağını hatırlatmakla yetinelim; o zaman, yukarıda işaret ettiğimiz gibi hayretler içinde kalınmayacak, mesele daha açıklıkla konacaktır ortaya. Engels'ten küçük bir aktarma yaparak bu hususu noktalayabiliriz :

«Maddeci tarih görüşüne göre, tarihin belirleyici etkeni, nihaî kademede, gerçek hayatın üretimi ve yeniden üretimidir. Ne Marx, ne de ben, bunun ötesinde bir şey söylemedik. Bundan sonra biri kalkar da, bu önermeye, iktisadî etken tek belirleyici etkendir dedirtecek kadar işkence ederse, onu, boş, soyut, saçma bir cümle haline getirir. İktisadî durum temeldir ama üstyapının çeşitli unsurları —sınıf mücadelesinin siyasî biçimleri ve sonuçları— savaşı kazandıktan sonra muzaffer sınıfın yaptığı anayasalar, vs., —hukuk kalıpları ve hatta bütün bu gerçek mücadelelerin tarafların beyinlerindeki akisleri, siyasî, hukukî, felsefî teoriler, dinî görüşler ve bunların daha sonra doğmatik sistemler halinde gelişmeleri de tarihî mücadelelerin akışı üzerine etki ederler ve birçok halde bu mücadelelerin biçimini öncelikle tayin ederler. Bütün bu etkenler, karşılıklı etki halindedir ve iktisadî hareket, sonsuz tesadüfler arasında beliren bir zorunluk gibi, bu etkenler içinde eninde sonunda kendi yolunu açar (tesadüften kasıt, aralarındaki içsel bağ, son derece uzak ve ispatı son

10 Lira